

EIROPAS CILVĒKTIESĪBU TIESA
COUR EUROPEENNE DES DROITS DE L'HOMME

LIELĀ PALĀTA

LIETA “NOILINGERE UN ŠURUKS pret ŠVEICI”

(Prašība Nr. 41615/07)

SPRIEDUMS

STRASBŪRA

2010. gada 6. jūlijā

Spriedums ir galīgs, bet var tikt redakcionāli pārskatīts.

Lietā “Noilingere un Šuruks pret Šveici”,

Eiropas Cilvēktiesību tiesa, sanākusi kā Lielā palāta šādā sastāvā:

priekšsēdētājs Žans Pols Kosta [*Jean-Paul Costa*],

tiesneši: Nikolass Braca [*Nicolas Bratza*],

Pērs Lorencens [*Peer Lorenzen*],

Fransuāza Tilkāna [*Françoise Tulkens*],

Hosē Kasadevals [*Josep Casadevall*],

Ireneu Kabrals Bareto [*Ireneu Cabral Barreto*],

Korneliu Birsans [*Corneliu Bîrsan*],

Boštjans M. Zupančičs [*Boštjan M. Zupančič*],

Elizabete Fura [*Elisabet Fura*],

Egberts Mijers [*Egbert Myjer*],

Danute Jočiene [*Danutė Jočienė*],

Izabella Bero Lefēvra [*Isabelle Berro-Lefèvre*],

Peivi Hirvele [*Päivi Hirvelä*],

Džordžo Malinverni [*Giorgio Malinverni*],

Andrāšs Šajo [*András Sajó*],

Nona Cocorija [*Nona Tsotsoria*],

Zdravka Kalaidžijeva [*Zdravka Kalaydjieva*],

un *juriskonsults* Vinsents Bergers [*Vincent Berger*],

pēc apspriešanās slēgtā sēdē 2009. gada 7. oktobrī un 2010. gada 2. jūnijā,

pasludina šo spriedumu, kas pieņemts pēdējā no minētajiem datumiem.

PROCEDŪRA

1. Lieta ierosināta, ņemot vērā prasību (Nr. 41615/07) pret Šveices Konfederāciju, ko saskaņā ar Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā — “Konvencija”) 34. pantu 2007. gada 26. septembrī Tiesā iesnieguši divi Šveices pilsoņi — Izabella Noilingere [*Isabelle Neulinger*] un viņas dēls Noams Šuruks [*Noam Shuruk*] (turpmāk tekstā — “prasītāji” vai attiecīgi “prasītāja” un “prasītājs”). Prasītāja ir arī Beļģijas pilsonē, bet prasītājs ir arī Izraēlas pilsonis.

2. Prasītājus pārstāvēja Tononlebēnā [*Thonon-les-Bains*], Francijā, praktizējošs jurists A. Lestorno [*A. Lestourneaud*]. Šveices valdību (turpmāk tekstā — “Valdība”) pārstāvēja valdības pārstāvis F. Šīrmans [*F. Schürmann*] no Federālās Tieslietu ministrijas.

3. Prasītāji apgalvoja, ka Federālā Tiesa, lemjot par Noama Šuruka atgriešanos Izraēlā, ir pārkāpusi viņu tiesības uz ģimenes dzīvi, kas nodrošinātas gan Konvencijas 8. pantā atsevišķi, gan saistot to ar 3. un 9. pantu. Viņi apgalvoja arī, ka Federālā Tiesa, pārlietu šauri interpretējot izņēmumus attiecībā uz Šveices varas iestāžu pienākumu pieņemt rīkojumu par prasītāja atgriešanos un tādējādi neņemot vērā prasītāja intereses, ir pārkāpusi arī 6. panta noteikumus.

---

4. Prasību nodeva Tiesas Pirmajai nodaļai (Reglamenta 52. panta 1. punkts). Minētajā nodaļā saskaņā ar Reglamenta 26. panta 1. punktu tika izveidota palāta (Konvencijas 27. panta 1. punkts) lietas izskatīšanai.

5. Palātas priekšsēdētājs 2007. gada 27. septembrī saskaņā ar Reglamenta 39. pantu pieņēma lēmumu norādīt Valdībai, ka pušu interesēs un pienācīgas tiesvedības labad ir vēlams, lai netiktu īstenota prasība par Noama Šuruka atgriešanos.

6. Tiesa 2007. gada 22. novembrī pieņēma lēmumu iesniegt Valdībai paziņojumu saistībā ar prasības daļu attiecībā uz sūdzību par 8. panta pārkāpumu. Tiesa lēma arī, ka lietas pieņemamības vērtēšana un izskatīšana pēc būtības notiks vienlaikus (Konvencijas 29. panta 3. punkts). Tiesa arī lēma, ka saskaņā ar Reglamenta 41. pantu minētajai prasībai jāpiešķir prioritāte.

7. Pēc apspriešanās ar pusēm Palāta nolēma, ka lietas izskatīšanai pēc būtības mutvārdu process nav vajadzīgs (Reglamenta 59. panta 3. punkts *in fine*); puses viena otrai iesniedza rakstiskas atbildes uz apsvērumiem.

8. Rakstiskus komentārus iesniedza arī prasītāja tēvs Šajs Šuruks [*Shai Shuruk*], kam saskaņā ar Reglamenta 44. panta 2. punktu tika atļauts iesaistīties kā trešai pusei.

9. 2009. gada 8. janvārī Palāta šādā sastāvā: priekšsēdētājs Hristoss Rozakiss [*Christos Rozakis*], tiesneši: Anatolijs Kovlers [*Anatoly Kovler*], Elizabete Štainere [*Elisabeth Steiner*], Dīns Špīlmans [*Dean Spielmann*], Sverre Ēriks Jebenss [*Sverre Erik Jebens*], Džordžo Malinverni un Georgs Nikolau [*George Nicolaou*] un nodaļas sekretārs Sērens Nīlsens [*Søren Nielsen*] paziņoja spriedumu. Palāta vienbalsīgi nolēma, ka sūdzība saistībā ar Konvencijas 8. panta noteikumu pārkāpumu ir pieņemama, bet pārējā prasības daļa nav pieņemama. Ar četrām balsīm pret trim Palāta lēma, ka Konvencijas 8. panta noteikumi nav pārkāpti. Atsevišķie atšķirīgie viedokļi, ko pauda tiesneši Kovlers, Štainere un Špīlmans, ir pievienoti spriedumam.

10. Prasītāji 2009. gada 31. martā saskaņā ar Konvencijas 43. pantu un Reglamenta 73. pantu pieprasīja lietu nodot izskatīšanai Lielajā palātā. Lielās palātas tiesnešu kolēģija 2009. gada 5. jūnijā šo prasību apmierināja. Tā apstiprināja arī Reglamenta 39. pantā norādīto pagaidu pasākumu piemērošanu.

11. Lielās palātas sastāvu noteica saskaņā ar Konvencijas 27. panta 2. un 3. punktu un Reglamenta 24. pantu.

12. Gan prasītāji, gan Valdība iesniedza rakstiskus apsvērumus par lietas būtību.

13. Apsvērumus iesniedza arī Šajs Šuruks. Tomēr, tā kā tie neatbilda Reglamenta 44. panta 2. un 4. punkta noteikumiem, tos piemērojot kopā ar Konvencijas 36. panta 3. punktu, lietai tie netika pievienoti.

14. Lieta tika izskatīta atklātā tiesas sēdē Strasbūrā, Cilvēktiesību tiesas ēkā, 2009. gada 7. oktobrī (Reglamenta 59. panta 3. punkts).

Tiesvedībā piedalījās:

a) *Valdības vārdā:*

Federālās Tieslietu ministrijas Eiropas tiesību un starptautisko cilvēktiesību nodaļas vadītājs
F. ŠIRMANS [*F. SCHÜRMANN*] — *pārstāvis*,

Federālās Tieslietu ministrijas Starptautisko privāttiesību nodaļas vadītāja pienākumu pildītājs
D. URVILERS [*D. URWYLER*] — *padomnieks*,

Federālās Tieslietu ministrijas Eiropas tiesību un starptautisko cilvēktiesību nodaļas
konsultante tehniskos jautājumos K. ĒRIHA [*C. EHRICH*] — *juriskonsulte*;

b) *prasītāju vārdā:*

jurists A. LESTORNO [*A. LESTOURNEAUD*],

juriste P. LESTORNO [*P. LESTOURNEAUD*],

M. E. Favrs [*M.-E. FAVRE*],

J. Canders [*Y. ZANDER*] — *padomnieks*,

M. MARKESA-LESTORNO [*M. MARQUEZ-LESTOURNEAUD*] — *juriskonsulte*.

Tiesvedībā piedalījās arī prasītāja.

Tiesa noklausījās A. Lestorno, P. Lestorno, M. E. Favra, J. Candra un F. Širmanu uzrunas.
Tiesa noklausījās arī pušu pārstāvju atbildes uz tiesnešu jautājumiem.

FAKTISKIE APSTĀKĻI

I. LIETAS APSTĀKĻI

15. Prasītāji dzimuši attiecīgi 1959. un 2003. gadā un dzīvo Lozannā, Vodas [*Vaud*] kantonā.

16. Tālāk iekļauts pušu iesniegto lietas faktisko apstākļu apkopojums.

17. Prasītāja, kura sevi uzskata par jūdaisti, 1999. gadā nolēma apmesties uz dzīvi Izraēlā. Tur viņa iepazinās ar Izraēlas pilsoni — arī jūdaistu, un 2001. gada 23. oktobrī viņi Izraēlā salaulājās. Viņiem ir dēls Noams, kurš piedzima 2003. gada 10. jūnijā, Telavivā. Viņš ir Izraēlas un Šveices pilsonis.

18. Prasītāji norāda, ka 2003. gadā bērna tēvs pievienojies jūdaistu “Lubaviču” kustībai, ko viņi raksturojuši kā galēji ortodoksālu, radikālu kustību, kuras pārstāvji dedzīgi cenšas pievērst savai ticībai jaunus sekotājus.

19. Šis apstākļi radījis sarežģījumus laulības dzīvē, un prasītāja, baidoties, ka viņas vīrs viņu dēlu aizvedīs uz “Habad-Lubavič” kopienu ārvalstīs nolūkā mācīt viņam reliģijas principus, vērsās Telavivas Ģimenes tiesā, lai iegūtu *ne exeat* rīkojumu, kas novērstu Noama izvešanu no Izraēlas. Tiesa 2004. gada 20. jūnijā izdeva *ne exeat* rīkojumu, kam bija jābūt spēkā līdz brīdim, kad bērns būs sasniedzis pilngadību, t. i., līdz 2021. gada 10. jūnijam, ja vien šajā laikā tiesa to nebūs atcēlusi.

20. Tā pati tiesa 2004. gada 27. jūnijā pieņēma lēmumu par bērna pagaidu aizbildnības tiesību piešķiršanu mātei, un izdeva rīkojumu Telavivas sociālajiem dienestiem steidzami sagatavot

---

ziņojumu par bērna dzīves apstākļiem. Bērna aprūpes tiesības bija jāsteno abiem vecākiem kopīgi.

21. Ņemot vērā sociālā darbinieka ieteikumu, tiesa 2004. gada 17. novembra lēmumā apstiprināja prasītājam piešķirtās aizbildnības tiesības, bet tēvam piešķīra apmeklējuma tiesības.

22. Izraēlas sociālais dienests 2005. gada 10. janvārī veica konkrētus pasākumus. Proti, aizstāvot bērna intereses, tika noteikts, ka bērna interesēs vecākiem jādzīvo atsevišķi. Vecākiem nosūtītajā vēstulē bija rakstīts:

“1. Mēs uzskatām, ka Jūsu kopdzīve vienā mājoklī un kopīgas mājsaimniecības saglabāšana, maigi izsakoties, nav savienojama ar bērna interesēm. Mēs uzskatām, ka dzīvošana vidē, kur Šajs nepārtraukti apvaino un lamā Izabellu, viņai radījusi pastāvīgu spriedzi, kas var traucēt veikt mātes pienākumus apstākļos, kad viņai ir jāmeklē darbs, lai sevi uzturētu un samaksātu īri. Jānorāda, ka Šajs nemaksā nedz tiesas noteikto uzturaidu, nedz īri.

Mums šķiet, ka daži Šaja apvainojumi ir absurdi. Viņš bija nospriedis, ka bērna slimības, piemēram, dziedzeru iekaisums un epilepsijas simptomi radušies mātes vainas dēļ. Šajs neatlaidīgi uzsver, ka Izabella “nav laba māte”, viņš nepiekrīt tam, ka bērns apmeklē bērnudārzu, un apgalvo, ka medicīniskās izziņas ir nepilnīgas. Mēs iesakām Šajam aprunāties ar bērnu ārstējošajiem ārstiem.

Lai gan Izabella viņu uztur, Šajs pieprasa, lai pārtika atbilstu ļoti stingrām jūdaistu diētas prasībām, ievērojot konkrētus diētas noteikumus [...].

Dzīvošana atsevišķi neapšaubāmi atrisinās dažas no šīm problēmām.

Mēs uzskatām, ka Šajs mājās rada nelabvēlīgu vidi — vārdiskas vardarbības un draudu atmosfēru —, tādējādi terorizējot bērna māti.

Ņemot vērā minētos apstākļus, mēs secinām, ka māte tiek pakļauta psiholoģiskai vardarbībai un ka kopīgas dzīves vietas saglabāšana nodara kaitējumu bērnam.

2. Saskaņā ar Likuma par rīcībspēju 19. un 68. pantā piešķirtajām pilnvarām mēs atkārtoti brīdinām Šaju, aicinot viņu neņemt bērnu līdzi, veicot reliģisku sludināšanu pie publiska ceļa, kur viņš aicina garāmgājējus aplikt filaktērijus un vāc ziedojumus.

Tāpat tēvam tiek izvirzīta prasība neņemt bērnu līdzi uz sinagogu, lai pavadītu tur visu dienu.

Mēs uzsveram, ka noteikumi par tiesībām uz tikšanos ar bērnu ir paredzēti tam, lai veicinātu tēva un bērna tuvināšanos, veicot kopīgas darbības, nevis citiem mērķiem.”

23. Tajā pašā dienā prasītāja policijā iesniedza sūdzību, apsūdzot savu vīru vardarbībā.

24. Telavivas Ģimenes tiesas atbildīgais tiesnesis, ņemot vērā steidzamo prasību, ko 2005. gada 12. janvārī iesniedza prasītāja, šajā pašā dienā izdeva pavēli, ar ko aizliedza tēvam iet bērna bērnudārzā vai prasītājas dzīvoklī, vajāt vai aizskart viņu jebkādā veidā, kā arī nēsāt vai glabāt ieroci. Tiesa noteica arī ierobežojumus attiecībā uz tēvam piešķirtajām saskarsmes tiesībām — tagad viņš drīkstēja tikties ar bērnu tikai divas reizes nedēļā Telavivas kontaktu centrā sociālā dienesta darbinieku uzraudzībā.

25. Pāra laulība tika šķirta 2005. gada 10. februārī, nemainot aprūpes nosacījumus.

26. Tā kā tēvs prasītājam nebija maksājis uzturaidu, 2005. gada 20. martā tika pieņemts lēmums par viņa apcietināšanu.

---

27. Telavivas Ģimenes tiesas tiesnesis 2005. gada 27. martā noraidīja prasītājas iesniegto prasību atcelt *ne exeat* rīkojumu, ar ko prasītājam aizliedz izbraukt no Izraēlas. Tiesnesis konstatēja, ka, tā kā bērna mātei Izraēlā nav radniecības saišu, pastāv diezgan liela varbūtība, ka pēc ģimenes apmeklējuma ārvalstī māte kopā ar bērnu Izraēlā neatgriezīsies.

28. Prasītāja 2005. gada 24. jūnijā kopā ar dēlu slepus pameta Izraēlu un devās uz Šveici.

29. Noama tēvs 2005. gada 27. jūnijā sazinājās ar Izraēlas centrālo iestādi, kas bērna atrašanās vietu nespēja noteikt līdz pat 2006. gada 21. maijam, kad Interpola Jeruzalemes nodaļa viņam nodeva Interpola Bernes nodaļas ziņojumu, kurā teikts, ka prasītāja atrodas Šveicē.

30. Izraēlas Tieslietu ministrija 2006. gada 22. maijā Šveices Federālajam tieslietu birojam pārsūtīja iesniegumu par bērna atgriešanos Izraēlā saskaņā ar Hāgas 1980. gada 25. oktobra Konvenciju par starptautiskās bērna nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem [*Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction of 25 October 1980*] (“Hāgas konvencija”; skatīt tālāk 57. punktu). Iesnieguma pamatojumā tā cita starpā norādīja, ka Interpola Bernes nodaļa tikai iepriekšējā dienā ir paziņojusi Izraēlas Tieslietu ministrijai, ka Noams un viņa māte dzīvo Lozannā un ka māte ir iesniegusi pieteikumu savas Šveices pases atjaunošanai.

31. Telavivas Ģimenes tiesa 2006. gada 30. maija lēmumā, kas tika pieņemts pēc tēva iesnieguma, konstatēja, ka bērna pastāvīgā dzīvesvieta ir Telavivā un ka kopš 2005. gada 24. jūnija, dienas, kad prasītāji atstāja Izraēlu, abi vecāki kopīgi īsteno sava dēla aprūpes tiesības, mātei ir pagaidu tiesības uz aizbildnību, bet tēvam tiesības uz apmeklēšanu. Tiesa lēma, ka bērna izvešana no Izraēlas bez tēva atļaujas ir nelikumīga Hāgas Konvencijas 3. panta nozīmē.

32. Bērna tēvs 2006. gada 8. jūnijā Lozannas apriņķa miertiesnesim iesniedza prasību, kur prasīja pieņemt rīkojumu par viņa dēla atgriešanos Izraēlā. Cita starpā viņš pieprasīja, lai Lozannas Pasu birojs steidzamības kārtā aizturētu prasītāju Šveices pases.

33. Miertiesnesis 2006. gada 12. jūnijā izdeva rīkojumu izskatīt Noama tēva iesniegto prasību par īpaši steidzamu pasākumu veikšanu.

34. Ņemot vērā nākamo prasību par īpaši steidzamu pasākumu veikšanu, ko bērna tēvs 2006. gada 27. jūnijā nosūtīja, izmantojot faksu, miertiesnesis tajā pašā dienā izdotajā rīkojumā par pagaidu pasākumiem pavēlēja prasītājai nekavējoties nodot glabāšanai miertiesas reģistratūrā savu un Noama pasi, varas iestādes lēmums nepildīšanas gadījuma prasot piemērot krimināltiesiskas sankcijas.

35. Prasītāja, ko atbalstīja padomnieks, un bērna tēva, attiecībā uz kuru tika atcelta prasība par personīgu klātbūtni, juridiskais pārstāvis 2006. gada 18. jūlijā sniedza paskaidrojumus miertiesnesim.

36. Pēc pušu uzklaušanās Lozannas apriņķa miertiesnesis 2006. gada 29. augustā pieņēma lēmumu noraidīt tēva iesniegumu. Tiesa uzskatīja, ka, lai gan bērna izvešana no Izraēlas bija nelikumīga Hāgas konvencijas 3. panta nozīmē, attiecībā uz to ir jāpiemēro šīs konvencijas 13. panta b) apakšpunkts, jo pastāv nopietns risks, ka bērna atgriešanās Izraēlā var viņam sagādāt fizisku vai psiholoģisku kaitējumu vai citādi radīt neciešamu situāciju.

---

37. Tēvs 2006. gada 25. septembrī pārsūdzēja šo lēmumu Vodas kantona tiesas Aprūpes nodaļā (*chambre des tutelles*), kas pieprasīja eksperta ziņojuma, ko uzdeva sagatavot Dr. B., pediatram un bērnu psihologam. Ziņojumā, ko iesniedza 2007. gada 16. aprīlī, viņš norādīja, ka atgriešanās Izraēlā kopā ar māti bērnam, iespējams, nodarīs tādu psiholoģisku kaitējumu, kura ietekmes pakāpi nevar novērtēt, nepārliecinoties par to, kādi būs apstākļi pēc bērna atgriešanās Izraēlā, jo īpaši, kādos apstākļos būs jādzīvo mātei un kā tie varētu ietekmēt bērnu; viņš norādīja arī, ka bērna atgriešanās Izraēlā bez mātes varētu nodarīt viņam būtisku psiholoģisku kaitējumu, un līdzšinējās situācijas saglabāšana bērnam radītu psiholoģisku kaitējumu ilgtermiņā.

38. Telavivas kompetentā tiesa 2006. gada 30. novembrī atcēla apsūdzību par vardarbību ģimenē, kas pret Noama tēvu bija izvirzīta, ņemot vērā viņa otrās sievas iesniegumu, jo viņa bija atstājusi valsti.

39. Izraēlas centrālā iestāde 2007. gada 12. marta vēstulē attiecīgajai Šveices iestādei saistībā ar tiesvedību par bērna atgriešanās nodrošināšanu minēja šādus apsvērumus:

“Mēs apstiprinām, ka esam saņēmuši Jūsu 2007. gada 7. februāra vēstuli. Saistībā ar tajā izvirzītajiem jautājumiem mēs vēlamies sniegt šādu informāciju.

Šuruks paziņojis, ka gadījumā, ja māte atteiksies atgriezties Izraēlā, viņš aprūpēs bērnu. Šobrīd viņš dzīvo dzīvoklī kopā ar istabas biedru, bet viņš ir paziņojis, ka tad, ja bērns atgrieztos Izraēlā, viņš nekavējoties nodrošinās dzīvokli, kurā dzīvot kopā ar bērnu. Šobrīd viņš strādā un no plkst. 9.00 līdz 15.00 mācās teoloģiskās izglītības iestādē. Bērns šajā laikā tiktu ievietots bērnu aprūpes iestādē/bērnudārzā. Šuruks norāda, ka pirms nolaupīšanas un pārvešanas uz Šveici bērns mātes darba laikā bija bērnu aprūpes iestādē. Šuruks norāda, ka gadījumā, ja viņam kādreiz būtu vajadzīga palīdzība, viņa plašā ģimene nodrošinās viņam atbalsta sistēmu.

Tā kā Šuruka saskarsmes tiesības ir ierobežotas, Šveices Apelācijas tiesa apšaubīja viņa iespējas aprūpēt bērnu. Kā jau ziņojām 2006. gada 28. septembra vēstulē Jūsu iestādei, ir jāatgādina, ka saskaņā ar Izraēlas sociālā darbinieka ziņojumu tēvam un dēlam bija lieliskas attiecības. Saskarsmes tiesības bija paredzēts paplašināt, ietverot apmeklējumus ar nakšņošanu, tomēr šie plāni tika izjaukti, kad māte bērnu nolaupīja. Ja māte atteiktos atgriezties Izraēlā kopā ar bērnu, viņa faktiski piekristu tam, ka tēvam tiek piešķirtas *de facto* aizbildnības tiesības, un Šuruks varētu vērsties Izraēlas tiesā, lai tā izdotu rīkojumu, kas atspoguļotu jaunus faktiskus apstākļus.

Jūs arī jautājat, kādā veidā, ņemot vērā bērna mātes apsūdzību par Šuruka kunga vardarbību, atgriešanās gadījumā tiks nodrošināta mātes aizsardzība. Šuruks šīs apsūdzības noliedz. Mēs šeit pievienojam arī Telavivas Maģistrāta tiesas 2006. gada 30. novembra lēmuma kopiju un tā tulkojumu angļu valodā. Šis lēmums pieņemts attiecībā uz apsūdzības rakstu pret Šuruka kungu, kas izdots pēc viņa otrās sievas iesniegtās apsūdzības uzbrukumā. Kā redzat, sūdzības iesniedzēja acīmredzot bija atstājusi Izraēlu un viņas atrašanās vietu nebija iespējams noteikt, tāpēc tiesa apsūdzību pret Šuruku atcēla.

Jebkurā gadījumā vēlamies pievērst Jūsu uzmanību Izraēlas likumam, kas nodrošina aizsardzību gadījumos, kad tiek izvirzītas apsūdzības par vardarbību ģimenē. Šis likums ir 1991. gadā pieņemtais Likums par vardarbības ģimenē novēršanu. Mēs pievienojam šā likuma tulkojumu angļu valodā un neoficiālo tulkojumu franču valodā. Likuma 2. nodaļā ir norādīti iespējamie aizsardzības rīkojumi. Tāpēc, ja mātei ir jebkādas bažas par savu drošību, viņa Izraēlā var vērsties tiesā un pieprasīt vajadzīgo aizsardzību. Viņas apgalvojumus nevar uzskatīt par pamatojumu tam, lai Šveices tiesa atteiktos izdot rīkojumu par bērna atgriešanos Izraēlā.

Jūs ziņojāt, ka tiesa izdevusi rīkojumu veikt bērna psiholoģisko novērtējumu. Mēs vēlamies paust bažas šajā saistībā. Pirmās instances tiesa rīkojumu par šādu novērtējumu nebija izdevusi, tāpēc mēs vēlamies uzzināt, kāpēc šāds rīkojums tika izdots jau daudz vēlākā posmā. Jāatgādina, ka māte bērnu nolaupīja 2005. gada jūnijā. Bērns nav ticis ar tēvu gandrīz divus gadus. Šajā laikā bērnu ietekmēja tikai māte. Tāpēc mums nav skaidrs bērna psiholoģiskās novērtēšanas mērķis. Jāatgādina, ka šī lieta ir saistīta ar Hāgas Konvenciju, nevis aizbildnības tiesību piešķiršanu. Šķiet, ka māte cenšas pierādīt, ka bērnam tiks nodarīts psiholoģisks kaitējums, ja bērns tiks no viņas atšķirts un atgriezīsies Izraēlā. Tomēr šādu situāciju iespējams novērst, ja māte rīkosies saskaņā ar bērna interesēm un atgriezīsies kopā ar viņu. Kā jau paziņojām 2006. gada 28. septembra vēstulē, saskaņā ar Hāgas Konvenciju mātei nav pamatota iemesla neatgriezties Izraēlā.”

---

40. Saistībā ar jautājumu par prasītājas iespējamo kriminālvajāšanu pēc atgriešanās Izraēlā un sodīšanu ar brīvības atņemšanu Izraēlas centrālā iestāde 2007. gada 30. aprīļa vēstulē Noama tēva juridiskajam pārstāvim izklāstīja turpmākos apsvērumus.

“Jūs prasījāt informāciju, kādas tiesiskās sekas saistībā ar bērna nolaupīšanu tiktu piemērotas mātei, Izabellai Noilingerei, ja viņa atgrieztos Izraēlā.

Izraēlas 1977. gada Krimināllikumā attiecībā uz nolaupīšanas krimināltiesiskajām sekām, teikts, ka nolaupīšana ir pārkāpums, par kura izdarīšanu ir iespējams sodīt ar brīvības atņemšanu. Tomēr saskaņā ar Izraēlas ģenerālprokurora norādījumiem, saņemot krimināltiesisku sūdzību par bērna nolaupīšanu, ko veicis kāds no vecākiem, policijai šis jautājums jānodod izskatīšanai Hāgas konvencijas centrālajai iestādei nolūkā saņemt norādījumus turpmākai rīcībai. Ģenerālprokurora norādījumos ir teikts, ka krimināllieta jāierosina tikai īpašos izņēmuma gadījumos. Ja Noilingere pildītu rīkojumu par bērna atgriešanos Izraēlā, pēc ierašanās Izraēlā neslēptos kopā ar bērnu, sadarbotos ar Izraēlas varas iestādēm un (līdz turpmāka lēmuma pieņemšanai) ievērotu spēkā esošo tiesas lēmumu par uzraudzītām apmeklēšanas tiesībām Šurukam, Izraēlas centrālā iestāde — ja vien Noilingere neveiktu citas nelikumīgas darbības attiecībā uz bērnu — noteikti pieņemtu lēmumu par rīkojumu Izraēlas policijai slēgt Noilingeres lietu, jo tās turpināšana nav sabiedrības interesēs.

Saistībā ar civiltiesiskajām sekām mēs varam Jums paziņot, ka gan Izraēlas civillietu tiesās, gan rabīnu tiesās, lemjot jautājumus par aizbildnību un saskarsmes tiesībām, galvenais aspekts ir bērna intereses.”

41. Vodas kantona tiesas Aprūpes nodaļa ar 2007. gada 22. maija lēmumu noraidīja bērna tēva iesniegto apelācijas prasību. Pēc papildu izmeklēšanas un ņemot vērā Dr. B. ekspertīzes ziņojumu 2007. gada 16. aprīlī, Aprūpes nodaļa uzskatīja, ka neatkarīgi no tā, vai bērns atgriezts viens vai kopā ar māti, atgriešanās Izraēlā varētu radīt bērnam nopietnu psiholoģisku kaitējumu, kā arī citādi radītu bērnam nepieņemamu situāciju. Tāpēc tā uzskatīja, ka lietas apstākļi atbilst Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunktam. Tomēr, konstatējot, ka bērnam nedrīkst liegt pilnīgu saskarsmi ar tēvu, tā noteica pasākumus, lai palīdzētu atjaunot bērna un tēva personiskās attiecības. Tiesas spriedums ir šāds:

“4. d) [...] Atbildot uz uzdotajiem jautājumiem, eksperts B. [...] secinājumu daļā konstatē, ka atgriešanās Izraēlā kopā ar māti Noamam varētu nodarīt tādu psiholoģisku kaitējumu, kura ietekmes pakāpi nevar novērtēt, nepārliciecinoties par to, kādi būs apstākļi pēc bērna atgriešanās Izraēlā, jo īpaši, kādos apstākļos būs jādzīvo mātei un kā tie varētu ietekmēt bērnu; eksperts uzskata, ka bērna atgriešanās Izraēlā bez mātes varētu nodarīt viņam būtisku psiholoģisku kaitējumu, kas sīkāk raksturots ziņojumā. Šā ziņojuma izklāsta daļā eksperts uzsver, ka Noama pašreizējā situācija uzskatāma par bezizejas situāciju. No vienas puses, ņemot vērā viņa nelielo vecumu un pilnīgu atmiņu trūkumu par pirmajiem Izraēlā pavadītajiem gadiem, tostarp atmiņu trūkumu par tēvu, jebkurš šīs valsts — pat īslaicīgs — apmeklējums bez mātes pat tad, ja juridiski tas būtu iespējams, psiholoģiskā ziņā būtu ārkārtīgi traumatisks, un atšķiršana no mātes radītu bērnam pārmērīgu trauksmi un lielu smagas depresijas iespējamību. No otras puses, mātes dēļ nav iespējams, ka māte kaut īslaicīgi atgrieztos Izraēlā kopā ar Noamu. Atbildot uz jautājumu, vai atgriešanās Izraēlā Noamam varētu radīt neciešamu situāciju, eksperts atbildēja, ka tieši apstākļi, kas saistīti ar bērna iespējamo atgriešanos Izraēlā noteiks to, vai bērnam tiks vai netiks radīta neciešama situācija. Viņš minēja, ka tāpat arī apstākļi, kas saistīti ar bērna palikšanu Šveicē, var radīt vai neradīt bērnam neciešamu situāciju, un ka šābrīža situācijas saglabāšana ilgtermiņā nodara bērnam milzīgu psiholoģisku kaitējumu; tādēļ, ja vecāku savstarpēja vienošanās nav iespējama, lai šo situāciju atrisinātu, steidzami jāvienojas bērna vecāku pastāvīgās dzīvesvietas valstu bērnu aizsardzības dienestiem.

Saskaņā ar Hāgas konvencijas 13. panta trešo daļu šī tiesa arī pieprasīja Izraēlas centrālajai iestādei sniegt informāciju par bērna sociālo stāvokli, atbildot uz šādiem jautājumiem: “Tā kā māte ir paziņojusi, ka Izraēlā neatgriezīsies, kas šajā valstī aprūpēs bērnu un kur viņš dzīvos? Tā kā nešķiet, ka tēva nodarbošanās ir ienesīga, kas nodrošinās bērna uzturēšanu? Tā kā saskaņā ar tiesas lēmumiem bērna tēvam ir ierobežotas apmeklēšanas tiesības, kādi pasākumi tiks veikti, lai nodrošinātu, ka apmeklēšanas tiesību īstenošana negatīvi neietekmēs bērna fizisko vai psiholoģisko labklājību?”. Tā kā Izraēlas centrālā iestāde 2007. gada 12. martā faktiski neatbildēja uz uzdotajiem jautājumiem, nav iespējams pārliecināties par to, vai bērna intereses tiks ievērotas. Centrālā iestāde tikai minēja apelācijas iesniedzēja nodomus attiecībā uz dēlu, ja dēls Izraēlā atgriezts bez mātes, situāciju aprakstot šādi: “Ja Noama māte atteiksies atgriezties Izraēlā, tad bērnu aprūpēs tēvs. Šobrīd bērna tēvs dzīvo dzīvoklī kopā ar istabas biedru, taču viņš ir paziņojis, ka, ja bērns atgriezts Izraēlā, viņš nekavējoties nodrošinās dzīvokli, kurā dzīvot kopā ar bērnu. Šobrīd viņš strādā un no plkst. 9.00 līdz 15.00 mācās teoloģiskās izglītības iestādē. Bērns šajā laikā tiktu ievietots bērnu aprūpes iestādē/bērnudārzā. Šuruks norāda, ka pirms nolaupīšanas

---

un pārvešanas uz Šveici bērns mātes darba laikā bija bērnu aprūpes iestādē. Šuruks norāda, ka gadījumā, ja viņam kādreiz būtu vajadzīga palīdzība, viņa paplašinātā ģimene nodrošinās viņam atbalsta sistēmu.” Attiecībā uz to, kā, ņemot vērā ierobežotās apmeklēšanas tiesības, Šajs Šuruks spētu aprūpēt bērnu, Izraēlas centrālā iestāde uzsvēra: “Kā jau teikts 2006. gada 28. septembra vēstulē izklāstītajos secinājumos, saskaņā ar Izraēlas sociālā darbinieka ziņojumu tēvam un dēlam bija lieliskas attiecības. Apmeklēšanas tiesības bija paredzētas paplašināt, ietverot apmeklējumus ar nakšņošanu, tomēr šie plāni tika izjaukti, kad māte bērnu nolaupīja. Izraēlas centrālā iestāde secināja: “Ja māte atteiktos atgriezties Izraēlā kopā ar bērnu, viņa faktiski piekristu tam, ka tēvam tiek piešķirtas *de facto* aizbildnības tiesības, un Šuruks varētu vērsties Izraēlas tiesā, lai tā izdotu rīkojumu, kas atspoguļotu jaunus faktiskos apstākļus.”

Jānorāda, ka nedz bērnu psihiatra ziņojuma secinājumi, nedz Izraēlas centrālās iestādes sniegtā informācija nav uzskatāma par pamatojumu tam, lai Noams atgrieztos Izraēlā. Šāda atgriešanās būtu saistīta ne vien ar nopietnu risku, ka bērnam tiks nodarīts psiholoģisks kaitējums neatkarīgi no tā, vai viņš ir vai nav kopā ar māti, bet šī situācija viņam radītu arī neciešamu situāciju. Pirmkārt, psihiatrijas eksperts norāda, ka atgriešanās Izraēlā kopā ar māti bērnam, iespējams, nodarīs tādu psiholoģisku kaitējumu, kura ietekmes pakāpi nevar novērtēt, nepārliecinoties par to, kādi būs apstākļi pēc bērna atgriešanās. Tāpēc Aprūpes nodaļa uzskata, ka, tā kā bērna atgriešanās Izraēlā — arī kopā ar māti — var nodarīt bērnam psiholoģisku kaitējumu, un, tā kā atšķirībā no Hāgas Konvencijā paredzētās “parastās situācijas” atbildētājam ir bērna aizbildnības tiesības, nav pamata pieprasīt viņas atgriešanos Izraēlā. Turklāt mātes atgriešanās Izraēlā apdraudētu bērna ekonomisko drošību, jo mātei tur būtu jāmeklē darbs, lai nodrošinātu iztikas līdzekļus gan sev, gan dēlam. Tāpēc, ņemot vērā bērna intereses, būtisks faktors ir arī tas, ka apelācijas iesniedzējs nekad savam bērnam nav nodrošinājis uzturlīdzekļus, un ir zināms, ka viņš saņem tikai 300 franku mēnesī. Visbeidzot, jāņem vērā tas, ka mātei izvirzītā prasība atgriezties nav samērojama ar šādas atgriešanās iemeslu — Hāgas konvencijas mērķis ir radīt bērnam tādu pašu tiesisko situāciju, kādā viņš bija pirms nolaupīšanas. Tomēr šoreiz atgriešanās tiek prasīta, lai apelācijas iesniedzējam ļautu īstenot tiesības uz personiskām attiecībām, tiesības, kas, kā zināms, pirms bērna atstāja Izraēlu, tika īstenotas sociālo dienestu uzraudzībā — kā divas divu stundu ilgas apmeklējuma reizes nedēļā. Mātei izvirzītā prasība mainīt dzīvesvietu, lai nodrošinātu iespēju īstenot tik ļoti ierobežotas saskarsmes tiesības gadījumā, kad bērna atgriešanās nenoliedzami ir saistīta ar nopietnu psiholoģiskā kaitējuma risku, ņemot vērā nedrošos apstākļus, kuros notiktu šī atgriešanās, ir uzskatāma par neciešamas situācijas radīšanu bērnam saskaņā ar Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunktu.

Eksperts uzskata, ka ņemot vērā Noama nelielo vecumu un pilnīgu atmiņu trūkumu par pirmajiem Izraēlā pavadītajiem gadiem, tostarp atmiņu trūkumu par tēvu, viņa atgriešanās Izraēlā bez mātes psiholoģiskā ziņā būtu ārkārtīgi traumatiska, un atšķiršana no mātes radītu bērnam pārmērīgu trauksmi un lielu smagas depresijas iespējamību. Tas ir pilnīgi pietiekams pamats, lai secinātu, ka Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunktā aprakstītie nosacījumi ir izpildīti. Turklāt nopietnas bažas rada Izraēlas centrālās iestādes sniegtā informācija par paredzamajiem pasākumiem gadījumā, ja bērns atgrieztos bez mātes — lai gan apelācijas iesniedzējam juridiski ir ļoti ierobežotas apmeklēšanas tiesības, kuras var īstenot tikai attiecīgo iestāžu darbinieku uzraudzībā, saskaņā ar centrālās iestādes sniegto informāciju ir paredzēts, ka apelācijas iesniedzējs ņems bērnu pie sevis (negarantējot, ka tad viņam būs atsevišķs dzīvoklis), un viņam būs *de facto* aizbildnības tiesības. Šajā saistībā Izraēlas centrālā iestāde paziņo, ka, atsakoties atgriezties Izraēlā kopā ar dēlu, atbildētāja netieši atzīst situācijas maiņu — jaunus faktiskos apstākļus, kuru apstiprināšanu apelācijas iesniedzējs pēc tam centīsies panākt Izraēlas tiesu iestādēs. Tas neatbilst Hāgas konvencijas mērķim, saskaņā ar kuru nelikumīgi aizvests bērns nekavējoties jāatved atpakaļ, lai nodrošinātu viņam sākotnējos apstākļus. Tāpēc šādu atgriešanās prasību nevar pamatot ar Hāgas Konvenciju, un tiek uzsvērts, ka nav nekādu šaubu, ka Noama atgriešanās Izraēlā šādos apstākļos nenovēršami radīs būtiska psiholoģiskā kaitējuma risku ne vien tāpēc, ka viņš pēkšņi tiks atšķirts no mātes, kas kopš viņa dzimšanas ir bijusi galvenā persona, kas pildījusi vecāku pienākumu un kas vienīgā ir nodrošinājusi viņa uzturēšanu, bet arī tāpēc, ka viņam pēkšņi būs jāsatiek tēvs, par kura esamību viņš tikko uzzinājis. ņemot vērā minētos apstākļus, apelācijas lūgums šajā jautājumā ir jānoraida. [...]

5. [...] Šajā gadījumā no lietas materiāliem ir acīmredzams, ka Noams Šuruks kopā ar māti, kurai ir aizbildnības tiesības, Lozannā ir nodzīvojis vismaz vienu gadu. Tādējādi Lozannas apgabala mirtiesnesim bija gan *ratione loci*, gan *ratione materiae* jurisdikcija, lai īstenotu apstrīdēto aizsardzības pasākumu. Saistībā ar lietas būtību ir pietiekami apgalvot, ka, tā kā bērns ar viņa nelielo vecumu saistītās psiholoģiskās amnēzijas dēļ neatceras savu tēvu, ir pamatoti novērst viņu pēkšņu atkalapvienošanu, jo bērna labklājības dēļ personisko attiecību atjaunošanai jānotiek mierīgi un pakāpeniski pēc tam, kad bērns ir pienācīgi sagatavots jaunajiem apstākļiem, kā tas norādīts arī pārliecinātajos eksperta apsvērumos saistībā ar šo jautājumu. Tāpēc apelācija ir uzskatāma par slikti pamatotu un ir jānoraida [...].”

42. Tēvs Federālajā Tiesā iesniedza apelāciju civillietā, lai panāktu kantona tiesas sprieduma atcelšanu un bērna atgriešanos Izraēlā. Viņš apgalvoja, ka tiesa ir nepareizi piemērojusi,

---

pirmkārt, Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunktu un, otrkārt, Konvencijas par bērna tiesībām 3. pantu.

43. Federālās Tiesas attiecīgās nodaļas priekšsēdētājs 2007. gada 27. jūnijā apmierināja tēva prasību nekavējoties atlikt tiesas sprieduma stāšanos spēkā.

44. Federālā Tiesa ar 2007. gada 16. augusta spriedumu, kas prasītājas juridiskajam pārstāvim tika iesniegts 2007. gada 21. septembrī, apstiprināja tēva apelācijas lūgumu. Attiecīgajā sprieduma daļā ir rakstīts:

“3. Hāgas konvencijas par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem mērķis ir nodrošināt bērnu, kas nelikumīgi aizvesti uz vai aizturēti kādā no Līgumslēdzējām Pusēm, ātru atgriešanos (1. panta a) apakšpunkts). Bērna aizvešana vai aizturēšana ir uzskatāma par nelikumīgu, ja ar to pārkāptas aizbildnības tiesības, kas personai, iestādei vai citai struktūrai kopīgi vai atsevišķi piešķirtas saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā pirms aizvešanas vai aizturēšanas bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta (3. panta a) apakšpunkts). “Tiesības uz aizbildnību” ietver tiesības, kas attiecas uz rūpēm par bērnu un, it īpaši, uz tiesībām noteikt bērna dzīvesvietu (5. panta a) apakšpunkts). Šajā gadījumā netiek apstrīdēts tas, ka bērna aizvešana uz Šveici ir bijusi nelikumīga, jo tēvam kopā ar atbildētāju bija aprūpes tiesības, kas saskaņā ar Izraēlas tiesību aktiem ietver arī tiesības lemt par bērna dzīvesvietu. Turklāt tā kā iesniegums par atgriešanos tika iesniegts gada laikā no aizvešanas brīža, atbildētāja nevar noliegt, ka saskaņā ar Hāgas konvencijas 12. pantu principā ir jāizdod rīkojums par bērna ātru atgriešanos Izraēlā. Tāpēc vienīgais jautājums, kurā nav vienprātības, ir par to, vai attiecībā uz bērna atgriešanos var piemērot Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunktā paredzēto izņēmumu.

4. Apelācijas iesniedzējs apgalvo, ka kantona tiesa, atsakoties izdot rīkojumu par atgriešanos, ir nepareizi piemērojusi Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunktu.

4.1. Saskaņā ar Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunktu, kura piemērošanas atbilstību Federālajai Tiesai ir tiesības brīvi pārbaudīt (Federālās tiesas likuma 95. panta b) apakšpunkts), prasību saņēmušās līgumslēdzējas valsts tiesai vai administratīvajai iestādei nav pienākuma izdot rīkojumu par bērna atgriešanos, ja persona, kas iebilst pret atgriešanos pierāda, ka pastāv nopietns risks, ka atdošana nodarīs bērnam fizisku vai psiholoģisku kaitējumu, vai citādi radīs neciešamu situāciju.

Hāgas konvencijas 13. pantā noteiktie izņēmumi attiecībā uz atgriešanos ir jāinterpretē ierobežojoši, proti, tas no vecākiem, kas bērnu nolaupījis, nedrīkst gūt priekšrocības savas pretlikumīgās rīcības dēļ (2003. gada 27. marta spriedums lietā *5P.71/2003*, 2.2. apsvērums, *FamPra.ch 2003*, 718. lpp.). Ir jāņem vērā tikai nopietns risks, neņemot vērā pamatojumu, kas saistīts ar vecāku spējām audzināt bērnu, jo Hāgas konvencijas mērķis nav piešķirt vecāku tiesības (Federālās Tiesas spriedums lietā *131 III 334*, 5.3. apsvērums, 2.b apsvērums, 425. lpp.). Tāpēc Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunktā minētais izņēmums attiecībā uz atgriešanos netiek izskatīts, izņemot gadījumus, kad nopietni apdraudēta bērna garīgā, fiziskā, morālā vai sociālā attīstība (2002. gada 11. aprīļa spriedums lietā *5P.65/2002*, 4.c/bb apsvērums, *FamPra.ch 2002*, 620. lpp. un tajā citētās atsaucēs). Pierādījumus sniedz persona, kas iebilst pret bērna atgriešanos (turpat, 4.b apsvērums, *FamPra.ch 2002*, 620. lpp. un tajā citētās atsaucēs).

4.2. Kantona tiesa konstatēja, ka lieta attiecas uz ļoti neliela vecuma bērnu, kura aizbildnis ir māte, kas vienmēr ir viņu uzturējusi. Savukārt tēvs dzīvojis reliģiskā kopienā, kur saņēma uzturu un, strādājot par sporta un mākslas skolotāju, pelnījis tikai 300 [Šveices] frankus mēnesī. Tiesības uz bērna aizbildnību viņam tika atņemtas tāpēc, ka viņš ģimenes mājoklī bija radījis baiļu atmosfēru. Šā paša iemesla dēļ Izraēlas tiesas izdeva rīkojumu, ka viņam jādzīvo atsevišķi, un aizliedza tuvoties bērna mātes dzīvoklim. Pirms bērna aizvešanas uz Šveici viņam bija tikai ierobežotas tiesības uz apmeklēšanu — divas stundas divas reizes nedēļā Izraēlas sociālo dienestu uzraudzībā. Attiecībā uz apstākļiem, kādi būtu bērnam pēc atgriešanās bez mātes, Izraēlas Tieslietu ministrijas 2007. gada 12. martā sniegusi informāciju, ka tēvs, kas šobrīd dzīvo dzīvoklī kopā ar citu ģimeni un joprojām strādā teoloģiskās izglītības iestādē, ir gatavs uzņemties rūpes par bērnu. Ņemot vērā šīs informācijas lakonismu un nepārliciecināmo raksturu, kā arī psihiatra Dr. [...] sagatavoto ekspertīzes ziņojumu, kantona tiesa uzskatīja, ka neatkarīgi no tā, vai bērns atgriezies viens vai kopā ar māti, atgriešanās Izraēlā varētu radīt bērnam psiholoģisku kaitējumu, kā arī citādi radītu bērnam neciešamu situāciju. Tiesa piebilda, ka, ņemot vērā tēva nelielos ienākumus, atbildētājas atgriešanās Izraēlā apdraudētu bērna ekonomisko drošību, jo mātei tur būtu jāmeklē darbs, lai viņiem abiem nodrošinātu iztikas līdzekļus.

Apelācijas iesniedzējs apelācijas iesniegumā neapstrīd kantona tiesas konstatējumu, ka pastāv nopietns risks, ka bērnam, atgriežoties Izraēlā bez mātes, tiktu nodarīts psiholoģisks kaitējums. Tomēr, viņaprāt, šāda riska nebūtu, ja bērna māte uz Izraēlu dotos kopā ar bērnu, un būtu pamatoti domāt, ka viņas rīcība būtu šāda. Attiecībā uz pēdējo hipotēzi kantona tiesas spriedumā nav sniegti pierādījumi par šāda nopietna kaitējuma risku vai bērnam neciešamu situāciju. Psihiatrijas eksperts uz šo jautājumu neatbildēja, vienkārši paskaidrojot, ka risku nav iespējams novērtēt, iepriekš nepārliecinoties par to, kādi būs apstākļi pēc bērna iespējamās atgriešanās. Saistībā ar apelācijas iesniedzēja agresīvo izturēšanos pret atbildētāju kantona tiesas spriedumā nav norādīts, ka bērns tieši vai netieši tiktu apdraudēts, būdams liecinieks šādai vardarbībai pret māti. Viņa apgalvoja, ka tēvs ievērojis apmeklēšanas tiesību īstenošanas nosacījumus, un apmeklējumi noritējuši labi. Kā tika konstatēts neilgi pirms māte nolaupīja bērnu, apmeklējuma tiesību uzraudzībai norīkotais sociālais darbinieks šīs tikšanās reizes raksturojis kā lieliskas tēva un dēla attiecības. Māte nav apgalvojusi, ka apelācijas iesniedzējs ir pārkāpis tiesas iestāžu izvirzītos norādījumus saistībā ar prasību netuvoties viņas dzīvoklim, netraucēt viņai un/vai viņu neaizskart. Apsvērumi, kas saistīti ar tēvaniecīgajiem ienākumiem un viņa saikni ar “Lubaviču” reliģisko kustību, nenorāda uz nopietnu risku, ka bērnam varētu tikt nodarīts kaitējums Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunkta nozīmē. Lai gan, lemjot par aizbildnības tiesību piešķiršanu — šis jautājums ir jāizlemj bērna pastāvīgās dzīvesvietas tiesu iestādēm (Hāgas konvencijas 16. pants) —, šie apsvērumi var palīdzēt noteikt, kuram no abiem vecākiem ir bērna audzināšanai piemērotākās īpašības, tie tomēr neattiecas uz lēmumu par bērna atgriešanos pēc nelikumīgas nolaupīšanas (skatīt 4.1. apsvērumu iepriekš).

Saistībā ar mātes draudiem neatgriezties Izraēlā kantona tiesas spriedumā nav izskatīti viņas atteikšanās iemesli, lai gan šai tiesai būtu jānosaka, kādi objektīvi apstākļi attaisno šādu atteiksmi. Kantona tiesas tiesneši citē psihiatrijas eksperta teikto, kas norādījis uz iespējamiem “juridiskie riskiem” gadījumā, ja māte atgrieztos Izraēlā, nenorādot, vai atbildētājam par nolaupīšanu tiešām draudētu cietumsods. Pieņemot, ka šāds risks ir pierādīts, nevarētu sagaidīt viņas atgriešanos Izraēlā kopā ar bērnu, un tas savukārt izslēgtu bērna atgriešanos, jo, atšķirot bērnu no mātes, viņam tiktu nodarīts ievērojams psiholoģisks kaitējums. Atbildē Federālajai Tiesai viņa šo jautājumu nav komentējusi, proti, viņa nav apgalvojusi, ka šādā gadījumā viņai tiktu piemērots cietumsods vai vispār jebkādas krimināltiesiskas sankcijas. Viņa arī nav apgalvojusi, ka gadījumā, ja viņa atgrieztos Izraēlā, viņai būtu neiespējami vai grūti integrēties vai, jo īpaši, atrast jaunu darbu. Tāpēc nevar arī apgalvot, ka mātes un tādējādi arī bērna atgriešanās radītu nepanesamus ekonomiskus apstākļus. Tā kā atbildētāja nav pierādījusi, ka pastāv iemesli, kas varētu objektīvi pamatot viņas atteikšanos atgriezties Izraēlā, jāpieņem, ka ir pamatoti sagaidīt, ka viņa kopā ar bērnu atgriezties bērna izcelsmes valstī. Šajā gadījumā nav svarīgi, ka Izraēlas centrālās iestādes sniegtā informācija (skatīt 4.2. apsvērumu iepriekš), kuru kantona tiesa izmantoja, lai pamatotu Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunktā paredzēto izņēmumu attiecībā uz bērna atgriešanos, netika uzskatīta par īpaši pārliecinošu, jo šī informācija bija pamatota tikai ar pieņēmumu, ka bērns atgrieztos bez mātes.

Tādējādi kantona tiesas tiesneši, uzskatot, ka viņiem ir tiesības piemērot izņēmumu attiecībā uz bērna atgriešanos viņa pastāvīgās dzīvesvietas valstī, ir pārkāpuši Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunkta noteikumus. Tāpēc, neizskatot sūdzību saistībā ar Konvencijas par bērna tiesībām 3. panta pārkāpumu, ir jāapmierina apelācijas prasība un ir jāatceļ zemākās instances tiesas lēmums. Atbildētājam līdz 2007. gada septembra beigām ir jānodrošina bērna atgriešanās [...] Izraēlā. [...]

Tāpēc Federālā Tiesa pieņem šādu lēmumu:

1. Apelācijas prasība tiek apmierināta, un zemākās instances lēmums ir atcelts.
2. Atbildētājam līdz 2007. gada septembra beigām ir jānodrošina bērna atgriešanās [...] Izraēlā. [...]

45. Bērna tēvs 2007. gada 20. augustā ar padomnieka starpniecību iesniedza pieteikumu par atgriešanās lēmuma īstenošanu atbildīgajam Lozannas apgabala miertiesnesim, lai bērnam tiktu norīkots *ad hoc* uzraugs, kam būtu jāorganizē bērna aizceļošana. Pēc tam, kad Tiesa 2007. gada 27. septembrī nolēma izdot norādījumu Valdībai par pagaidu pasākumu piemērošanu, viņš 2007. gada 1. oktobrī atsauca šo iesniegumu.

46. Pēc tam prasītāji pārsūtīja tiesai Lozannā praktizējoša pediatra Dr. M. A. 2009. gada 23. februārī izdotu medicīnisko izziņu, kurā bija teikts:

“Es, apakšā parakstījies, apliecinu, ka kopš 2005. gada 7. oktobra esmu vairakkārt izmeklējis bērnu Noamu Šuruku, dzimušu 2003. gada 10. jūnijā.

Noamu vienmēr pavadīja māte, ar ko viņam ir ļoti labas attiecības.

Viņa uzvedība ir atbilstīga un viņa psihomotorās attīstības un valodas līmenis pārsniedz vidējo. Nekas neliecina par to, ka viņam būtu kāda psiholoģiska trauma vai piemistu jebkādi emocionāli vai izglītības traucējumi.

Viņš ir pašpārliecināts zēns, kas spēj veidot labas attiecības, jo īpaši ar pieaugušajiem.

Viņam ir laba fiziskā veselība ar nelielām pārciestu infekcijas slimību sekām.

Pēkšņa atgriešanās Izraēlā bez mātes šim bērnam radītu būtisku traumu un nodarītu nopietnu psiholoģisku kaitējumu.”

47. Lozannas apgabala tiesas priekšsēdētājs 2009. gada 29. jūnija rīkojumā par pagaidu pasākumiem, kas tika pieņemts pēc prasības iesniegšanas pieprasījuma, nolēma, ka Noamam ir jādzīvo mātes dzīvesvietā Lozannā, apturēja tēva tiesības uz dēla apmeklēšanu un piešķīra mātei vecāku varu, lai viņa varētu atjaunot bērna personību apliecinātos dokumentos. Lēmumam bija šāds pamatojums, proti:

“Jānorāda, ka atbildētājs tika uzaicināts ierasties tiesā ar tiesas pavēsti, kas tika nosūtīta uz viņa pēdējo zināmo adresi Izraēlā.

Vēstule tika atsūtīta atpakaļ ar norādi “devies projām”, ko var tulkot kā “*parti sans laisser d'adresse*” (devies projām, nenorādot pārsūtīšanas adresi).

[..] Mātei ir bērna aizbildnības tiesības, bet vecāku varu abi vecāki joprojām īsteno kopīgi.

Tēvam ir izvirzīta prasība “īstenot apmeklēšanas tiesības” sociālo dienestu uzraudzībā [..].

Saistībā ar šo tiesvedību atbildētājs nekad nav ieradies tiesas sēdē, bet viņu pārstāvēja padomnieks, kas šobrīd savu klientu vairs nepārstāv [..].

Saskaņā ar tiesas judikatūru nepilngadīgā nelikumīga aizvešana pēc būtības neliedz iespēju noteikt bērnam jaunu pastāvīgo dzīvesvietu valstī, uz kuru bērns ir aizvests (skatīt Federālās Tiesas spriedumu lietā *125 III 301, Journal des Tribunaux*, 1999. gada janvāris, 500. lpp.).

Šajā gadījumā Noams pastāvīgi ir dzīvojis Šveicē no 2005. gada jūnija.

Viņš šeit mācās skolā.

Viņam šeit ir ģimenes saites no mātes puses.

Viņš šeit saņem medicīnisko aprūpi.

Turklāt viņš ir Šveices pilsonis,

runā valsts valodā, kas šajā gadījumā ir franču valoda.

Par pagaidu pasākumiem prasītāja labā lēma Eiropas Cilvēktiesību tiesa, kas pretēji Federālās Tiesas lēmumam Šveices valdībai pieprasīja neīstenot Noama atgriešanos Izraēlā.

Lai gan norit intensīva tiesvedība, atbildētājs nekad nav centies satikt savu bērnu,

un viņa dzīvesvieta nav zināma.

Var secināt, ka viņš ir zaudējis interesi par šo lietu.

Tāpēc jāsecina, ka bērnam šobrīd stabilas attiecības ir tikai ar māti.

Tāpēc ir atbilstīgi apstiprināt viņas prasību un pieņemt pagaidu lēmumu par to, ka Noama dzīvesvieta ir Lozannā, Šveicē, viņa pastāvīgajā dzīvesvietā kopā ar māti.

Civillikuma 273. panta 1. punktā ir noteikts, ka mātei vai tēvam, kam nav vecāku varas vai tiesību uz aizbildnību, un nepilngadīgajam ir savstarpējas tiesības uzturēt attiecīgajiem apstākļiem atbilstīgas personiskās attiecības.

Tiesības uz personiskajām attiecībām ir paredzētas, lai saglabātu vecāku un bērnu savstarpējo saikni [...].

Šīs saiknes saglabāšana un attīstīšana nenoliedzami ir bērna interesēs.

Tāpēc personiskās attiecības ir jāveicina, ja vien netiek apdraudēta bērna labklājība.

Personisko attiecību apjomam un tam, kā tās tiek uzturētas, ir jāatbilst situācijai, t. i., ir pienācīgi jāņem vērā lietas faktiskie apstākļi.

Galvenais vērtēšanas kritērijs ir bērna labklājība (skatīt Federālās Tiesas sprieduma lietā *127 III 295*, 4.a apsvērumu).

Jāņem vērā arī tās personas apstākļi un intereses, kurai ir piešķirtas attiecīgās tiesības — viņa vai viņas attiecības ar bērnu, rakstura īpašības, dzīvesvieta, brīvais laiks un vide.

Attiecībā uz apmeklēšanas tiesību īstenošanu var noteikt īpašas prasības[...].

Prasītāja ir pieprasījusi atcelt atbildētāja tiesības tikties ar viņu dēla Noama apmeklēšanu.

Šajā lietā atbildētāja apmeklēšanas tiesības pirms bērna došanās uz Šveici jau bija ierobežotas ar Izraēlas iestāžu pieņemtajiem lēmumiem.

Bērns nav ticis ar tēvu kopš 2005. gada.

Viņiem nav kopīgas saziņas valodas.

Jebkurā gadījumā apmeklēšanas tiesību atjaunošana, ja atbildētājs to pieprasītu, var notikt tikai pakāpeniski.

Atbildētāja dzīvesvieta šobrīd nav zināma.

Šajos apstākļos šķiet piemēroti uz laiku apturēt atbildētāja tiesības apmeklēt savu dēlu Noamu.

Prasītāja pieprasa, lai “vecāku vara attiecībā uz Noamu, dzimušu 2003. gada 10. jūnijā, vienpersoniski un uz laiku tiktu nodota viņa mātei Izabellai Noilingerei, kas dzīvo Lozannā, lai būtu iespējams atjaunot bērna personību apliecinošos dokumentus”.

Prasītāja ir paskaidrojusi, ka viņas dēlam — kā Izraēlas, tā Šveices pilsonim — šobrīd nav personību apliecinošu dokumentu.

Viņam vēl nesen bija Šveices pase.

Tomēr tad, kad beidzās tās derīguma termiņš, administratīvās iestādes bez tēva piekrišanas atteicās viņam izsniegt jaunu pasi, jo abas puses kopīgi īstenoja vecāku varu attiecībā uz bērnu.

Atbildētāja dzīvesvieta šobrīd nav zināma.

Tāpēc prasītāja nevar lūgt viņa piekrišanu.

Bērns kopā ar viņu dzīvo Šveicē

un ir viņas aizbildnībā.

Pēc būtības šī lieta, protams, ir saistīta ar iepriekš noteiktā vecāku varas sadalījuma izmaiņām, jo prasītāja saskaņā ar Šveices tiesību aktiem pieprasa, lai tā tiktu piešķirta viņai vienpersoniski.

Var uzskatīt, ka prasītais pagaidu pasākums atļaušanas gadījumā atrisina lietu pēc būtības.

Tomēr tā kā prasītais pasākums nodrošina tikai iespēju iegūt prasītājas bērna personību apliecinošos dokumentus, šā pasākuma piemērošanas joma ir ļoti ierobežota.

Bērns ir Šveices pilsonis, kas dzīvo Šveicē.

Tāpēc viņam, tāpat kā jebkuram citam pilsonim, ir jāsaņem personību apliecinoši dokumenti.

Tāpēc prasītājas prasība tiek apmierināta.

[..]”.

Saskaņā ar Tiesai šobrīd iesniegto informāciju neviena no pusēm nav apstrīdējusi šo lēmumu.

II. ATTIECĪGIE VALSTS UN STARPTAUTISKIE TIESĪBU AKTI UN PRAKSE

A. Bērna tiesību aizsardzība

1. Starptautiskā Konvencija par bērna tiesībām

48. Attiecīgie 1989. gada 20. novembra Konvencijas par bērna tiesībām, kas Šveicē stājās spēkā 1997. gada 26. martā, noteikumi ir šādi.

Preambula

“Šīs konvencijas dalībvalstis,

...

būdamas pārliecinātas, ka ģimenei kā sabiedrības pamatšūniņai un visu tās locekļu un it sevišķi bērnu izaugsmes un labklājības dabiskajai videi jānodrošina nepieciešamā aizsardzība un atbalsts, lai tā varētu pilnīgi uzņemties pienākumus sabiedrības ietvaros;

atzīdamas, ka bērnam, lai viņš varētu pilnīgi un harmoniski attīstīties kā personība, jāaug ģimenes vidē, laimes, mīlestības un izpratnes atmosfērā,

ir vienojušās par turpmāko.

[..]”

7. pants

“1. Bērnu reģistrē tūlīt pēc dzimšanas, un viņam kopš piedzimšanas brīža ir tiesības [...] zināt savus vecākus un tiesības būt viņu aizgādībā. [...]”

9. pants

“1. Dalībvalstis gādā par to, lai bērns netiktu šķirts no saviem vecākiem pretēji viņu gribai [...]”

---

14. pants

“1. Dalībvalstis respektē bērna tiesības uz domu, apziņas un reliģijas brīvību.

2. Dalībvalstis respektē vecāku un, attiecīgajos gadījumos, likumīgo aizbildņu tiesības un pienākumus vadīt bērnu un realizēt viņa tiesības ar metodi, kas harmonē ar bērna topošajām spējām. [..]”

18. pants

“1. Dalībvalstis dara visu iespējamo, lai nodrošinātu tāda principa atzīšanu, saskaņā ar kuru abiem vecākiem ir kopīga un vienāda atbildība par bērna audzināšanu un attīstību. Vecāki vai, attiecīgajos gadījumos, likumīgie aizbildņi ir galvenās personas, kas atbildīgas par bērna audzināšanu un attīstību. Nodrošināt, lai vislabāk tiktu aizsargātas bērna intereses, ir svarīgākais viņu rūpju objekts. [..]”.

2. Bērna interešu jēdziens

49. Bērna interešu jēdziena pamatā ir 1959. gada 20. novembra Bērna tiesību deklarācijas otrais princips, kas ir šāds:

“Bērnam ar likumu un citiem līdzekļiem jānodrošina īpaša aizsardzība, kā arī jārada iespējas un labvēlīgi apstākļi veselīgai un normālai fiziskai, intelektuālai, tikumiskai, garīgai un sociālai attīstībai brīvības un cieņas apstākļos. Pieņemot šai nolūkā likumus, galvenajam jābūt bērna interešu vislabākās nodrošināšanas apsvērumam.”.

50. Šis termins atkal tika iekļauts 1989. gada Konvencijas par bērna tiesībām 3. panta 1. punktā:

“Visās darbībās attiecībā uz bērniem neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātas iestādes, kas nodarbojas ar sociālās nodrošināšanas jautājumiem, tiesas, administratīvie vai likumdošanas orgāni, uzmanība pirmām kārtām tiek veltīta tam, lai vislabāk nodrošinātu bērna intereses.”

51. Nedz darba grupa konvencijas sagatavošanas laikā, nedz Bērna tiesību komiteja nav sīkāk izstrādājusi bērna interešu jēdzienu vai ieteikusi kritērijus to novērtēšanai kopumā vai attiecībā uz konkrētiem apstākļiem. Abas struktūras ir tikai paziņojušas, ka visas konvencijas vērtības un principi ir jāpiemēro, izskatot katru gadījumu atsevišķi (skatīt Reičela Hodžkina [*Rachel Hodgkin*] un Pīters Ņūels [*Peter Newell*] (red.) “Rokasgrāmata Konvencijas par bērna tiesībām īstenošanai” [*Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*], Apvienoto Nāciju Organizācijas Bērnu fonds, 1998. gads, 37. lpp.). Turklāt Komiteja vairākkārt ir uzsvērusi, ka konvencija ir jāskata kopumā, ņemot vērā dažādu pantu savstarpējo saistību. Jebkurai tās interpretācijai ir jāatbilst šā tiesību akta garam, un galvenā uzmanība ir jāpievērš bērnam kā personai, kam ir pilsoniskas un politiskas tiesības un pašam savas jūtas un uzskati (turpat, 40. lpp.).

52. ANO Augstā komisāra bēgļu jautājumos izdotajās “Bērna interešu noteikšanas pamatnostādņēs” [*Guidelines on Determining the Best Interests of the Child*] teikts:

“Termins “bērna intereses” vispārīgi apzīmē bērna labklājību. Labklājību ietekmē dažādi atsevišķi apstākļi, piemēram, bērna vecums, brieduma pakāpe, vecāku klātbūtne vai tās trūkums, bērna apkārtējā vide un viņa pieredze”. (*UNHCR “Bērna interešu noteikšanas pamatnostādnes”* [*Guidelines on Determining the Best Interests of the Child*], 2008. gada maijs)

---

53. Bērna interešu princips ir ietverts arī 5. un 16. pantā “Konvencijā par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu”. Konvencijas 5. panta b) apakšpunktā dalībvalstīm ir izvirzīta prasība veikt visus attiecīgos nolūkā:

“nodrošināt, lai audzināšana ģimenē ietvertu sevī pareizu mātes lomas kā sociālas funkcijas izpratni un vīriešu un sieviešu kopīgas atbildības atzišanu par savu bērnu audzināšanu un attīstību, ar nosacījumu, ka visos gadījumos bērnu intereses ir dominējošās.”

54. Šīs konvencijas 16. panta d) apakšpunktā ir teikts, ka dalībvalstis nodrošina

“vienādas tiesības un pienākumus vīriešiem un sievietēm kā vecākiem, neatkarīgi no viņu ģimenes stāvokļa, jautājumos, kas saistīti ar viņu bērniem; visos gadījumos bērnu intereses ir dominējošās”.

55. Lai gan šis princips nav ietverts Starptautiskajā paktā par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām [*International Covenant on Civil and Political Rights*], Cilvēktiesību komiteja savā Vispārējā apsvērumā Nr. 17 un Nr. 19 ir minējusi bērna “prioritārās intereses” viņa vecāku laulības šķiršanas vai atšķirtības gadījumā. Komiteja savā Vispārējā apsvērumā Nr. 17 (pieņemts 35. sesijā, 1989. gadā) paziņoja, ka laulības šķiršanas gadījumā, ņemot vērā bērna prioritārās intereses, ir jāveic pasākumi, lai, ciktāl iespējams, nodrošinātu bērna personiskās attiecības ar abiem vecākiem. Pamestu bērnu gadījumā ir jāveic īpaši pasākumi, lai nodrošinātu viņiem iespējas attīstīties apstākļos, kas visvairāk atbilst ģimenes videi raksturīgiem apstākļiem. Komiteja tās Vispārējā apsvērumā Nr. 19 (pieņemts 39. sesijā, 1990. gadā) norādīja, ka ir jāaizliedz jebkāda diskriminējoša izturēšanās saistībā ar laulības šķiršanu, tiesībām uz bērna aizbildniecību, apmeklēšanas tiesībām u. c., izņemot gadījumus, kad šāds aizliegums ir pretrunā bērna prioritārajām interesēm.

56. Eiropas Savienības Pamattiesību hartā [*The European Union's Charter of Fundamental Rights*], kas kļuva juridiski saistoša 2009. gada 1. decembrī, stājoties spēkā Lisabonas līgumam, ir šāds pants:

“24. pants. Bērnu tiesības

1. Bērniem ir tiesības uz viņu labklājībai nepieciešamo aizsardzību un gādību. Viņi drīkst brīvi paust savu viedokli. Šis viedoklis atbilstīgi bērnu vecumam un briedumam jāņem vērā jautājumos, kas skar bērnu intereses.

2. Visās darbībās, kas attiecas uz bērniem, neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātas iestādes, pirmkārt jāņem vērā bērna intereses.

3. Katram bērnam ir tiesības regulāri uzturēt personiskas attiecības un tiešus sakarus ar abiem vecākiem, izņemot gadījumus, kad tas ir pretrunā viņa interesēm.”

B. 1980. gada 25. oktobra Hāgas konvencija par starptautiskās bērna nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem

1. Tiesību akta teksts

57. Hāgas 1980. gada 25. oktobra Konvencijas par starptautiskās bērna nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem, kas Šveicē stājās spēkā 1984. gada 1. janvārī, attiecīgie noteikumi ir šādi:

“Valstis, kas parakstījušas šo Konvenciju,

---

būdamas cieši pārliecinātas par to, ka bērnu interesēm ir sevišķi svarīga nozīme jautājumos, kas saistīti ar viņu aizbildnību,

vēloties starptautiski aizsargāt bērnus no nelabvēlīgās ietekmes, ko radījusi viņu nelikumīga aizvešana vai aizturēšana, un izstrādāt rīcību, kas nodrošinātu ātru atgriešanos viņu pastāvīgās dzīvesvietas valstī, kā arī nodrošināt tiesību uz apmeklēšanu aizsardzību,

noļēmušas noslēgt šajā sakarā Konvenciju un ir vienojušās par šādiem nosacījumiem.

[..]”

1. pants

“Šīs konvencijas mērķi ir —

- a) nodrošināt bērnu, kuri nelikumīgi aizvesti uz vai aizturēti kādā no Līgumslēdzējām Pusēm, ātru atgriešanos; un
- b) nodrošināt to, ka tiesības uz aizbildnību un apmeklēšanu saskaņā ar vienas Līgumslēdzējas Puses likumiem tiek respektētas arī citās Līgumslēdzējās Pusēs.

3. pants

“Bērna aizvešana vai aizturēšana tiek uzskatīta par nelikumīgu, ja —

- a) saskaņā ar tās valsts likumdošanu, kurā bērns pastāvīgi dzīvoja tieši pirms aizvešanas vai aizturēšanas, tas ir personas, institūcijas vai kādas citas iestādes, vienas pašas vai kopīgi, tiesību uz aizbildnību pārkāpums; un
- b) aizvešanas vai aizturēšanas brīdī persona, institūcija vai kāda cita iestāde, viena pati vai kopīgi, šīs tiesības faktiski realizēja, vai būtu realizējusi, ja to nekavētu aizvešana vai aizturēšana.

Šī panta a) apakšpunktā minētās tiesības uz aizbildnību var tikt nodibinātas ar likumu, ar tiesas vai administratīvu lēmumu vai ar vienošanos, kurai saskaņā ar attiecīgās valsts likumdošanu ir juridisks spēks.”

4. pants

“Konvenciju piemēro attiecībā uz jebkuru bērnu, kurš bijis pastāvīgs Līgumslēdzējas Puses iedzīvotājs tieši pirms jebkāda tiesību uz aizbildnību vai apmeklēšanu pārkāpuma. Konvencija nav piemērojama attiecībā uz bērniem, kas sasnieguši 16 gadu vecumu.”

5. pants

“Šīs Konvencijas mērķiem —

- a) “tiesības uz aizbildnību” ietver tiesības, kas attiecas uz rūpēm par bērnu un, it īpaši, uz tiesībām noteikt bērna dzīvesvietu;
- b) “tiesības uz apmeklēšanu” ietver tiesības aizvest uz noteiktu laika periodu bērnu uz vietu, kas nav bērna pastāvīgā dzīvesvieta.”

11. pants

“Līgumslēdzēju Pušu tiesām vai administratīvajām iestādēm, veicot bērna atgriešanās procedūru, ir jārīkojas ātri.

Ja tiesas vai administratīvās iestādes, kurām lieta ir piekritīga, nav pieņēmušas lēmumu 6 nedēļu laikā no lietas uzsākšanas datuma, pieprasījuma iesniedzējam vai pieprasījuma saņēmējvalsts Centrālajai Iestādei pēc savas iniciatīvas vai pēc pieprasījuma iesniedzējas valsts Centrālās Iestādes lūguma ir tiesības prasīt paskaidrojumu par aizkavēšanās iemeslu. [..]”

---

12. pants

“Ja bērns ir ticis nelikumīgi aizvests vai aizturēts atbilstoši 3.pantā minētajiem noteikumiem un, ja, uzsākot lietu, tās Līgumslēdzējas Puses, kurā atrodas bērns, tiesā vai administratīvajā iestādē ir pagājis mazāk nekā gads kopš nelikumīgās aizvešanas vai aizturēšanas datuma, iestādei, kurai lieta ir piekritīga, jādod rīkojums par bērna atgriešanos nekavējoties.

Tiesai vai administratīvajai iestādei, pat ja lietas izskatīšana uzsākta pēc šī panta pirmajā daļā minētā viena gada termiņa beigām, jādod rīkojums par bērna atgriešanos, ja vien netiek pierādīts, ka bērns ir iedzīvojis jaunajā vidē.

Ja tiesai vai administratīvajai iestādei pieteikuma iesniedzējā valstī ir pamats uzskatīt, ka bērns ticis nogādāts uz citu valsti, tā var apturēt lietas izskatīšanu vai noraidīt pieprasījumu par bērna atdošanu.”

13. pants

“Neskatoties uz iepriekšējā panta noteikumiem, pieteikuma saņēmējas Līgumslēdzējas Puses tiesai vai administratīvajai iestādei nav pienākuma dot rīkojumu par bērna atgriešanos, ja persona, institūcija vai kāda cita iestāde, kas iebilst pret bērna atgriešanos, pierāda, ka —

[..]

b) pastāv nopietns risks, ka viņa vai viņas atdošana sagādās bērnam fizisku vai psiholoģisku kaitējumu, vai citādi radīs neciešamu situāciju.

Tiesa vai administratīvā iestāde var atteikties dot rīkojumu par bērna atgriešanos, ja tai kļūst zināms, ka bērns iebilst pret atgriešanos un ir sasniedzis attiecīgu vecumu un brieduma pakāpi, lai spētu atbildēt par saviem uzskatiem.

Apsverot šajā pantā norādītos apstākļus, tiesām vai administratīvajām iestādēm jāņem vērā informācija, kas attiecas uz bērna sociālo stāvokli un ko sniedz bērna pastāvīgās dzīvesvietas Centrālā Iestāde vai kāda cita kompetenta iestāde.”

14. pants

“Konstatējot, vai ir notikusi nelikumīga aizvešana vai aizturēšana 3. panta izpratnē, pieteikuma saņēmējvalsts tiesas vai administratīvās iestādes pēc tiesas vai administratīvajiem lēmumiem nekavējoties var vērst uzmanību uz likumu, kas ir vai nav formāli atzīts bērna pastāvīgās dzīvesvietas valstī, neveicot īpašas darbības šī likuma pierādīšanai vai ārvalsts lēmumu, kas būtu piemērojami, atzīšanai.”

20. pants

“Bērna atgriešanos saskaņā ar 12. panta noteikumiem var atteikt, ja to nepieļauj pieteikuma saņēmējvalsts pamatprincipi par cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzību.”

21. pants

“Pieprasījumu par pasākumu veikšanu, lai organizētu vai nodrošinātu tiesību uz apmeklēšanu efektīvu realizāciju, var iesniegt Līgumslēdzēju Pušu Centrālajām Iestādēm tādā pašā kārtībā, kā pieprasījumu par bērna atdošanu.

Centrālajām Iestādēm saskaņā ar 7. pantu ir pienākums sadarboties, lai veicinātu tiesību uz apmeklēšanu miermīlīgu baudīšanu un jebkuru apstākļu iestāšanos, uz ko šī tiesību nodrošināšana var attiekties. Centrālajām Iestādēm ir jāveic pasākumi, lai novērstu, cik tas ir iespējams, visus šo tiesību realizēšanas šķēršļus.

Centrālās Iestādes, tieši vai ar starpnieku palīdzību, var ierosināt vai atbalstīt lietas uzsākšanu ar mērķi nodrošināt vai aizsargāt šīs tiesības un nodrošināt apstākļu, uz kuriem šī tiesību nodrošināšana var attiekties, ievērošanu.”

---

2. Bērna interešu ievērošana saistībā ar Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunktu

58. Elisas Peresas-Veras [*Elisa Pérez-Vera*] Skaidrojošajā ziņojumā par konvencijas sagatavošanu teikts:

“[...]tā kā aplūkotajām situācijām raksturīgs ir apstāklis, ka nolaupītājs apgalvo, ka viņa rīcību par likumīgu jau ir atzinušas patvēruma valsts kompetentās iestādes, tad efektīvs līdzeklis, kā atturēt viņu no šādas rīcības, ir panākt, ka viņa rīcībai tiek atņemta jebkāda praktiskā un juridiskā jēga. Lai to panāktu, Konvencijā kā viens no tās mērķiem ir izvirzīta *status quo* atjaunošanu [...]”. (16. punkts, 429. lpp.)

59. Tomēr Hāgas Konvencijā ir pieci izņēmumi attiecībā uz bērna ātras atgriešanās principu, tostarp visbiežāk piesauktais princips, kas minēts 13. panta b) apakšpunktā.

60. Gan Francijas Kasācijas tiesa, gan Lordu Palāta, gan Somijas Augstākā tiesa skaidri ir paziņojušas, ka, piemērojot Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunktā paredzēto izņēmumu saistībā ar “nopietnu risku”, tās ņem vērā jēdzienu “bērna intereses”.

61. Francijas Kasācijas tiesa 2005. gadā pieņemtā lēmumā paziņoja, ka

“saskaņā ar 13. panta b) apakšpunktu var piemērot izņēmumu attiecībā uz bērna ātru atgriešanos tikai tad, ja ir nopietns kaitējuma vai neciešamas situācijas radīšanas risks”

un ka

“atbilstīgi Ņujorkas Konvencijas par bērna tiesībām 3. panta 1. punktam, kas Francijas tiesās jāpiemēro tieši, šādi apstākļi ir jāizvērtē, kā galveno aspektu izvirzot bērna intereses”. (Kasācijas tiesa, Pirmā civillietu nodaļa, 2005. gada 14. jūnijs, apelācija Nr. 04-16942)

62. Šī tiesa tādējādi apstiprināja Eksanprovansas tiesas spriedumu 2004. gada 13. maija apelācijas lietā, konstatējot, ka

“apelācijas tiesa ir ņēmusi vērā bērna intereses un saskaņā ar tām ir secinājusi [...], ka bērna ātra atgriešanās rīkojuma izdošana saskaņā ar Hāgas Konvenciju atbilst bērna interesēm”.

63. Somijas Augstākā tiesa veica līdzīgu izvērtējumu par izņēmuma piemērošanu atbilstīgi 13. panta b) apakšpunktam, norādot, ka

“[...]tiesa uzsvēra, ka nopietns kaitējuma risks nepastāvētu, ja māte atgrieztos Francijā kopā ar bērniem un nodrošinātu bērnu interesēm atbilstīgus sadzīves apstākļus [...]”. (1996. gada 27. decembris, Somijas Augstākā tiesa, 1996:151, S96/2489)

64. Lordu Palātas 2006. gada 16. novembrī izskatītajā lietā par bērna nelikumīgu aizvešanu no Rumānijas uz Apvienoto Karalisti, lords Houps [*Hope*] konstatēja:

“Nav iespējams uzskatīt, ka bērna ātra atgriešanās Rumānijā būtu viņa interesēs”. (*In re D (a child)*, [2006] UKHL 51)

3. Jēdziens “tiesību uz aizbildnību” saskaņā ar Hāgas Konvenciju

65. Hāgas konvencijas 5. panta a) apakšpunktā jēdziena “tiesības uz aizbildnību” definīcijā teikts, ka šīs tiesības “ietver tiesības, kas attiecas uz rūpēm par bērnu un, it īpaši, uz tiesībām noteikt bērna dzīvesvietu”. Konvencijā ir atzīts, ka tiesības uz aizbildnību var tikt nodibinātas ar likumu, ar tiesas vai administratīvu lēmumu vai ar vienošanos, kurai saskaņā ar tās valsts

---

likumdošanu, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta pirms aizvešanas vai aizturēšanas, ir juridisks spēks (3. pants *in fine*). Turklāt konvencijas Skaidrojošajā ziņojumā ir uzsvērts konvencijas izstrādātāju nolūks aizsargāt visus bērna aizbildnības īstenošanas veidus, un tajā ir atzīts, ka aizvešana vai aizturēšana par nelikumīgu ir uzskatāma pat tad, ja tiesības uz aizbildnību vecāki īsteno kopā:

“Saskaņā ar 3. pantu tiesības uz aizbildnību, kuru īstenošanu attiecīgā persona prasa ievērot, var būt bijušas piešķirtas šai personai vai nu vienai pašai, vai kopīgi ar kādu citu personu. [...] Konvencijas skatījumā bērna aizvešana, ko viens no kopīgajiem aizbildņiem veic bez otra piekrišanas, ir vienlīdz nelikumīga, un tās nelikumību šajā konkrētajā gadījumā nosaka nevis pati šī rīcība, kas ir pretrunā konkrētam tiesību aktam, bet gan tas, ka, šādi rīkojoties, netiek ievērotas tiesības, kādas ir otram no abiem vecākiem un kuras arī aizsargā likums, un tiek pārtraukta šo tiesību parastā īstenošana.” (Elisa Peresa-Vera “Skaidrojošais ziņojums” [*Explanatory Report*], Četrpadsmitās sesijas akti un dokumenti, III sēj. “Bērnu nolaupīšana” [*Child Abduction*], Hāgas Starptautisko privāttiesību konference, 71. punkts 447. – 448. lpp.)

66. Konvencijas izstrādātāji sagatavoja jēdziena “tiesības uz aizbildnību” neatkarīgu definīciju, kas būtiski atšķiras no šā jēdziena interpretācijas valstu tiesību aktos. Šīs definīcijas neatkarīgums tika apstiprināts “Īpašās komisijas 1989. gada oktobra vispārīgajos secinājumos par Hāgas 1980. gada 25. oktobra Konvencijas par starptautiskās bērna nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem darbību” [*Overall conclusions of the Special Commission of October 1989 on the operation of the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction*], kur teikts:

“[...] “Tiesības uz aizbildnību”, kas minētas Konvencijā par starptautiskās bērna nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem, ir neatkarīgs jēdziens, un tāpēc šīs tiesības var nebūt tieši atbilstīgas konkrētā valstī vai tās jurisdikcijā noteiktām aizbildnības tiesībām. [...] Saskaņā ar valsts tiesību aktu noteikumiem piešķirot aizbildnības tiesības tikai vienam no vecākiem, nebūt nenozīmē to, ka šai personai tiek piešķirtas visas “tiesības uz aizbildnību” Hāgas konvencijas izpratnē. Tā kā katras valsts tiesību sistēmā ir sava terminoloģija tādu tiesību aprakstam, kas saistītas ar bērnu parūpi un uzraudzību, un pat dažās angļu valodā runājošo valstu tiesu sistēmās netiek izmantots jēdziens “aizbildnība”, ir svarīgi pievērst uzmanību šo tiesību būtībai, nevis tikai dotajam nosaukumam.” (“Īpašās komisijas 1989. gada oktobra vispārīgie secinājumi par Hāgas 1980. gada 25. oktobra konvencijas par starptautiskās bērna nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem darbību” [*Overall conclusions of the Special Commission of October 1989 on the operation of the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction*], 9. punkts 3. lpp.)

67. Jēdziena “tiesības uz aizbildnību” neatkarīgums tika apstiprināts arī Īpašās komisijas otrajā sanāksmē, kad, cita starpā, tika pieņemts šāds secinājums:

“jēdziens “tiesības uz aizbildnību” [...] neatbilst nevienam konkrētam aizbildnības jēdzienam valstu tiesību aktos, un šā jēdziena nozīme izriet no Konvencijas definīcijām, struktūras un mērķiem.” (“Hāgas konvencijas par starptautiskās bērna nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem darbības izskatīšanai veltītās Īpašās komisijas otrās sanāksmes ziņojums, 1993. gada 18.–21. janvāris” [*Report of the Second Special Commission Meeting to review the operation of the Hague Convention on the Civil Aspects of International Child Abduction held on 18-21 January 1993*], 4. lpp.)

68. Turklāt saskaņā ar Skaidrojošo ziņojumu konvencija attiecas tikai uz jautājumiem, kas saistīti ar aizbildnības tiesību pārkāpumiem. Tā principā neattiecas uz situācijām, kas saistītas ar apmeklēšanas tiesību pārkāpumiem, īpaši tad, ja bērnu uz ārvalstīm aizved aizbildnis (Skaidrojošais ziņojums, 65. punkts).

4. Valstu tiesu prakse saistībā ar jēdzienu “tiesības uz aizbildnību” Hāgas konvencijas izpratnē

69. Hāgas Konvencijā nav paredzēts šīs konvencijas izpildes mehānisms vai pārraudzības iestāde, kas nodrošinātu tās ieviešanu dalībvalstīs. Tāpēc konvencijas dalībvalstīs var būt

---

atšķirīga tiesu prakse attiecībā uz Hāgas konvencijas piemērošanu. Praktiski tas nozīmē, ka dažādas tiesu iestādes Hāgas Konvenciju saistībā ar tiesībām uz aizbildnību un tiesībām uz apmeklēšanu interpretē nekonsekventi, jo īpaši gadījumos, kad tām ir jāpieņem lēmums par bērna atgriešanos pie vecākiem, kas nav aizbildņi, bet kam ir tiesības uz apmeklēšanu.

70. Tomēr ir novērojama kopēja tendence nelikumīgu aizvešanu vai aizturēšanu interpretēt plaši, tādējādi paplašinot aizbildnības tiesību piemērošanas jomu, lai konvencijas garantēto aizsardzību varētu attiecināt uz vecākiem, kam nav tiesību uz aizbildnību.

71. Piemēram, lietā *C. v. C.* (Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa; 1989. gads, *1 WLR 654*, 657.–658. lpp.) viens no vecākiem, kuram bija aizbildnības tiesības, aizveda bērnu no Austrālijas, pārkāpjot ierobežojošu rīkojumu (dēvētu arī par *ne exeat* rīkojumu, ar ko aizliedz bērna izvešanu no noteiktas ģeogrāfiskas teritorijas). Šajā gadījumā bērnu nedrīkstēja aizvest, nesaņemot tā no vecākiem atļauju, kuram aizbildnības tiesību nebija. Tiesa secināja, ka šajā gadījumā ir piemērojams konvencijā paredzētais tiesiskās aizsardzības līdzeklis, proti, bērna atgriešanās. Šo uzskatu tiesa pamatoja, norādot, ka tiesības piekrist vai nepiekrist bērna pārvešanai atbilst jēdzienā “tiesības uz aizbildnību” iekļautajām tiesībām “noteikt bērna dzīvesvietu”.

72. Austrālijas Ģimenes tiesa šo pašu pieeju piemēroja Hosē Garsijas Resinas [*José García Resina*] lietā, kurā tēvs saskaņā ar konvenciju iesniedza prasību par bērna atgriešanos pēc tam, kad bērnu mātes vecāki bija bērnus aizveduši uz Franciju (*José García Resina and Muriel Ghislaine Henriette Resina*), 1991. gads, *FamCA 33*). Austrālijas tiesa ņēma vērā gan rīkojumu par aizbildnību, kas nodrošināja tēvam tiesības uz jaunākā bērna “atbilstīgu apmeklēšanu”, kā arī tiesas pavēli, kas gan mātei, gan tēvam aizliedza izvest bērnus no Austrālijas. Tā kā bērna aizvešana bija uzskatāma par ierobežojošā rīkojuma noteikto tēva aizbildnības tiesību pārkāpumu, tiesa izdeva rīkojumu par bērna atgriešanos saskaņā ar konvenciju. Tāpat arī Izraēlas Augstākā Tiesa konstatēja, ka vecāku aizbildnības līgumā ir punkts par savstarpēju apspriešanos lielu pārmaiņu un ārkārtēju notikumu gadījumā, un šajā punktā ir skaidri minēti lēmumi par bērna dzīvesvietu (spriedums lietā *Foxman v. Foxman*, Izraēlas Augstākā Tiesa, 1992. gads). Tāpēc tiesa uzskatīja, ka tēvam ir tiesības uz aizbildnību Hāgas konvencijas izpratnē.

73. Citu valstu tiesas, īpaši to valstu, kurās darbojas anglosakšu tiesību sistēma, bieži ir citējušas lietu *C. v. C* un ir piekritušas tās galvenajam secinājumam, ka gadījumos, kad pirms bērna izvešanas no valsts tam no abiem vecākiem, kuram ir aizbildnības tiesības, ir vajadzīga tiesas atļauja vai tā no vecākiem, kuram nav aizbildnības tiesību, atļauja, izvešana bez šādas atļaujas ir uzskatāma par nelikumīgu Hāgas konvencijas 3. panta nozīmē (skatīt spriedumu lietā *Re F*, Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa, 1995. gads, *3 WLR 339*, kur tēvam bija aizbildnības tiesības, bet mātei ar tiesas lēmumu bija piešķirtas “aprūpes un uzraudzības” tiesības un nebija rīkojuma, kas kavētu bērna izvešanu no valsts).

74. Tomēr valstu tiesu prakse nav viendabīga. Piemēram, ASV Apelācijas tiesa konstatēja, ka apmeklēšanas tiesības kopā ar *ne exeat* noteikumu nav uzskatāmas par “tiesībām uz aizbildniecību” Hāgas konvencijas izpratnē (spriedums lietā *Croll v. Croll*, *229 F.3d 133*, *143*, *Second Circuit*, 2000. gads).

C. Attiecībā uz minēto konvenciju īstenošanu valsts līmenī piemērojami valstu tiesību akti

1. Jaunais Šveices Federālais likums par bērnu starptautisko nolaupīšanu un Hāgas konvencijām par bērnu un pieaugušo aizsardzību

75. Lai precizētu konkrētus punktus, jo īpaši saistībā ar 1980. gada Hāgas konvencijas piemērošanu, Šveices Federālais parlaments 2007. gada 21. decembrī pieņēma “Federālo likumu par bērnu starptautisko nolaupīšanu un Hāgas konvencijām par bērnu un pieaugušo aizsardzību”. Likums stājās spēkā 2009. gada 1. jūlijā. Likuma panti, uz kuriem atsaucas prasītāji, ir šādi:

“5. pants. Bērna atgriešanās un bērna intereses

Bērna atgriešanās rada viņam neciešamu situāciju Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunkta nozīmē, jo īpaši, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

- a) bērna nodošana tā no vecākiem aprūpē, kas iesniedzis prasību, acīmredzami nav bērna interesēs;
- b) tas no vecākiem, kas nolaupījis bērnu, attiecīgajos apstākļos nespēj aprūpēt bērnu konvencijas dalībvalstī, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta pirms nolaupīšanas, vai no šīs personas to nevar pamatot prasīt; un
- c) bērna nodošana trešās puses aprūpē acīmredzami nav bērna interesēs.

6. pants. Aizsardzības pasākumi

Tiesai, kas izskata prasību par bērna atgriešanos, attiecīgā gadījumā ir jāpieņem lēmums par viņa attiecībām ar vecākiem un jādod rīkojums veikt bērna aizsardzības nodrošināšanai vajadzīgos pasākumus.

Gadījumos, kad prasību par bērna atgriešanos ir saņēmusi Centrālā iestāde, kompetentā tiesa pēc Centrālās iestādes vai jebkuras puses pieprasījuma var izdot rīkojumu par bērna pārstāvja vai aizbildņa iecelšanu vai veikt citus aizsardzības pasākumus arī tad, ja prasība par bērna atgriešanos vēl nav iesniegta tiesā.”

76. Saistībā ar federālo rīkojumu attiecībā uz šo likumu, Federālā Padome ir iesniegusi parlamentam ziņojumu (*Feuille Fédérale*, 2007. gads, 2433.–2682. lpp.), kura attiecīgie fragmenti ir šādi.

“6.4. Bērna atgriešanās un bērna intereses (5. pants)

Lai nodrošinātu Hāgas 1980. gada Konvencijas piemērošanu atbilstīgi bērna interesēm, likumdevējam ir jānosaka dažādas situācijas, kurās nevar pieņemt lēmumu par bērna atgriešanos, jo tās acīmredzami radītu viņam neciešamu situāciju. 5. panta noteikumu mērķis nav aizvietot Hāgas 1980. gada Konvencijas 13. panta b) apakšpunkta noteikumus. Termins “jo īpaši” nozīmē to, ka sarakstā ir uzskaitītas dažas no situācijām, kuras, lai gan būtiskas, neliedz pamatojumā izmantot Konvencijas pantu.

Pirmkārt, a) apakšpunkts attiecas uz situācijām, kurās bērna izmitināšana, ja to nodrošina tas no vecākiem, kurš pieprasījis atgriešanos, acīmredzami nav bērna interesēs. Pretējā gadījumā, īpaši gadījumos, kad tam no vecākiem, kas iesniedzis prasību, ir vienpersoniskas aizbildnības tiesības vai šī persona ir vienīgā, kam tās varētu piešķirt, bažas par to, ka atgriešanās bērnam varētu radīt neciešamu situāciju, principā ir nepamatotas, un tāpēc nav iemesla noraidīt atgriešanās prasību. Tas tā nav gadījumā, kad tiesai ir pilnīgi skaidrs, ka prasības iesniedzējs nespēs bērnu aprūpēt.

Panta b) apakšpunkts attiecas uz gadījumiem, kuros bērna atgriešanās piemērotību var novērtēt tikai saistībā ar to, kādas ir viņa attiecības ar to no vecākiem, kas veicis nolaupīšanu. Gadījumos, kad ir nepārprotami skaidrs, ka nav jāņem vērā izmitināšanas apstākļi, ko bērnam var nodrošināt tas no vecākiem, kas pieprasījis bērna atgriešanos, problēma saistībā ar bērna atgriešanos valstī, no kuras viņš ir aizvests, tiks risināta citādi, atkarībā no tā, vai persona, kas bērnu nelikumīgi aizvedusi no pastāvīgās dzīvesvietas valsts vai aizturējusi (parasti māte) var vai nevar atgriezties bērna pastāvīgās dzīvesvietas valstī. Ja tam no vecākiem, kas bērnu nolaupījis, nav

---

iespējams atgriezties attiecīgajā valstī, jo, piemēram, viņam vai viņai tur draudētu cietumsods un tādējādi arī atšķiršana no bērna, vai arī šai personai ir ļoti ciešas ģimenes saites Šveicē (piemēram, cita laulība vai cita ģimenes loceklis, kas dzīvo Šveicē, grūtības), apdraudēts var būt bērna psiholoģiskais līdzsvars un fiziskais stāvoklis, jo bērnam pēc atgriešanās būtu jādzīvo šķirti no saviem vecākiem. Šāda atšķiršana ir pieņemama tikai izņēmuma gadījumus un ir jāuzskata par *ultima ratio*.

Otrs situācijas veids — situācija, kurā, ņemot vērā visus apstākļus, nevar pamatoti prasīt, lai tas no vecākiem, kas bērnu nolaupījis, rūpētos par bērnu konvencijas dalībvalstī, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta pirms nolaupīšanas (5. panta b) apakšpunkts). Tā no vecākiem, kurš nelikumīgi aizvedis vai aizturējis bērnu, atteikšanās atgriezties bērna pastāvīgās dzīvesvietas valstī nav pietiekams pamatojums. Viņa vai viņas apstākļiem jābūt tādā mērā sarežģītiem, ka šo apstākļu dēļ nebūtu iespējams pamatoti prasīt, lai šī persona atgrieztos iepriekšējās dzīvesvietas valstī un tur kopā ar bērnu gaidītu tiesas galīgo lēmumu par aizbildnības piešķiršanu. Šajā saistībā mēs jo īpaši esam domājuši par tiem gadījumiem, kuros mātei nav iespējams nodrošināt drošu vai izmaksu ziņā pieņemamu mītni ārpus bijušā partnera mājas. Tāpat ir jāpievērš uzmanība tiem gadījumiem, kad tas no vecākiem, kurš pieprasījis bērna atgriešanos, neatgūs tiesības uz aizbildnību un tās viņam netiks piešķirtas ar tiesas rīkojumu, kamēr tas no vecākiem, kas bērnu nolaupījis, neapšaubāmi uzskatāms par bērna galveno aprūpētāju. Šajā gadījumā bērnu var pārvest uz bērna iepriekšējo pastāvīgās dzīvesvietas valsti, lai saņemtu galīgo rīkojumu par aizbildnības tiesību piešķiršanu tam no vecākiem, kas bērnu nolaupījis, lai pēc tam atgrieztos Šveicē kopā ar šo personu. Šādas pārceļošanas jēga pēc būtības ir saistīta tikai ar mērķi izskatīt lietu bērna iepriekšējās dzīvesvietas valstī. Tā kā šāds risinājums ir pretrunā bērna interesēm, tas neatbilst Hāgas konvencijas būtībai un mērķim. Tomēr Šveices tiesai, izskatot bērna atgriešanās prasību, ir pilnībā jāizprot situācija. Ja apstākļus nav iespējams noskaidrot pilnīgi, tiesai ir jāpieņem lēmums, ka mātes vai tēva atgriešanās bērna līdzšinējās dzīvesvietas valstī ir pieņemama un ka, attiecīgi, bērnam netiks radīta neciešama situācija, ar ko varētu pamatot lēmumu par atgriešanās prasības noraidīšanu saskaņā ar Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunktu.

Panta c) apakšpunkts attiecas uz bērna nodošanu trešām pusēm. Ja bērna atgriešanās dēļ viņš tiktu šķirts no tā no vecākiem, kurš bērnu nelikumīgi aizvedis vai aizturējis (jo šai personai nav iespējams atgriezties vai arī no šīs personas to nevar pamatoti pieprasīt), nododot bērnu trešai pusei bērna līdzšinējās dzīvesvietas valstī, atgriešanās iespējama tikai atbilstīgos apstākļos. Tomēr šāds risinājums ar iespēju kompetentajai Šveices iestādei izdot rīkojumu par bērna atgriešanos ir jāizvēlas tikai tādā gadījumā, ja bērna nodošana trešās puses aprūpē nav acīmredzami pretrunā bērna interesēm. Trešais nosacījums var būt spēkā tikai tad, ja šķiršana no tā no vecākiem, kurš paliek Šveicē, bērnam ir neciešama, piemēram, gadījumā, kad bērnam ar tēvu vai māti ir naidīgas attiecības, un ja audžuģimene, kas uzņem bērnu spēj pienācīgi garantēt bērna aizsardzību un audzināšanu. Katrā ziņā šāda situācijas būtu jāparedz tikai kā *ultima ratio*.

Turklāt jānorāda arī, ka, lai atgriešanās atbilstu bērna interesēm un, jo īpaši, lai tā atbilstu Hāgas konvencijas 13. panta nosacījumiem, iestādei, kas šajā lietā pieņem lēmumu, ir jābūt informētai par situāciju bērna sākotnējās dzīvesvietas valstī, kā arī par šajā valstī spēkā esošajiem tiesību aktiem. Tādējādi pusēm un jo īpaši vecākiem ir pienākums iesaistīties faktu konstatēšanā. Tāpēc ļoti liela nozīme ir pušu uzklaušanai tiesā personiski (9. panta 1. un 2. punkts). Liela nozīme ir arī jaunajiem noteikumiem par procedūru un sadarbību ar bērna sākotnējās dzīvesvietas valsti. Tiesai ir jābūt iespējai pārliecināties par to, vai un kādā veidā ir iespējams nodrošināt bērna atgriešanos (10. panta 2. punkts). Ja tiesa šo uzdevumu nespēj izpildīt vai izpilda to tikai daļēji, tā nespēj izvērtēt visas sekas, kādas atgriešanās var radīt bērnam. Tas pats attiecas uz gadījumu, ja tiesa nespēj no vietējām iestādēm iegūt ticamas garantijas par bērna uzņemšanas un aizsardzības apstākļiem īpaši tad, ja ir šaubas par prasību iesniegušās personas spēju pienācīgi aprūpēt bērnu. Šajā ziņā 10. pants ir tieši saistīts ar 5. panta noteikumu praktisku piemērošanu.”

2. Jēdzieni “aizbildnība” un “aprūpe” Izraēlas tiesību sistēmā

77. Termins “aprūpe” ir definēts 1962. gada Tiesībspējas un aprūpes likuma 2. nodaļā. Termins “aizbildnība” nav definēts, bet ir minēts.

78. Šā likuma 14. pantā noteikts: “Vecākiem ir jābūt savu nepilngadīgo bērnu dabiskajiem aprūpētājiem”. Izraēlā abi vecāki — precēti, šķirti vai neprecējušies — ir savu bērnu aprūpētāji. Terminu “aprūpe” var uzskatīt par atbilstīgu terminam “vecāku vara”, ko izmanto citās tiesību sistēmās.

---

79. Aprūpes tiesības ir tiesības, kuras automātiski iegūst abi vecāki, un tās var ierobežot vai atņemt tikai ārkārtas gadījumos (ja Maģistrāta tiesa piemēro kādu no pasākumiem, kas minēti Jaunatnes (aprūpes un uzraudzības) likuma 3. panta 3. un 4. punktā). Šis noteikums ir izklāstīts likuma 27. pantā.

80. Likuma 15. pantā ir definēti un raksturoti vecāku pienākumi saskaņā ar Izraēlas tiesību aktiem un ir īsumā aprakstīta aprūpes būtība.

“Vecāku aprūpes tiesības ietver pienākumu un tiesības rūpēties par nepilngadīgā vajadzībām, tostarp izglītību, mācībām, amata un profesionālo apmācību un darbu, kā arī pienākumu saglabāt, pārvaldīt un attīstīt viņa īpašumu; tā ietver arī nepilngadīgā aizbildnības tiesības, tiesības izvēlēties viņa dzīvesvietu un pilnvaras rīkoties viņa vārdā.”

81. Likuma 17. pantā ir definēts vecāku pienākumu standarts. Tajā ir teikts, ka “vecākiem, īstenojot aprūpi, ir jārīkojas nepilngadīgā interesēs tā, kā šādos apstākļos rīkotos mīloši vecāki”.

82. Pastāv vispārējs pieņēmums, ka vecākiem ir jāsadarbojas, pieņemot lēmumus, kas saistīti ar aprūpes tiesību (18. pants) īstenošanu. Tomēr gadījumā, ja vienošanos nav iespējams panākt, viņi var vērsties tiesā, lai tā pieņemtu lēmumu saistībā ar attiecīgo jautājumu (19. pants).

83. Likuma 24. pantā ir noteikts, ka tad, ja vecāki dzīvo šķirti, viņiem ir jāvienojas par to, kuram būs pilnīgas vai daļējas bērna aprūpes tiesības, kuram būs nepilngadīgā aizbildnības tiesības un kādas tiesības būs otram no vecākiem, jo īpaši attiecībā uz saskarsmi ar bērnu. Šī vienošanās ir jāapstiprina tiesā.

84. Ja vecāki šādu vienošanos nespēj panākt, tad saskaņā ar 25. pantu šos jautājumus, ņemot vērā bērna intereses, var izlemt tiesa.

85. Likuma 25. pantā tiek pieņemts, ka bērna aizbildnības tiesības tiek piešķirtas mātei, ja bērns ir jaunāks par sešiem gadiem un ja nav īpašu iemeslu lemt citādi.

86. Attiecīgi abiem vecākiem ir tiesības kopīgi pieņemt lēmumu par bērna dzīvesvietu. Bērnu drīkst izvest no Izraēlas, tikai saņemot abu vecāku vai tiesas atļauju. Ja kāds no vecākiem bez otra atļaujas vēlas izvest bērnu no Izraēlas, tad tam vecākam, kurš vēlas atstāt valsti, ir jāvēršas Izraēlas tiesā, lai iegūtu rīkojumu par pārceļošanu un rīkojumu par aizbildnības tiesību piešķiršanu.

JURIDISKAIS PAMATOJUMS

I. LIELAJĀ PALĀTĀ IZSKATĀMĀS LIETAS TVĒRUMS

87. Iesniegumā Lielajai Palātai prasītāji sūdzējās, ka pārkāptas viņu tiesības uz ģimenes dzīvi, kas noteiktas Konvencijas 8. pantā. Viņi apgalvoja arī, ka prasītāja atgriešanās bez prasītājas būtu ne vien cietsirdīga izturēšanās, kas aizliegta 3. pantā, bet arī 9. panta pārkāpums, jo varētu sagaidīt, ka prasītāja tēvs liks viņam ievērot “Lubaviču” kopienas reliģiskos noteikumus, ko prasītāji raksturoja kā “galēji ortodoksālus” un no kuriem prasītāja savu bērnu vēlas aizsargāt uz visiem laikiem.

---

88. Tomēr Tiesa norāda, ka Palāta ir paziņojusi, ka sūdzības saskaņā ar Konvencijas 3. un 9. pantu nav pieņemamas, jo nav izmantoti visi valsts tiesiskās aizsardzības līdzekļi. Tādējādi Lielā Palāta tās nevar izskatīt (skatīt cita starpā sprieduma lietā *K. and T. v. Finland [GC]*, Nr. 25702/94, 141. punktu, ECT 2001-VII).

II. KONVENCIJAS 8. PANTA IESPĒJAMĀIS PĀRKĀPUMS

89. Prasītāji apgalvoja, ka ir pārkāptas viņu tiesības uz ģimenes dzīvi, kas nodrošinātas Konvencijas 8. pantā, kas formulēts šādi:

“1. Ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un sarakstes neaizskaramību.

2. Valsts institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumos, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts un sabiedriskās drošības vai valsts ekonomiskās labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai tikumību, vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības.”

1. 8. panta piemērojamība

90. Tiesa atsauca uz šādiem secinājumiem Palātas spriedumā:

“79. Pievēršoties šīs lietas apstākļiem, Tiesa, pirmkārt, secina, ka iespēja turpināt dzīvot kopā ir prasītājiem svarīgs apsvēruma, kas nenoliedzami ir ģimenes dzīve Konvencijas 8. panta nozīmē, un tāpēc šis pants ir piemērojams (skatīt cita starpā sprieduma lietā *Maire v. Portugal*, Nr. 48206/99, 68. punktu, ECT, 2003-VII).

[..]

81. Turklāt Federālās Tiesas rīkojums par bērna atgriešanos neapšaubāmi uzskatāms par iejaukšanos abu prasītāju privātajā dzīvē Konvencijas 8. panta nozīmē.”

91. Lielā Palāta piekrīt šiem secinājumiem, kurus neapstrīd arī puses. Tāpēc ir jāpārlicinās, vai apstrīdētā iejaukšanās atbilst 8. panta otrās daļas nosacījumiem, t. i., vai tā ir “paredzēta likumā”, vai tai ir viens vai vairāki tiesiski mērķi un vai tā ir “nepieciešama demokrātiskā sabiedrībā”, lai šos mērķus sasniegtu.

2. Valsts iestāžu iejaukšanās pamatojums

a) Juridiskais pamats

i) Palātas spriedums

92. Palāta secināja (skatīt sprieduma 80. punktu):

“Tiesa norāda, ka saskaņā ar Hāgas Konvenciju bērna aizvešana vai aizturēšana ir uzskatāma par nelikumīgu, ja ar to pārkāptas aizbildnības tiesības, kas personai kopīgi vai atsevišķi piešķirtas saskaņā ar tās valsts tiesību aktiem, kurā pirms aizvešanas vai aizturēšanas bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta (3. panta pirmās daļas a) apakšpunkts). Hāgas konvencijas 5. panta a) apakšpunktā jēdziens “tiesības uz aizbildnību” definīcijā teikts, ka šīs tiesības “ietver tiesības, kas attiecas uz rūpēm par bērnu un, it īpaši, uz tiesībām noteikt bērna dzīvesvietu” (5. panta a) apakšpunkts). Tiesa uzskata, ka šajā gadījumā bērna aizvešana uz Šveici bijusi nelikumīga, jo saskaņā ar tiesas 2004. gada 27. jūnija lēmumu tēvs īstenoja “aprūpes” tiesības kopā ar māti, un Izraēlas tiesību sistēmā tās ietver arī tiesības noteikt bērna dzīvesvietu. Turklāt Noama aizvešanas dēļ tēvam praktiski nebija iespējams īstenot tiesības uz apmeklēšanu (4. panta pirmā daļa), kas tēvam tika piešķirtas ar tiesas 2004. gada 17. novembra lēmumu. Tāpēc Hāgas konvencijas nozīmē bērna aizvešana nepārprotami bija nelikumīga.”

α) Prasītāji

93. Prasītāji uzskatīja, ka šī lieta nav saistīta ar bērna starptautisko nolaupīšanu Hāgas konvencijas nozīmē. Pirmkārt, viņi apgalvoja, ka māte, aizvedot Noamu no Izraēlas, nav rīkojusies nelikumīgi šīs konvencijas nozīmē. Viņi paziņoja, ka Valdība, norādot, ka Izraēlas tiesas 2004. gada 17. novembra lēmumā mātei piešķirtas “pagaidu aizbildnības tiesības”, pielāvuši acīmredzamu kļūdu.

94. Prasītāji uzskatīja, ka bērna aizvešana uz Šveici bijusi likumīga šādu iemeslu dēļ: tēva uzvedības un prasītājam izteikto nāves draudu dēļ 2005. gada 12. janvārī viņai tika noteikts īpašs aizsardzības pasākums; tēvs, neņemot vērā bērna intereses un mātes iebildumus un publiski izrādot reliģisku fanātismu, vēlējās vienpusēji uzspiest savam zīdaiņa vecuma dēlam īpaši ortodoksālu un radikālu reliģisko izglītību un dzīvesveidu; uzturnaudas nemaksāšanas dēļ 2005. gada 20. martā tika izdots tēva apcietināšanas orderis; tēva bezatbildīgās rīcības dēļ viņa tiesības uz apmeklēšanu tika ierobežotas, apmeklēšanu atļaujot tikai sociālo dienestu uzraudzībā; Izraēlā pret viņu ierosinātās krimināllietas tika izbeigtas; visbeidzot, bērna aizvešana bija likumīga saskaņā ar Izraēlas likumu Nr. 5722-1962 (“Tiesībspējas un aprūpes likums”), kura 25. pantā *in fine* noteikts, ka gadījumā, ja vecāki nespēj vienoties, bērniem līdz sešu gadu vecumam ir jāpaliek kopā ar māti, bet 18. pants *in fine* skaidri pilnvaro katru no vecākiem attiecīgā situācijā rīkoties nekavējoties, jo īpaši tajos gadījumos, kad attiecīgajai personai ir bērna aizbildnības tiesības.

β) Valdība

95. Valdība uzskatīja, ka prasītāja aizvešana bijusi nelikumīga. Norādot, ka 1981. gada Skaidrojošajā ziņojumā par Hāgas Konvenciju jēdziens “tiesības uz aizbildnību” ir pretnostatīts vienkāršām apmeklējuma tiesībām, Valdība piebilda, ka “a) ja personām, kurām ir tiesības uz aizbildnību un tiesības uz apmeklēšanu tiktu nodrošināta vienāda aizsardzības pakāpe, tad Konvencijas piemērošanas sasniegtie rezultāti būtu apšaubāmi, jo tādējādi personas, kam ir viena veida tiesības, tiktu vienkārši aizstātas ar personām, kurām ir otra veida tiesības”. Tādējādi jautājums par to, vai pastāv kopīga aizbildnība, ir jānosaka, izskatot katru gadījumu atsevišķi un ņemot vērā bērna pastāvīgās dzīvesvietas valstī piemērojamās tiesību aktus.

96. Saskaņā ar Valdības viedokli, atsaucoties uz Hāgas konvencijas 5. panta a) apakšpunktu, ir skaidrs, ka Izraēlas tiesību sistēmā izmantotais jēdziens “aprūpe” ietver “tiesības, kas attiecas uz rūpēm par bērnu un, it īpaši, tiesības noteikt bērna dzīvesvietu” šā konvencijas panta nozīmē. Šādu interpretāciju apstiprina tas, ka Hāgas konvencijas 3. pantā ir skaidri norādīti gadījumi, kad, kā tas ir šajā gadījumā, tiesības uz aizbildnību tiek īstenotas kopīgi. Tas nepārprotami izriet no Skaidrojošā ziņojuma, kurā īpaši minēti kopīgas aizbildnības gadījumi pēc vecāku atšķiršanas vai šķiršanās. Šajā saistībā Valdība uzsvēra, ka Hāgas Konvencijā ir skaidri noteikts, ka bērna aizvešana pretēji tā no vecākiem gribai, kuram ir kopīgas tiesības uz aizbildnību, bet pie kura bērns nedzīvo, ir nelikumīga.

97. Uzskats, ka kopīgās aprūpes tiesības nav būtiskas, jo mātei vienai bija piešķirta aizbildnība, kā norādījis tiesnesis Špilmans savā nepiekrītošajā viedoklī (pievienots Palātas spriedumam), nav pietiekami pamatots ar šajā viedoklī iekļautajiem Skaidrojošā ziņojuma citātiem. Attiecībā uz tiesneša Špilmana konstatējumu, ka Skaidrojošajā ziņojumā tiesības uz aizbildnību un vecāku vara ir nošķirtas saistībā ar bērniem, kuri ir nodoti institucionālā aprūpē, Valdība piebilda, ka attiecīgais citāts neapšaubāmi norāda uz to, ka gadījumā, kad

---

bērns tiek ievietots aprūpes iestādē, tiesības uz aizbildnību Hāgas konvencijas nozīmē būtu attiecīgajai iestādei. Valdība skaidro, ka, tā kā pēc tam par bērna vajadzību apmierināšanu un bērna dzīvesvietas noteikšanu atbildētu attiecīgā iestāde, tiesības uz aizbildnību Hāgas konvencijas izpratnē Izraēlas tiesību sistēmā atbilst aprūpes, nevis aizbildnības tiesībām.

98. Ņemot vērā minētos faktus, Valdība paziņoja, ka šajā gadījumā Hāgas konvencija bija piemērojama un ka prasītāja aizvešana no Izraēlas ir uzskatāma par nelikumīgu šīs konvencijas nozīmē. Turklāt šāds viedoklis bija gan visām Izraēlas un Šveices varas iestādēm, gan Tiesas palātai, kas izskatīja šo jautājumu.

iii) Tiesas vērtējums

99. Tiesa norāda, ka Federālās Tiesas 2007. gada 16. augusta spriedums galvenokārt pamatots ar Hāgas Konvenciju, kas transponēta Šveices tiesību aktos. Tomēr prasītāji apstrīdēja šā tiesību akta piemērojamību šajā gadījumā, jo, viņuprāt, māte, aizvedot Noamu no Izraēlas, nav rīkojusies nelikumīgi. Tāpēc Tiesai ir jāpārlicinās, ka Hāgas konvencija ir pietiekams tiesisks pamats, lai izdotu rīkojumu par bērna atgriešanos Izraēlā.

100. Tiesa atkārtoti uzsver, ka valstu tiesību aktu interpretācijas problēmas galvenokārt jārisina valstu iestādēm, jo īpaši tiesām. Tas attiecas arī uz gadījumiem, kad valsts tiesību aktos ir atsauces uz vispārējām starptautiskām tiesībām un starptautiskiem līgumiem. Tiesas pienākums ir pārlicināties, vai šie noteikumi ir piemērojami un vai to interpretācija ir saderīga ar Konvenciju (skatīt spriedumu lietā *Waite and Kennedy v. Germany* [GC], Nr. 26083/94, 54. punktu, ECT, 1999-I, un lietā *Korbely v. Hungary* [GC], Nr. 9174/02, 72. punktu, ECT, 2008-..).

101. Šajā gadījumā prasītāja aizvešanas lieta tika izskatīta trīs valsts tiesās, un visas šīs tiesas pienācīgi pamatotos spriedumos konstatēja, ka aizvešana ir bijusi nelikumīga Hāgas konvencijas nozīmē. Šo vērtējumu divu galveno iemeslu dēļ apstiprināja arī Palāta — pirmkārt, lai gan prasītājam bija vismaz pagaidu aizbildnības tiesības, tomēr saskaņā ar Izraēlas tiesību aktiem bērna tēvam un mātei bija kopīgas aprūpes tiesības; otrkārt, Noama aizvešanas dēļ praktiski nebija iespējams īstenot tēvam piešķirtās apmeklēšanas tiesības.

102. Jāņem vērā arī tas, ka jēdzienam “tiesības uz aizbildnību” Hāgas konvencijas nozīmē ir neatkarīga nozīme (skatīt 66.–67. punktu iepriekš), jo šis jēdziens ir jāpiemēro visām šīs konvencijas līgumslēdzējām pusēm, un dažādās tiesību sistēmās tas var būt definēts atšķirīgi. Šajā gadījumā Izraēlas tiesību aktos jēdziens “aprūpe” ir pielīdzināms jēdzienam “tiesības uz aizbildnību” Hāgas konvencijas 5. panta a) apakšpunktā, kur šā jēdziena definīcijā ir minētas tiesības “noteikt bērna dzīvesvietu”. Šīs tiesības ir arī aprūpes tiesību daļa. Šajā gadījumā šīs tiesības tika pārkāptas, jo tās bija jāīsteno abiem vecākiem kopīgi, turklāt, nav iemesla uzskatīt, ka līdz bērna aizvešanai tās netika efektīvi īstenotas atbilstīgi šīs konvencijas 3. panta b) apakšpunkta prasībām.

103. Vēl ir svarīgi piebilst, ka māte aizveda bērnu uz Šveici, pārkāpjot kompetentās Izraēlas tiesas pēc viņas pieprasījuma noteikto aizliegumu izvest bērnu no Izraēlas. Acīmredzot konkrētu konvencijas dalībvalstu tiesas uzskata, ka šādu rīkojumu pārkāpuma gadījumā ir jāpiemēro Hāgas konvencija (skatīt 69.–74. punktu iepriekš).

104. Visbeidzot, lai gan principā Hāgas konvencijas attiecas tikai uz aizgādības tiesību pārkāpumiem, no tās Preambulas 1. panta b) apakšpunkta un 21. panta (skatīt 57. punktu

---

iepriekš) var secināt, ka tās mērķis ir arī aizstāvēt tiesības uz apmeklēšanu. Nav šaubu, ka šajā gadījumā prasītāja aizvešana liedza tēvam īstenot viņam piešķirtās tiesības uz apmeklēšanu.

105. Ņemot vērā minētos faktus, Tiesa tāpat kā Palāta konstatē, ka prasītāja bērnu no Izraēlas uz Šveici aizvedusi “nelikumīgi” Hāgas konvencijas 3. panta nozīmē. Tādējādi viņa ir veikusi nolaupīšanu šīs konvencijas nozīmē, un tāpēc konvencija šajā gadījumā ir piemērojama. Tāpēc var uzskatīt, ka apstrīdētajam pasākumam — rīkojuma izdošanai par bērna atgriešanos saskaņā ar Hāgas konvencijas 12. pantu — ir pietiekams juridiskais pamatojums.

b) Likumīgais mērķis

106. Tiesa piekrīt Palātas viedoklim, ka Federālās Tiesas lēmumam par bērna atgriešanos bija likumīgs mērķis aizsargāt Noama un viņa tēva tiesības, turklāt puses Lielajai Palātai to nav noliegušas.

c) Iejaukšanās vajadzība demokrātiskā sabiedrībā

i) Palātas spriedums

107. Palāta uzskata, ka iejaukšanās, ko radītu Noama atgriešanās, nebūtu nesamērīga. Šajā saistībā Palāta minēja daudzos pasākumus, ko Izraēlas iestādes veikušas nolūkā aizsargāt prasītājus, kamēr viņi dzīvoja šajā valstī. Tā kā bērns joprojām ir tādā vecumā, kad spēj pielāgoties (skatīt Palātas sprieduma 80. un 89. punktu), māte un bērns varētu atgriezties Izraēlā. Jautājumā par iespējamo kriminālsodu mātei Palāta konstatēja, ka nav iemesla apšaubīt Izraēlas varas iestāžu šajā saistībā sniegto garantiju patiesumu, jo īpaši tāpēc, ka varas iestādes pietiekamā mērā centušās nodrošināt mātes un bērna tiesību aizsardzību līdz brīdim, kad viņi devās uz Šveici (turpat, 90. punkts). Palāta uzsvēra arī, ka katra bērna interesēs ir uzaugt vidē, kurā viņš var saglabāt regulāru saskarsmi ar abiem vecākiem (turpat, 91. punkts). Turklāt nav nekādu pierādījumus, kas liktu secināt, ka prasītājai nebūtu iespējams ietekmēt bērna reliģisko audzināšanu vai ka Izraēlas varas iestādes un tiesas nespētu novērst to, ka tēvs bērnu nosūta uz reliģisko “Heder” skolu (turpat, 92. punkts).

ii) Dalībnieku iesniegumi

α) Prasītāji

108. Prasītāji paziņoja, ka šajā gadījumā ir jāņem vērā tas, ka prasītājai ir bērna aizbildnības tiesības, bet tēvam viņa darbību dēļ, kuras visi tiesneši, kas izskatījuši šo lietu, ir vienprātīgi atzinuši par nepieņemamām, ir ierobežotas tiesības uz apmeklēšanu, kas īstenojamas sociālo dienestu uzraudzībā. Prasītāji apgalvo, ka lietas apstākļi ir būtiski, jo tie šo lietu skaidri nošķir no lietas *Bianchi v. Switzerland* (Nr. 7548/04, 77. punkts, 2006. gada 22. jūnijs), kurā Tiesa uzsvēra, ka, lai gan tai nav jāuzņemas kompetento iestāžu pienākums reglamentēt aizbildnības un apmeklēšanas tiesību jautājumus, tai tomēr ir tiesības saskaņā ar Konvenciju pārskatīt lēmumus, ko attiecīgās iestādes pieņēmušas, īstenojot pilnvaras attiecībā uz rīcības brīvību.

109. Prasītāji uzskatīja, ka Federālā Tiesa un abas pirmās tiesas lēmumu pamatošanai piemērojušas krasi atšķirīgas metodes — abas pirmās tiesas attiecīgos starptautiskos tiesību aktus atteicās interpretēt pārlietu šaurā nozīmē, savukārt Federālā Tiesa, apzināti piemērojot īpaši šauru interpretāciju, ierobežoja izskatāmo jautājumu tvērumu. Zemāko instanču tiesas bija atbalstījušas iebildumus pret bērna atgriešanos, īpaši uzsverot bērna intereses un nopietnu psiholoģiskā kaitējuma risku, kā arī neciešamu situāciju, kas, viņuprāt, bērnam tiktu radīta, atgriežoties Izraēlā kopā ar māti vai bez viņas, savukārt Federālā Tiesa vienkārši noraidīja

---

šādu pieeju, lai gan tā bija pamatota ar eksperta ziņojumu, un paziņoja, ka atbilstīgākais risinājums būtu faktiski piespiest māti, kam ir tiesības uz aizbildnību, atgriezties Izraēlā kopā ar bērnu, šā rīkojuma neizpildes gadījumā šķirot māti no bērna. Tomēr prasītāja vienmēr ir teikusi, ka Izraēlā neatgriezīsies ne vien tāpēc, ka pastāv neciešama situācija, kuras dēļ viņa 2005. gada jūnijā devusies projām no šīs valsts, bet arī tāpēc, ka tas nozīmētu viņas un bērna dzīvesvietas maiņu un radītu problēmas Izraēlas tiesās. Turklāt, tā kā viņa viena pati bija finansiāli atbildīga par bērnu, nevar pamatoti sagaidīt, lai prasītāja pamestu darbu Šveicē. Turklāt bērns un māte vairāk nekā četrus gadus bija pilnībā integrējušies Lozannas vidē un sabiedriskajā dzīvē.

110. Prasītāji paziņo, ka ir pierādīts risks, kas saistīts ar bērna mātes iespējamo cietumsodu pēc atgriešanās Izraēlā, un mātes un bērna atšķiršanas civiltiesiskās sekas būtu postošas. Viņi paziņoja, ka saskaņā ar Izraēlas krimināllikumu Nr. 5737-1977 mātei var piemērot ļoti stingras krimināltiesiskas sankcijas. Pretēji Federālās Tiesas konstatējumam, pēc atgriešanās Izraēlā viņai gandrīz noteikti tiktu piemērotas šādas sankcijas, un gan māte, gan medicīnas eksperts savā 2007. gada 16. aprīļa ziņojumā uzsver, ka šāda rīcība, nekavējoties un traumējoši nošķirot bērnu no mātes, neapšaubāmi radītu bērnam milzīgu psiholoģisku traumu un neciešamu situāciju. Prasītāji arī paziņoja, ka mātes cietumsods Izraēlā izraisītu arī postošas civiltiesiskas sekas mātes un bērna nākotnei. Viņi apgalvoja, ka šādā gadījumā pēc nošķiršanas no mātes, kas tiktu ievietota cietumā, ņemot vērā pret tēvu pieņemtos iepriekšējos lēmumus, viņa nelīdzsvarotību un resursu trūkumu, Noams netiktu uzticēts tēvam. Šajā posmā viņi norādīja, ka bērna tēvs 2005. gada 1. novembrī ir atkārtoti salaulājies, bet, kamēr jaunā sieva G. bija grūtniecības stāvoklī, šķīries no viņas 2006. gada 29. martā. Viņš ir salaulājies trešo reizi, un pret viņu 2008. gadā atkal ir ierosināta tiesvedība; šoreiz pēc viņa otrās sievas ierosmes — par meitas uzturnaudas nemaksāšanu.

111. Prasītāji arī apgalvoja, ka nedz Izraēlas varas iestādes, nedz atbildētāja Valdība nav sniegušas nekādas ticamas garantijas, ka prasītājai pēc atgriešanās Izraēlā netiks piemērotas krimināltiesiskas sankcijas un ka viņa netiks šķirta no bērna, kas joprojām ir viņas aizbildnībā. Vēstulē, kuru atbildētāja Valdība iesniedza 2008. gada 15. februārī (3. pielikums, 40. punkts iepriekš), lai pamatotu savus secinājumus, nav tādu faktu, kas neapšaubāmi izslēgtu jebkādu krimināltiesisku sankciju iespējamību pēc mātes atgriešanās Izraēlā.

112. Prasītāji arī norādīja, ka medicīnas eksperts Dr. B. savā 2007. gada 16. aprīļa ziņojumā, ņemot vērā to, ka māte ir noraidījusi iespēju atgriezties Izraēlā tāpēc, ka pret viņu varētu ierosināt tiesvedību, ir secinājis, ka atgriešanās bez mātes radītu bērnam milzīgu psiholoģisku traumu, kuras izpausme būtu ievērojama atšķiršanas radīta spriedze un liels nopietnas depresijas risks.

113. Prasītāji uzskata, ka Federālās Tiesas un atbildētājas Valdības paustais viedoklis šajā gadījumā neatspoguļo viedokli, kāds ir Federālajai Padomei, likumu izstrādātājiem, Šveices Parlamentam vai galvenajām organizācijām, kuru viedoklis tika ņemts vērā pirms 2007. gada 21. decembrī tika izsludināts Federālais likums par bērnu starptautisko nolaupīšanu un Hāgas konvencijām par bērnu un pieaugušo aizsardzību.

114. Bērna neatgriešanās Izraēlā negraus Hāgas konvencijas iedibināto starptautisko aizsardzības sistēmu, bet, tieši pretēji — to stiprinās. Prasītāji uzskata, ka, lai gan šīs konvencijas princips paredz nelikumīgi aizvesta bērna atgriešanos viņa pastāvīgās dzīvesvietas valstī ar šim nolūkam nozīmēto centrālo iestāžu atbalstu, tomēr ir jāuzsver, ka šim principam ir izņēmums, kas piemērojams, ja pastāv nopietns risks, ka bērna atdošana viņam nodarīs fizisku vai psiholoģisku kaitējumu un/vai radīs neciešamu situāciju (Hāgas

---

konvencijas 13. panta b) apakšpunkts). Turklāt prasītāji norādīja, ka mūsdienās Hāgas konvencija nav vienīgais piemērojams tiesību akts, veicot izvērtēšanu šāda veida tiesvedībā. Viņi uzsvēra, ka Konvencijā par bērna tiesībām noteikts, ka visos gadījumos, kad tiek pieņemti lēmumi, kas attiecas uz bērniem, galvenais apsvērums ir bērna intereses. Tāpēc, viņuprāt, Federālā Tiesa nav ņēmusi vērā bērna intereses. Izvērtējot bērna intereses, tai bija konkrēti un objektīvi jānosaka un jāizvērtē sekas, ko radītu bērna atgriešanās Izraēlā, kā arī pirms lēmuma pieņemšanas jānosaka un jāpieņem attiecīgie pasākumi, kas būtu piemērojami pēc bērna atgriešanās.

115. Attiecībā uz jautājumu par to, ka vecāki varētu vienoties par bērna izglītību, šāda iespēja šobrīd nav vērā ņemama tieši tēva radikālās nostājas dēļ. Šajā saistībā prasītāji norādīja, ka tad, kad Šuruks un prasītāja 2001. gada 16. oktobrī salaulājās, viņam vēl nebija radikālu reliģisku uzskatu. Tikai no 2003. gada rudens, neilgi pēc bērna piedzimšanas, tēvs, neņemot vērā mātes viedokli, nolēma pievienoties galēji ortodoksālai reliģiskai kustībai, tādējādi pilnībā mainot sadzīves noteikumus, par kuriem laulātie bija vienojušies laulību noslēgšanas brīdī. Turklāt Šuruks nav noliedzis savu piederību galēji ortodoksālajai jūdaiistu “Lubaviču” kustībai, kas pēc prasītāju domām ir “uz misticismu balstīta un askētiska” tradicionālā hasīdiskā jūdaisma kustība, kuras dalībnieki dedzīgi sludina savus reliģiskos uzskatus. Šuruks arī nav noliedzis, ka ir centies uzspiest sievai un bērnam radikālu dzīvesveidu, saskaņā ar kuru, piemēram, sievietēm jānosedz mati, bet zēni trīs gadu vecumā tiek nosūtīti uz reliģiskajām “Heder” skolām. Šajā saistībā prasītāja paskaidroja, ka viņa nekādā gadījumā nevēlas mainīt sava bērna dzīvesveidu. Kopš 2006. gada viņš reizi nedēļā apmeklēja laicīgu pašvaldības bērnudārzu un valsts akreditētu ebreju dienas aprūpes centru, kur papildus Vodas kantona skolas programmai viņam tika mācīti jūdaisma pamatprincipi.

116. Visbeidzot, prasītāji norādīja, ka bērna aizsardzības labad konvencijas dalībvalstij, kas saņēmusi pieprasījumu par bērna atgriešanos, pirms pieprasītās atgriešanās īstenošanas jāveic visi vajadzīgie piesardzības pasākumi. Viņi konstatēja, ka no Valdības 2008. gada 15. februāra secinājumiem skaidri izriet, ka Federālās Tiesas 2007. gada 16. augusta spriedumā nav nekādu noteikumu, kas attiektos uz aizsardzības pasākumu īstenošanu.

117. Tāpēc prasītāji secināja, ka bērna atgriešanās Izraēlā demokrātiskā sabiedrībā nepamatoti traucētu īstenot tiesības uz ģimenes dzīvi, ko aizsargā Konvencijas 8. pants.

β) Valdība

118. Valdība secināja, ka, lai gan atgriešanās Izraēlā prasītājai radītu nelielas neērtības, ko viņa varētu uzskatīt par nepieņemamām, šādas problēmas ir raksturīgas Hāgas konvencijas tiesību sistēmai, un tās nedrīkst padarīt šo tiesību mehānismu neizmantojamu. Saskaņā ar Valdības viedokli tikai tādā gadījumā, ja atgriešanās būtu saistīta ar cilvēktiesību pārkāpumiem, kas būtu nesamērojami ar iejaukšanos, nodrošinot atgriešanos saskaņā ar Hāgas konvenciju, to varētu pasludināt par neatbilstīgu Konvencijai; šāds gadījums turklāt ir paredzēts arī Hāgas konvencijas 20. pantā. Valdība uzskatīja, ka izņēmumi attiecībā uz bērna atgriešanos ir jāinterpretē šaurā nozīmē, pretējā gadījumā Hāgas konvencija nepildītu savu funkciju.

119. Vēl Valdība atsaucās uz Tiesas spriedumu lietā *Maumousseau and Washington v. France* (Nr. 39388/05, ECT, 2007-XIII), kurā Tiesa paziņojusi, ka Hāgas konvencijas mērķis ir novērst tādu situāciju, kad tas no vecākiem, kas bērnu nolaupījis, pēc kāda laika, izmantojot laika ziņā gūtās priekšrocības, veiksmīgi padara likumīgu *de facto* situāciju, ko viņš ir vienpusēji radījis. Šajā lietā valsts iestādes cita starpā uzsvēra, ka māte — pretēji viņas

---

apgalvojumiem — kopā ar bērnu var atgriezties konvencijas dalībvalstī, kurā līdz šim bija viņa pastāvīgā dzīvesvieta, lai savas tiesības aizstāvētu šajā valstī. Tā kā mātei bija neierobežota piekļuve attiecīgās konvencijas dalībvalsts teritorijai un viņa varēja vērsties šīs valsts tiesā, lai ierosinātu tiesvedību, Tiesa šo apstākli uzskatīja par izšķirošu.

120. Valdība uzskatīja, ka argumenti, kas izklāstīti nepiekrītošajos viedokļos un ko savā pieprasījumā nodot lietu Lielajai Palātai atkārtoja prasītāji, nav pietiekami, lai Palāta apšaubītu Federālās Tiesas veikto vērtējumu pēc būtības. Saistībā ar Hāgas Konvenciju nevar secināt, ka prasītājas sociālā integrācija Lozannā nozīmē to, ka viņa nevarētu pavadīt prasītāju, ja viņš atgrieztos Izraēlā. Tā kā viņa Izraēlā ir nodzīvojusi sešus gadus, viņai šajā valstī noteikti ir jābūt kādām sociālām saitēm. Šajā saistībā Valdība uzsvēra, ka saskaņā ar Dr. B. ziņojumu māte nolēmusi apmesties uz dzīvi Izraēlā pēc tam, kad kopā ar ģimeni šajā valstī bija pavadījusi brīvdienas.

121. Attiecībā uz risku par krimināltiesisku sankciju piemērošanu Valdība uzskatīja, ka nepiekrītošajos viedokļos vai prasītājas pieprasījumā nodot lietu Lielajai Palātai nav jaunu argumentu. Valdība atzina, ka Izraēlas centrālās iestādes vēstulē, ko bērna tēvs bija nodevis Aprūpes nodaļai, bija teikts, ka saskaņā ar Izraēlas krimināltiesībām par bērna nolaupīšanu var piemērot brīvības atņemšanu. Tomēr Izraēlas ģenerālprokurora nodaļas izdotajās vadlīnijās noteikts, ka policija šādos gadījumos lietu nodod Izraēlas centrālajai iestādei, kas atbild par Hāgas konvencijas piemērošanu, un centrālā iestāde pēc tam sagatavo ieteikumus par iespējamiem lietās risinājumiem. Šajā saistībā Valdība norāda, ka saskaņā ar attiecīgajām vadlīnijām krimināllieta būtu jāierosina tikai īpašos izņēmuma gadījumos. Izraēlas centrālā iestāde ir norādījusi, ka šajā gadījumā tā apsvērtu iespēju dot norādījumu Izraēlas policijai izbeigt krimināllietu, ja prasītāja pierādītu gatavību sadarboties ar Izraēlas iestādēm un ievērot Telavivas Ģimenes tiesas tēvam piešķirtās tiesības uz apmeklēšanu, kā arī, ja viņa atkārtoti neaizbēgtu kopā ar bērnu (skatīt 2007. gada 30. aprīļa vēstuli, kas pievienota Valdības 2009. gada 14. augusta apsvērumiem). Tāpēc Valdība uzskata, ka Hāgas konvencijas sistēma ir pamatota ar līgumslēdzēju pušu savstarpēju uzticēšanos attiecībā uz šā tiesību akta piemērošanu, un ja viena konvencijas dalībvalsts nepildītu savas sniegtās garantijas, tas radītu risku, ka otra konvencijas dalībvalsts varētu ar to nesadarboties konvencijā paredzētajā veidā. Tādējādi Valdība piekrīt Palātas viedoklim, ka attiecīgajā vēstulē sniegtās garantijas nav apšaubāmas un ka prasītājai noteikti netiks piemērotas krimināltiesiskas sankcijas (skatīt Palātas sprieduma 90. punktu).

122. Valdība arī norādīja, ka nevienā no valstī notikušajām tiesvedībām prasītāja nav sniegusi nekādus neapstrīdamus pierādījumus savam apgalvojumam par iespējamajām tiesiskajām sekām pēc atgriešanās Izraēlā. Tieši pretēji, 2006. gada 29. augustā tiesas sēdē, ko vadīja mirtiesnesis, viņa apgalvoja, ka pat neapsver iespēju atgriezties Izraēlā un viņa nezina, ar ko personīgi riskētu, ja atgrieztos šajā valstī.

123. Visbeidzot, tas, ka prasītāja tēvs nav veicis savu uzturnaudas maksāšanas pienākumu, arī nav pietiekams arguments, lai no prasītājas nevarētu pamatoti sagaidīt, ka viņa atgriezīsies Izraēlā. Valdība uzskata, ka bērna interešu aizsardzības ziņā viņam daudz vēlāmāk būtu augt saskarsmē ar tēvu pat tad, ja tēvs neveic uzturnaudas maksājumus, nekā uzaugt, tēvu nepazīstot.

124. Atbildot uz bažām, kas paustas nepiekrītošajos viedokļos un ko savā pieprasījumā lietu nodot Lielajai Palātai atkārtājuši prasītāji, t. i., pirmkārt, ka jebkādi prasītājas mēģinājumi ietekmēt viņas dēla reliģisko audzināšanu visdrīzāk būs nesekmīgi un, otrkārt, ka Palāta vispārīgi ir uzticējusies tiesību sistēmai, kuras principi ģimenes tiesību jautājumos atšķiras —

---

dažkārt būtiski — no principiem, kas tiek piemēroti Eiropā, Valdība atsaucās uz Skaidrojošo ziņojumu par Hāgas Konvenciju, saskaņā ar kuru tad, kad konvencija tika izstrādāta, viens no jautājumiem, kas tika ņemts vērā, bija mērķis izvairīties no riska, ka lēmumos, kas pieņemti saskaņā ar šo tiesību aktu, varētu tikt atspoguļota “konkrēta kultūras, sociāla u. tml. ietekme, kuras avots ir attiecīgās valsts sabiedrība”, tādējādi būtībā uzspiežot “savu personīgo subjektīvo vērtību sistēmā pamatotus spriedumus tās valsts sabiedrībai, no kuras bērns pirms neilga laika ir nolaupīts” (ziņojuma 22. pants). Turklāt, ja vecāki nevarētu vienoties par reliģisko izglītību, tiesa, kas piešķir vecāku varu, pieņemtu lēmumu saskaņā ar bērna interesēm. Neatkarīgi no tā, vai Izraēlas tiesas, kas izskata šo lietu, ir reliģiskas vai laicīgas, ir jāņem vērā, ka tās ir ievērojušas par lietu atbildīgā sociālā darbinieka ieteikumus un prasītāja tēvam ir noteikušas ierobežojumus, lai gan viņa rīcība bija saistīta viņa reliģiskajiem uzskatiem. Tāpēc nebija nekāda iemesla uzskatīt, ka šīs tiesas saistībā ar “lietas reliģisko kontekstu” rīkotos neatbilstīgi.

125. Valdība norādīja arī, ka pirms došanās projām no Izraēlas, prasītāju ģimenes apstākļus rūpīgi uzraudzīja Telavivas sociālie dienesti un Telavivas ģimenes tiesa, kas, piemēram, aizliedza bērna tēvam tuvoties prasītājas dzīvoklim un bērna bērnudārzam, kā arī jebkādā veidā un jebkurā vietā traucēt vai aizskart, tostarp psiholoģiski aizskart, prasītāju, kā arī izmantot prasītājas dzīvokli un nesāt vai glabāt ieroci. Valdība norādīja, ka nav apstrīdēts tas, ka tēvs šos pasākumus ievērojis (skatīt miertiesneša vadītās 2006. gada 29. augusta tiesas sēdes protokolu).

126. Arī no Izraēlas centrālās iestādes vēstules kantona tiesai bija redzams, ka Izraēlas 1991. gada Likumā par vardarbības ģimenē novēršanu ir paredzēti aizsardzības pasākumi gadījumos, kad tiek izvirzītas apsūdzības par vardarbību ģimenē (skatīt 2007. gada 12. marta vēstuli Valdības 2009. gada 14. augusts apsvērumu 6. pielikumā). Izraēlas iestāžu rīcība un pasākumi, kas veikti pirms prasītājas aizbraukšanas kopā ar dēlu, ir šajā likumā paredzēto pasākumu efektīvas piemērošanas pierādījums. Šajos apstākļos, ņemot vērā Izraēlas iestāžu veiktos pasākumus, Valdība uzskatīja, ka prasītāja tēva uzvedība nerada risku Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunkta nozīmē.

127. Visbeidzot, nevar uzskatīt, ka prasītāju ilgā uzturēšanās Šveicē ir šķērslis tam, lai viņi atgrieztos saskaņā ar Hāgas Konvenciju. Valdība, šajā saistībā paļaujoties uz Palātas spriedumu, uzskatīja, ka tieši prasītāja nelielā vecuma dēļ viņam netiks radīts risks attiecīgo noteikumu nozīmē.

128. Tā kā prasītāji arī kritizēja Federālās Tiesas 2007. gada 16. augusta spriedumu par to, ka tajā nav minēti sprieduma īstenošanas pasākumi, Valdība norādīja, ka Federālās Tiesas spriedumu īstenošana ir kantona iestāžu ziņā. Valdība paskaidroja, ka kompetentā iestāde šajā gadījumā ir Lozannas apgabala miertiesnesis, kas pieņēma pirmās instances lēmumu. Bērna tēvs 2007. gada 20. augustā vērsās šajā iestādē ar padomnieka starpniecību, lai tiktu iecelta *ad hoc* persona, kas nodrošinātu aprūpi un organizētu Noama aizbraukšanu saskaņā ar Federālās Tiesas lēmumu. Pēc Tiesas 2007. gada 27. septembra lēmuma izdot rīkojumu apturēt tiesas lēmuma izpildi šajā lietā, tēvs savu prasību 2007. gada 1. oktobrī atsauca. Šo iemeslu dēļ līdz šim brīdim nav veikti pasākumi, lai nodrošinātu bērna atgriešanos. Valdība arī secināja, ka Federālā Tiesa 2007. gada 16. augustā lēma par bērna atgriešanos Izraēlā, pieņemot, ka ir sagaidāms, ka māte viņu pavadīs. Turklāt par atgriešanās organizēšanu galvenokārt jāatbild prasītājam, kas, nolaupot savu dēlu, ir radījusi šo situāciju. Tomēr Valdība uzskatīja, ka, ja prasītāja būtu paudusi reālas bažas, kas saistītas ar konkrētiem atgriešanās Izraēlā aspektiem, kompetentā iestāde būtu izskatījusi pasākumus, kas varētu šīs bažas kļiedēt. Turklāt Šveices

---

iestādes neturpināja izskatīt pasākumus, kas saistīti ar bērna atgriešanos, jo Tiesa noteica pagaidu pasākumus.

129. Valdība pauda viedokli, ka pēc vairāk nekā četrus gadus pavadīšanas uzņēmējā valstī, vairs nav iespējams runāt par “ātru atgriešanos” Hāgas konvencijas nozīmē. Turklāt, lai gan laikā, kad Federālā Tiesa pasludināja spriedumu, pamatoti varēja neņemt vērā pagājušo laiku, šobrīd tas vairs nav iespējams. Proti, valdība uzskata, ka kompetentajām iestādēm, kurām jānodrošina atgriešanās, ir tiesības un pienākums pārbaudīt apstākļus, kādos atgriešanās varētu notikt, nepārkāpjot prasītāju tiesības.

130. Ņemot vērā minētos faktus, Valdība ir pārliecināta, ka šajā gadījumā acīmredzami nav spēkā nosacījumi, lai piemērotu Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunktu un ka iesaistīto pušu interešu līdzsvarošana pat tad, ja tā būtu saistīta ar sarežģījumiem prasītājam, atbilst gan šā noteikuma prasībām, gan Konvencijas 8. panta 2. punkta prasībām.

iii) Tiesas vērtējums

α) Vispārējie principi

131. Konvenciju nevar interpretēt pilnīgi neatkarīgi no citiem tiesību aktiem, tā ir jāinterpretē atbilstīgi starptautisko tiesību vispārējiem principiem. Kā norādīts Vīnes 1969. gada Konvencijas par starptautisko līgumu tiesībām 31. panta 3. punkta c) apakšpunktā, ir jāņem vērā “jebkuras starptautisko tiesību normas, kas piemērojamas attiecībās starp pusēm”, jo īpaši normas, kas attiecas uz cilvēktiesību starptautisko aizsardzību (skatīt spriedumu lietā *Golder v. the United Kingdom*, 1975. gada 21. februārī, 29. punkts, A sērija Nr. 18; lietā *Streletz, Kessler and Krenz v. Germany* [GC], Nr. 34044/96, 35532/97 un 44801/98, 90. punkts, ECT, 2001-II; un lietā *Al-Adsani v. the United Kingdom* [GC], Nr. 35763/97, 55. punkts, ECT 2001-XI).

132. Tāpēc pienākumi, ko 8. pants uzliek līgumslēdzējām pusēm ar bērnu starptautisko nolaupīšanu saistītajās lietās, ir jāinterpretē, šajā gadījumā ņemot vērā Hāgas 1980. gada 25. oktobra Konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem (skatīt spriedumu lietā *Iglesias Gil and A.U.I. v. Spain*, Nr. 56673/00, 51. punktu, ECT 2003-V, un lietā *Ignaccolo-Zenide v. Romania*, Nr. 31679/96, 95. punktu, ECT 2000-I) un 1989. gada 20. novembra Konvenciju par bērna tiesībām (skatīt spriedumu lietā *Maire*, minēta iepriekš, 72. punktu). Piemēram, izvērtējot, vai tiesu vai administratīvā iestādes, saņemot pieprasījumu par bērna atgriešanos, ir rīkojušās ātri un rūpīgi, jo par sešām nedēļām ilgāku rīcības trūkumu var uzskatīt par pamatu, lai pieprasītu skaidrojumu par nerīkošanās iemesliem, Tiesa vairākkārt ir atbalstījusi Hāgas konvencijas noteikumus, īpaši 11. pantā minētos noteikumus (saistībā ar attiecīgā noteikuma tekstu skatīt 57. punktu iepriekš, piemērošanas piemēri ir spriedums lietā *Carlson v. Switzerland*, Nr. 49492/06, 76. punkts, ECT 2008-...; lietā *Ignaccolo-Zenide*, minēta iepriekš, 102. punkts; lietā *Monory*, minēta iepriekš, 82. punkts; un lietā *Bianchi*, minēta iepriekš, 94. punkts).

133. Tomēr Tiesai ir arī jāņem vērā Konvencijas kā Eiropas sabiedriskās kārtības (*ordre public*) nodrošināšanai paredzēta tiesību akta, kura mērķis ir aizsargāt ikvienu cilvēku, īpašais raksturs, kā arī tās uzdevums, kas ir izklāstīts Konvencijas 19. pantā — nodrošināt “saistību ievērošanu, kuras Augstās Līgumslēdzējas Puses uzņēmušās šīs Konvencijas ietvaros” (cita starpā skatīt spriedumu lietā *Loizidou v. Turkey* (sākotnējie iebildumi), 1995. gada 23. marts, 93. punktu, A sērija, Nr. 310). Tāpēc Tiesa ir kompetenta izskatīt valstu tiesu piemēroto procedūru, tostarp pārliecināties, vai valsts tiesas, piemērojot un interpretējot Hāgas konvencijas prasības ir saglabājušas Konvencijas sniegtās garantijas, īpaši tās, kas paredzētas

---

8. pantā (šajā saistībā skatīt spriedumu lietā *Bianchi*, minēta iepriekš, 92. punktu, un lietā *Carlson*, minēta iepriekš, 73. punktu).

134. Šajā jomā izšķirošais ir jautājums par to, vai līgumslēdzējām pusēm šādos gadījumos dotās rīcības brīvības robežās ir pienācīgi līdzsvarotas konkurējošās intereses, proti, bērna, abu vecāku un sabiedriskās kārtības intereses (skatīt spriedumu lietā *Maumousseau and Washington*, minēta iepriekš, 62. punktu), tomēr atceroties, ka galvenā uzmanība ir jāpievērš bērna interešu ievērošanai (saistībā ar to skatīt spriedumu lietā *Gnahoré v. France*, Nr. 40031/98, 59. punktu, ECT 2000-IX), kā tas skaidri noteikts Hāgas konvencijas preambulā, proti, — “bērnu interesēm ir sevišķi svarīga nozīme jautājumos, kas saistīti ar viņu aizbildnību”. Bērna intereses atkarībā no to rakstura un būtiskuma var būt svarīgākas par vecāku interesēm (skatīt spriedumu lietā *Sahin v. Germany* [GC], Nr. 30943/96, 66. punktu, ECT 2003-VIII). Tomēr, līdzsvarojot dažādas iesaistītās intereses, vecāku intereses, īpaši saistībā ar regulāru saskarsmi ar bērnu, ir vērā ņemams faktors (turpat, skatīt arī spriedumu lietā *Haase v. Germany*, Nr. 11057/02, 89. punktu, ECT 2004-III (izvilkumi) vai lietā *Kutzner v. Germany*, Nr. 46544/99, 58. punktu, ECT 2002-I, tostarp arī vairākus citētos autoritatīvos avotus).

135. Tiesa norāda, ka šobrīd pastāv vispārēja vienošanās - tostarp starptautiskajās tiesībās -, ka, pieņemot jebkādus ar bērniem saistītus lēmumus, galvenajam apsvērumam ir jābūt bērna interesēm (skatīt vairākas atsauces 49.–56. punktā iepriekš un jo īpaši Eiropas Savienības pamattiesību hartas 24. panta 2. punktu). Piemēram, Hartā noteikts, ka “katram bērnam ir tiesības regulāri uzturēt personiskas attiecības un tiešus sakarus ar abiem vecākiem, izņemot gadījumus, kad tas ir pretrunā viņa interesēm”.

136. Bērna intereses ir divējādas. No vienas puses, tās nosaka, ka ir jāsauglabā bērna saikne ar ģimeni, izņemot gadījumus, kad ir pierādīts, ka ģimene tam ir īpaši nepiemērota. Tādējādi ģimenes saites drīkst saraut tikai īpašos izņēmuma gadījumos, un ir jādara viss, lai saglabātu personiskās attiecības un, attiecīgā gadījumā, atjaunotu ģimeni (skatīt spriedumu lietā *Gnahoré*, minēta iepriekš, 59. punktu). No otras puses, bērna interesēs nenoliedzami ir arī viņa attīstības nodrošināšana piemērotā vidē, un pret tēvu vai māti saskaņā ar 8. pantu nedrīkst veikt tādas pasākumus, kas varētu kaitēt bērna veselībai un attīstībai (skatīt citu autoritatīvu avotu starpā spriedumu lietā *Elsholz v. Germany* [GC], Nr. 25735/94, 50. punktu, ECT 2000-VIII, un lietā *Maršálek v. the Czech Republic*, Nr. 8153/04, 71. punktu, 2006. gada 4. aprīlis).

137. Šis uzskats ir ietverts arī Hāgas Konvencijā, kur principā prasīta nolaupītā bērna ātra atgriešanās, ja vien nepastāv nopietns risks, ka bērna atgriešanās viņam nodarīs fizisku vai psiholoģisku kaitējumu vai citādi radīs neciešamu situāciju (13. panta b) apakšpunkts). Proti, bērna interešu jēdziens ir arī Hāgas konvencijas pamatprincips. Turklāt dažu valstu tiesas, piemērojot terminu “nopietns risks” saskaņā ar šīs konvencijas 13. panta b) apakšpunktu, nepārprotami ir ņēmušas vērā šo jēdzienu (skatīt 58.–64. punktu iepriekš). Ņemot vērā minētos faktus, Tiesa uzskata, ka 13. pants ir jāinterpretē atbilstīgi Konvencijai.

138. Saskaņā ar 8. panta noteikumiem rīkojumu par bērna atgriešanos automātiski vai mehāniski nevar izdot visos gadījumos, kad ir piemērojama Hāgas konvencija. Personas attīstības skatījumā bērna intereses būs atkarīgas no dažādiem tikai attiecīgajai situācijai raksturīgiem apstākļiem, īpaši no bērna vecuma un brieduma pakāpes, vecāku klātbūtnes vai prombūtnes, kā arī vides un pieredzes (skatīt *UNHCR* pamatnostādnes, 52. punktu iepriekš). Tāpēc šīs intereses ir jāizvērtē, izskatot katru gadījumu atsevišķi. Šis uzdevums galvenokārt jāveic valstu iestādēm, kas bieži var izmantot priekšrocības, ko sniedz tieša saskare ar

---

iesaistītajām personām. Tāpēc tām ir piešķirta attiecīga rīcības brīvība, kas tomēr ir pakļauta Eiropas līmeņa uzraudzībai, kuru īstenojot Tiesa saskaņā ar Konvenciju pārskata lēmumus, kuru attiecīgās iestādes ir pieņēmušas saskaņā ar savām pilnvarām (skatīt, piemēram, spriedumu lietā *Hokkanen v. Finland*, 1994. gada 23. septembris, 55. punktu, A sērija Nr. 299-A, un lietā *Kutzner*, minēta iepriekš, 65.–66. punktu; skatīt arī spriedumu lietā *Tiemann v. France and Germany* (lēm.), Nr. 47457/99 un 47458/99, ECT 2000-IV; lietā *Bianchi*, minēta iepriekš, 92. punktu; un lietā *Carlson*, minēta iepriekš, 69. punktu).

139. Turklāt Tiesai ir jānodrošina, lai lēmumu pieņemšanas process, kurā valsts tiesa pieņem apstrīdētos pasākumus, ir taisnīgs un tāds, kurā ieinteresētajām pusēm ir iespēja savu gadījumu raksturot pilnībā (skatīt spriedumu lietā *Tiemann*, minēta iepriekš, un lietā *Eskinazi and Chelouche v. Turkey* (lēm.), Nr. 14600/05, ECT 2005-XIII (izvilkumi)). Šajā nolūkā Tiesai ir jāpārlicinās, vai valsts tiesas ir veikušas padziļinātu visas ģimenes situācijas un faktoru virknes izpēti, jo īpaši attiecībā uz faktiskajiem, emocionālajiem, psiholoģiskajiem, materiālajiem un medicīniskajiem apstākļiem, un ir līdzsvaroti un pamatoti izvērtējušas katras personas attiecīgās intereses, saglabājot mērķi noteikt, kāds ir labākais risinājums nolaupītajam bērnam saistībā ar viņa atgriešanos valstī, kurā līdz nolaupīšanai bija viņa pastāvīgā dzīvesvieta (skatīt spriedumu lietā *Maumousseau and Washington*, minēta iepriekš, 74. punktu).

140. Tiesa jau reiz ir vērtējusi, vai bērna atgriešanās īstenošanas apstākļi atbilst Konvencijas 8. pantam. Lietā *Maumousseau and Washington* (minēta iepriekš, 83. punkts) Tiesa līgumslēdzēju pušu pienākumus definēja šādi:

“Tiesa norāda, ka, lai gan 8. panta galvenais nolūks ir nodrošināt indivīda aizsardzību pret patvaļīgu valsts iestāžu iejaukšanos, iespējami arī pozitīvi pienākumi, kas saistīti ar ģimenes dzīves neaizskaramības efektīvu nodrošināšanu. Attiecībā uz pienākumu veikt pozitīvus pasākumus 8. pantā ietvertas arī viena no vecākiem — šajā gadījumā tēva — tiesības veikt pasākumus, lai nodrošinātu atkalapvienošanos ar bērnu, un noteikts, ka šādas darbības jāveic arī valsts iestādēm (skatīt, piemēram, spriedumu lietā *Ignaccolo-Zenide*, minēta iepriekš, 94. punktu). Tomēr šis pienākums nav absolūts, jo mātes vai tēva atkalapvienošanās ar bērnu var nebūt iespējama uzreiz, un tā varētu būt jāpagatavo. Šādas sagatavošanās raksturs un apmērs būs atkarīgs no attiecīgās lietas apstākļiem, bet vienmēr ir svarīga visu iesaistīto pušu savstarpējā izpratne un sadarbība. Turklāt, rodoties grūtībām — parasti tāpēc, ka tas no vecākiem, pie kura dzīvo bērns, atsakās ievērot rīkojumu par bērna ātru atgriešanos —, attiecīgajām iestādēm nesadarbošanās gadījumā ir jāpiemēro atbilstīgas sankcijas, un, lai gan tik jutīgā jomā piespiedu pasākumi pret bērnu nav vēlami, sankciju iespēju nedrīkst izslēgt, ja tas no vecākiem, ar kuru kopā bērns dzīvo, rīkojas acīmredzami nelikumīgi (skatīt spriedumu lietā *Maire*, minēta iepriekš, 76. punktu). Visbeidzot, šāda veida lietā pasākuma piemērotība ir jāvērtē, ņemot vērā tā īstenošanas ātrumu. Tiesvedībai par vecāku atbildības piešķiršanu, tostarp galīgā lēmuma īstenošanai, ir jānotiek ātri, jo laika ritums nelabojami ietekmē attiecības starp bērnu un to no vecākiem, ar kuru bērns nedzīvo kopā. Hāgas konvencijā šis fakts ir ņemts vērā, jo tajā ir noteikti vairāki pasākumi, lai nodrošinātu uz konvencijas dalībvalsti nelikumīgi aizvesta vai tajā aizturēta bērna ātru atgriešanos. Hāgas konvencijas 11. pantā noteikts, ka attiecīgajām tiesām vai administratīvajām iestādēm, veicot bērna atgriešanās procedūru, ir jārīkojas ātri, un jebkuras kavēšanās dēļ, kas ir ilgāka par sešām nedēļām, var pieprasīt paskaidrojumu (skatīt spriedumu lietā *Maire*, minēta iepriekš, 74. punktu).”

β) Minēto principu piemērošana izskatāmajai lietai

141. Tiesas uzdevums nav uzņemties kompetento iestāžu pienākumu izvērtēt, vai pastāvētu nopietns risks, ka bērnam tiktu nodarīts psiholoģisks kaitējums Hāgas konvencijas 13. panta nozīmē, ja viņš atgrieztos Izraēlā. Tomēr Tiesai ir tiesības pārliecināties, vai valsts tiesas, piemērojot un interpretējot šīs konvencijas prasības ir saglabājušas Konvencijas 8. pantā paredzētās garantijas, īpaši saistībā ar bērna interešu ievērošanu.

142. Tiesa norāda, ka valsts tiesas, kurās šī lieta tika izskatīta, nebija vienprātīgas attiecībā uz piemērotāko risinājumu. Lozannas apgabala miertiesnesis 2006. gada 29. augustā noraidīja

---

tēva prasību par bērna atgriešanos, konstatējot, ka šajā gadījumā ir jāpiemēro Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunkts (skatīt 36. punktu iepriekš). Šo lēmumu 2007. gada 22. maijā pēc būtības apstiprināja Vodas kantona tiesas Aprūpes nodaļa (skatīt 41. punktu iepriekš). Tomēr Federālā Tiesa 2007. gada 16. augustā apmierināja tēva prasību un izdeva rīkojumu par Noama atgriešanos. Šī tiesa uzskata, ka kantona tiesas lēmumā nav nekādu pierādījumu par šāda nopietna kaitējuma risku vai bērnam neciešamu situāciju gadījumā — Federālā Tiesa to atzina par pieņemamu —, ja kopā ar viņu Izraēlā atgrieztos arī māte (skatīt 44. punktu iepriekš). Visbeidzot, Lozannas apgabala tiesas priekšsēdētājs 2009. gada 29. jūnija rīkojumā par pagaidu pasākumiem nolēma, ka Noamam ir jādzīvo mātes dzīvesvietā Lozannā, apturēja tēva tiesības uz dēla apmeklēšanu un piešķīra mātei vecāku varu. Viņš arī konstatēja, ka nedz tēvs, nedz viņa juridiskais pārstāvis nav piedalījušies šīs tiesas sēdēs un tāpēc secināja, ka tēvs ir zaudējis interesi par šo lietu (skatīt 47. punktu iepriekš).

143. Turklāt vairākos ekspertu ziņojumos tika secināts, ka atgriešanās Izraēlā kaitētu bērnam. Pirmajā šāda veida ziņojumā, ko 2007. gada 16. aprīlī iesniedza Dr. B., bija paziņots, ka bērna atgriešanās Izraēlā kopā ar māti nodarītu bērnam tādu psiholoģisku kaitējumu, kura ietekmes pakāpi nav iespējams novērtēt, nepārlicinoties par šīs atgriešanās apstākļiem, īpaši par apstākļiem, kādos būs jādzīvo mātei, un to iespējamo ietekmi uz bērnu. Bērna atgriešanās Izraēlā bez mātes var radīt viņam lielu psiholoģisku kaitējumu (skatīt 37. punktu iepriekš). Otrajā ziņojumā, ko 2009. gada 23. februārī sagatavoja Dr. M.-A., ir secināts, ka Noama atgriešanās bez mātes bērnam radītu būtisku traumu un nozīmīgu psiholoģisku kaitējumu (skatīt 46. punktu iepriekš).

144. Tādējādi šķiet, ka valsts tiesu un ekspertu skatījumā Noama atgriešanās jebkurā gadījumā būtu iespējama tikai kopā ar māti. Pat Federālā Tiesa, vienīgā valsts tiesa, kas izdevusi rīkojumu par bērna atgriešanos, savu lēmumu pamatoja ar apsvērumu, ka, tā kā mātes atteikumam atgriezties Izraēlā nav objektīva pamatojuma, pamatoti varētu sagaidīt, ka viņa šajā valstī atgriezīsies kopā ar bērnu. Tāpēc ir jānosaka, vai šis lēmums ir saderīgs ar 8. pantu, t. i., vai bērna piespiedu atgriešanās kopā ar māti, lai gan viņa ir pilnībā noraidījusi šādu iespēju, būtu samērīga iejaukšanās attiecībā uz katra prasītāja tiesībām uz ģimenes dzīves neaizskaramību.

145. Lai gan šajā ziņā šaubas var šķist pamatotas, Tiesa ir gatava pieņemt, ka šajā gadījumā apstrīdētais pasākums nav uzskatāms par šādos jautājumos valsts iestādēm piešķirtās rīcības brīvības robežu pārkāpumu. Tomēr, lai izvērtētu, vai ir ievērotas 8. panta prasības, ir jāņem vērā arī notikumi pēc tam, kad tika pasludināts Federālās Tiesas spriedums, ar kuru tika izdots rīkojums par bērna atgriešanos (skatīt, *mutatis mutandis*, spriedumu lietā *Sylvester v. Austria*, Nr. 36812/97 un 40104/98, 2003. gada 24. aprīlis). Tāpēc Tiesai ir jāņem vērā laiks, kad tika īstenots apstrīdētais pasākums (skatīt, *mutatis mutandis*, spriedumu lietā *Maslov v. Austria* [GC], Nr. 1638/03, 91. punktu, ECT 2008–...). Ja lēmums tiek īstenots kādu laiku pēc bērna nolaupīšanas, tas var negatīvi ietekmēt Hāgas konvencijas piemērotību šādā situācijā, jo šī konvencija pēc būtības ir procesuāls tiesību akts, nevis cilvēktiesību līgums, kas garantē indivīda objektīvu aizsardzību. Turklāt, lai gan saskaņā ar Hāgas konvencijas 12. panta otro daļu tiesai vai administratīvajai iestādei, kura izskata lietu, ir jādod rīkojums par bērna atgriešanos arī tad, ja ir pagājis pirmajā daļā minētais viena gada termiņš, ja vien netiek pierādīts, ka bērns ir iedzīvojies jaunajā vidē (saistībā ar to skatīt spriedumu lietā *Koons v. Italy*, Nr. 68183/01, 51. un turpmākos punktus, 2008. gada 30. septembris).

146. Tiesa uzskata, ka vadlīnijas attiecībā uz šo jautājumu ir atrodamas, *mutatis mutandis*, tās tiesu praksē attiecībā uz ārvalstnieku izraidīšanu (skatīt spriedumu lietā *Maslov*, minēta

---

iepriekš, 71. punktu, un lietā *Emre v. Switzerland*, Nr. 42034/04, 68. punktu, 2008. gada 22. maijs); saskaņā ar minēto praksi, lai novērtētu, vai izraidīšanas pasākums ir samērīgs attiecībā pret bērnu, kas ir iedzīvojušies uzņēmējā valstī, ir jāņem vērā bērna intereses un labklājība un, jo īpaši, to grūtību pakāpe, ar kurām viņš saskarsies galamērķa valstī, kā arī sociālo, kultūras un ģimenes saišu noturība gan uzņēmējā valstī, gan galamērķa valstī. Vērā ir jāņem arī to grūtību pakāpe, ar kurām saskarsies deportējamā ģimenes locekļi, kas viņu pavadīs (skatīt spriedumu lietā *Üner v. the Netherlands* [GC], Nr. 46410/99, 57. punktu, ECT 2006-XII).

147. Tiesa norāda, ka Noams ir Šveices pilsonis un ka šajā valstī viņš ieradās 2005. gada jūnijā, divu gadu vecumā. Kopš tā laika viņš tur dzīvojis pastāvīgi. Prasītāji uzskata, ka viņš tur ir iedzīvojušies un 2006. gadā ir sācis apmeklēt pašvaldības laicīgo dienas bērnodārzu un valsts akreditētu privātu ebreju bērnodārzu. Šobrīd viņš apmeklē skolu Šveicē un runā franču valodā (skatīt 2009. gada 29. jūnija rīkojumu par pagaidu pasākumiem, 47. punktu iepriekš). Lai gan viņa vecumā joprojām ir noteiktas pielāgošanās spējas, saskaņā ar medicīniskajiem ziņojumiem viņa pārvietošana no ierastās vides visdrīzāk radītu viņam būtiskas sekas, īpaši tad, ja viņš atgrieztos viens. Tāpēc viņa atgriešanos Izraēlā nevar uzskatīt par labvēlīgu.

148. Tāpat prasītāja gūtais labums ir jāsamēro ar atgriešanās radītu iespējamu būtisku psiholoģisko kaitējumu. Šajā saistībā ir svarīgi piebilst — kā konstatējusi apgabala tiesa —, ka jau pirms nolaupīšanas Izraēlas tiesas bija ierobežājušas tēva tiesības uz apmeklēšanu — viņš drīkstēja tikties ar bērnu tikai divas reizes nedēļā Telavivas kontaktu centra telpās sociālā dienesta uzraudzībā (skatīt 47. punktu iepriekš). Turklāt Valdība neapstrīdēja prasītāju apgalvojumu, ka Noama tēvs 2005. gada 1. novembrī salaulājies atkārtoti un šķīris laulību vien dažus mēnešus vēlāk, kad viņa jaunā sieva bija grūtniecības stāvoklī. Pēc tam viņš salaulājās trešo reizi. Pret viņu 2008. gadā ir sāкта jauna tiesvedība, šoreiz pēc viņa otrās sievas ierosmes — par meitas uzturnaudas nemaksāšanu. Tiesa apšaubā to, ka šādi apstākļi, pieņemot, ka tie ir pierādīti, veicinātu bērna labklājību un attīstību.

149. Saistībā ar problēmām, ko mātei varētu radīt atgriešanās — viņai varētu piemērot krimināltiesiskas sankcijas, kuru apmērs gan vēl ir jānosaka. Prasītāji Tiesā atsaucās uz Izraēlas centrālās iestādes 2007. gada 30. aprīļa vēstuli, kur bija apliecināts, ka prasītājas iespējamā kriminālvajāšana būtu atkarīga no vairākiem apstākļiem saistībā ar viņas rīcību (skatīt 40. punktu iepriekš). Šajos apstākļos nevar pilnībā izslēgt šādu kriminālprocesu, kurā iespējama brīvības atņemšana (pretēji spriedumam lietā *Paradis and Others v Germany* (lēmums), Nr. 4783/03, 2003. gada 15. maijs). Ir skaidrs, ka šāda notikumu attīstība neatbilstu bērna interesēm, jo prasītāja, iespējams, ir vienīgā persona, kuru viņš uzskata par tuvu radnieku.

150. Tāpēc mātes atteikšanās atgriezties Izraēlā nav pilnīgi nepamatota. Tā kā viņa ir Šveices pilsonē, viņai ir tiesības palikt Šveicē. Pat pieņemot, ka viņa piekristu atgriezties Izraēlā, kur pret viņu tiktu sākts kriminālprocess un viņa tiktu sodīta ar brīvības atņemšanu, rastos jautājums par bērna iespējamo aprūpētāju. Ņemot vērā gan tēva kādreizējo uzvedību, gan ierobežotos finanšu resursus, viņa spējas aprūpēt bērnu ir apšaubāmas. Viņš nekad nav dzīvojis viens kopā ar bērnu un kopš bērna aizbraukšanas viņu nav redzējis.

151. Visbeidzot, ņemot vērā visus minētos apsvērumus, īpaši saistībā ar prasītāju situācijas vēlāko attīstību, kas aprakstīta 2009. gada 29. jūnija rīkojumā par pagaidu pasākumiem, tiesa nav pārliecināta, ka atgriešanās Izraēlā atbilstu bērna interesēm. Ja mātei piespiedu kārtā būtu jāatgriežas Izraēlā, viņas tiesības uz ģimenes dzīves neaizskaramību tiktu nesamērīgi

---

traucētas. Tāpēc lēmuma, ar kuru izdots rīkojums par prasītāja atgriešanos Izraēlā, īstenošana būtu Konvencijas 8. panta pārkāpums attiecībā uz abiem prasītājiem.

III. KONVENCIJAS 6. PANTA 1. PUNKTA IESPĒJAMAIS PĀRKĀPUMS

152. Palāta konstatēja, ka saskaņā ar Konvencijas 6. panta 1. punktu iesniegtā sūdzība ir jāuzskata par vienu no būtiskajiem jautājumiem sūdzībā par 8. pantā noteikto tiesību pārkāpumiem, un tāpēc tā nav jāizskata atsevišķi (skatīt Palātas sprieduma 104. punktu).

153. Lielā Palāta šo secinājumu uzskata par atbilstīgu, un turklāt piebilst, ka puses šo secinājumu tai nav apstrīdējušas.

IV. KONVENCIJAS 41. PANTA PIEMĒROŠANA

154. Konvencijas 41. pantā noteikts:

„Ja Tiesa konstatē, ka ir noticis Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums, un ja attiecīgās Augstās Līgumslēdzējas Puses iekšējie tiesību akti paredz tikai daļēju šī pārkāpuma seku atlīdzināšanu, Tiesa, ja nepieciešams, cietušajai pusei piešķir taisnīgu kompensāciju.”

A. Kaitējums

155. Prasītāji nav iesnieguši prasības par finansiālu kaitējumu. Viņi uzskatīja, ka jebkurš 8. panta pārkāpuma konstatējums pietiekami kompensētu viņiem nodarīto morālo kaitējumu.

156. Tiesa piekrīt prasītāju viedoklim un nolemj, ka atlīdzība par nodarīto kaitējumu nav jāpiespiež.

B. Tiesāšanās izdevumi

157. Prasītāji pieprasīja atlīdzināt tiesāšanās izdevumus 53 625 eiro (EUR) apmērā, kas aprēķināti šādi: EUR 18 158,81 — par izdevumiem, kas saistīti ar valsts tiesvedībām, EUR 13 112,92 — par izdevumiem, kas saistīti ar Palātas tiesvedību, un EUR 22 353,27 — par izdevumiem saistībā ar tiesvedību Lielajā Palātā.

158. Valdība norādīja, ka jautājumi, ko Palāta nodevusi izskatīšanai Lielajā Palātā, attiecas tikai uz sākotnējo sūdzību daļu. Tāpēc tā uzskatīja — ja tiesa konstatētu prasītāju tiesību pārkāpumu, šajā gadījumā, lai atlīdzinātu tiesāšanās izdevumus valsts tiesās un Palātā, būtu atbilstīgi izmaksāt kompensāciju aptuveni 10 000 Šveices franku (CHF), proti, aptuveni EUR 6 667 apmērā. Attiecībā uz izdevumiem, kas saistīti ar lietas izskatīšanu Lielajā Palātā, Valdība par atbilstīgu uzskatīja kompensāciju CHF 7 000 (aptuveni EUR 4 667) apmērā.

159. Tiesa atkārtoti norāda, ka tad, ja tā uzskata, ka ir noticis Konvencijas pārkāpums, tā var prasīt, lai prasītājam tiktu atlīdzināti izdevumi, kas radušies valsts tiesā, lai novērstu vai kompensētu to izdarīto pārkāpumu (skatīt spriedumu lietā *Zimmermann and Steiner v. Switzerland*, 1983. gada 13. jūlijs, 36. punktu, A sērija Nr. 66, un lietā *Hertel v. Switzerland*, 1998. gada 25. augusts, 63. punkts, *Ziņojumi* 1998-VI). Turklāt šādiem izdevumiem ir jābūt faktiskiem un nepieciešamiem un to apmēram ir jābūt pamatotam (skatīt spriedumu lietā *Bottazzi v. Italy* [GC], Nr. 34884/97, 30. punktu, ECT 1999-V, un lietā *Linnekogel v. Switzerland*, Nr. 43874/98, 49. punktu, 2005. gada 1. marts).

---

160. Ņemot vērā minētos faktus, Tiesa norāda, ka šajā gadījumā Konvencijas pārkāpums konstatēts, ņemot vērā tikai sūdzību par 8. panta pārkāpumu. Pārējā prasības daļa nav pieņemama. Turklāt nav skaidrs, vai prasītāju iesniegtās prasības ir pietiekami pamatotas, lai pilnībā atbilstu Reglamenta 60. panta 2. punktā minētajām prasībām. Jebkurā gadījumā šie izdevumi šķiet pārmērīgi, jo īpaši — summa, kas pieprasīta par lietas izskatīšanu Lielajā Palātā. Tā kā Noama nolaupīšanu jau sīkāk izskatīja valsts iestādes un Palāta, Tiesa nav pārliecināta, ka lietas izskatīšanai Lielajā Palātā, un jo īpaši 2009. gada 7. oktobra tiesas sēdē bija vajadzīga piecu juristu palīdzība, kuras kopējās izmaksas ir EUR 21 456.

161. Ņemot vērā Tiesas rīcībā esošo informāciju un kritērijus, kas izstrādāti tās tiesu praksē, Tiesa nolēmj, ka prasītājiem par tiesas izdevumiem kopumā pienākas kompensācija EUR 15 000 apmērā, kā arī jebkāda summa, kas viņiem par šo kompensāciju būtu jāsamaksā nodokļos.

C. Standarta procentu likme

162. Tiesa uzskata, ka standarta procentu likme jāpamato ar Eiropas Centrālās bankas procentu likmi aizdevumiem uz nakti, pieskaitot trīs procentpunktus.

ŠO IEMESLU DĒĻ TIESA

1. ar sešpadsmit balsīm pret vienu *nospriež*, ka gadījumā, ja tiktu īstenots Federālās Tiesas 2007. gada 16. augusta spriedums, attiecībā uz abiem prasītājiem būtu noticis Konvencijas 8. panta pārkāpums;

2. vienprātīgi *nospriež*, ka prasītāju sūdzība, kas iesniegta saskaņā ar 6. pantu, nav jāizskata atsevišķi;

3. vienprātīgi *nospriež*, ka

a) atbildētājam valstij trīs mēnešu laikā ir jāsamaksā abiem prasītājiem EUR 15 000 (piecpadsmit tūkstoši eiro) par tiesas izdevumiem, kas ir jāpārrēķina Šveices frankos pēc kursa, kāds ir spēkā saistību izpildes dienā, kā arī summa, kas atbilst jebkādiem nodokļiem, kas prasītājiem būtu jāmaksā no šīs summas;

b) no dienas, kad pagājuši minētie trīs mēneši, līdz maksājuma veikšanai šai summai pieskaitāmi procenti pēc vienkāršas likmes, kas vienāda ar Eiropas Centrālās bankas procentu likmi aizdevumiem uz nakti kavējuma periodā, pieskaitot trīs procentpunktus;

4. vienprātīgi *noraida* atlikušo daļu iesniegtajā prasībā par taisnīgu atlīdzību.

Sagatavots angļu un franču valodā un pasludināts atklātā sēdē Strasbūrā, Cilvēktiesību tiesas ēkā, 2010. gada 6. jūlijā.

Vinsents Bergers
Juriskonsults

Žans Pols Kosta
Tiesas priekšsēdētājs

Saskaņā ar Konvencijas 45. panta 2. punktu un Reglamenta 74. panta 2. punktu šim spriedumam ir pievienoti šādi atsevišķie viedokļi:

- a) piekrītošais tiesneša Lorencena viedoklis, ko atbalsta tiesnese Kalaidžijeva,
- b) piekrītošais tiesneša Kabrala Bareto viedoklis,
- c) piekrītošais tiesneša Malinverni viedoklis,
- d) atsevišķais tiesneses Jočienes, tiesneša Šajo un tiesneses Cocorijas kopīgais viedoklis,
- c) nepiekrītošais tiesneša Zupančiča viedoklis.

Ž. P. K.
V.B.

PIEKRĪTOŠAIS TIENEŠA LORENCENA VIEDOKLIS, KAM PIEVIENOJAS TIESNESE KALAIÐŽIJEVA

Tāpat kā vairākums es balsoju par pārkāpuma konstatēšanu, ja tiktu īstenots Federālās Tiesas 2007. gada 16. augusta spriedums, un es daļēji piekrītu arī šā konstatējuma pamatojumam. Tomēr es vēlētos pievienot dažus savus komentārus, kas attiecas uz jautājumu, kurā mans viedoklis atšķiras no spriedumā izklāstītā.

Vispirms es vēlos paziņot, ka pilnībā atbalstu vairākuma viedokli par Hāgas konvencijas piemērojamību šajā lietā; arī es uzskatu, ka prasītāja, aizvedot bērnu uz Šveici, bez Izraēlas tiesas atļaujas ir rīkojusies nelikumīgi. Tāpēc, sākot izvērtēt šo lietu, jāņem vērā tas, ka saskaņā ar Hāgas konvencijas 12. pantu bērnam jāatgriežas Izraēlā, ja vien nav izpildīti šīs konvencijas 13. panta nosacījumi, kuru dēļ tas nebūtu jādara. Es piekrītu arī sprieduma 141. punktā minētajam, ka Tiesas uzdevums nav uzņemties kompetento iestāžu pienākumu izvērtēt, vai atgriešanās gadījumā pastāvētu nopietns risks, ka bērnam tiktu nodarīts psiholoģisks kaitējums Hāgas konvencijas 13. panta nozīmē. Šis uzdevums galvenokārt jāveic valstu iestādēm, kas bieži var izmantot priekšrocības, ko sniedz tieša saskare ar iesaistītajām personām, un tām ir jāpiešķir pamatota rīcības brīvība. Tomēr Tiesai ir jāpārlicinās, ka, piemērojot Hāgas Konvenciju, ir ievērotas Eiropas Cilvēktiesību konvencijā nodrošinātās garantijas.

Šajā gadījumā netiek apstrīdēts tas, ka prasītāja atgriešanās Izraēlā bez mātes radītu viņam nopietnu psiholoģiska kaitējuma risku. To ir atzinušas visas lietā iesaistītās Šveices tiesas un pat bērna tēvs. Šim secinājumam piekrita arī atbildētāja Valdība. Tāpēc Tiesa, manuprāt, to var uzskatīt par pierādītu faktu un neveikt sīkāku izvērtējumu.

Tomēr Federālās Tiesas spriedums ir pamatots ar pieņēmumu, ka “ir jāpieļauj, ka [no prasītājas] pamatoti var sagaidīt, ka viņa atgriezīsies [Izraēlā] kopā ar bērnu”. Tāpat arī Palāta konstatēja, ka “ir svarīgi izvērtēt, vai atgriešanās Izraēlā mātei [būtu] iespējama”, un secināja, ka, tā kā viņa “nav paziņojusi iemeslus, kāpēc viņa nespētu dzīvot Izraēlā, [...] [varētu] pamatoti sagaidīt, ka viņa atgriezīsies šajā valstī” (Palātas sprieduma 88. punkts).

Es šiem secinājumiem nepiekrītu un uzskatu, ka tiesnešu vairākums tos nav pietiekami pārliecinoši pamatojis, jo:

Hāgas konvencija attiecas uz bērnu nelikumīgu aizvešanu un līgumslēdzējām pusēm paredz pienākumu nodrošināta attiecīgo bērnu ātru atgriešanos konvencijas dalībvalstī, no kuras viņi ir aizvesti. To nevar interpretēt tā, ka mātei vai tēvam vai, attiecīgā gadījumā, jebkurai citai par nolaupīšanu atbildīgajai personai arī ir pienākums atgriezties šajā valstī. Šis pienākums, cik man zināms, nav paredzēts arī Šveices tiesību aktos. Ja Hāgas Konvenciju piemērotu šādi, tas nozīmētu, ka personai diezgan ilgi būtu jādzīvo ārpus izcelsmes valsts un jāsaskaras ar visiem šādas dzīves radītiem sarežģījumiem tikai tāpēc, ka tiek uzskatīts, ka bērna interesēs ir saskarsme ar otru no vecākiem. Manuprāt, tas *inter alia* būtu pretrunā tiesībām uz neiejaukšanos privātajā dzīvē, ko garantē Konvencijas 8. pants, kā arī 4. protokola 2. pantā iekļautajām pārvietošanās brīvības garantijām (skatīt, piemēram, *mutatis mutandis*, spriedumu lietā *Riener v. Bulgaria*, Nr. 46343/99, 2006. gada 23. maijs, un lietā *Gochev v. Bulgaria*, Nr. 34383/03, 2009. gada 26. novembris). Tāpēc, manuprāt, lai pieņemtu lēmumu saskaņā ar Hāgas Konvenciju, nav vajadzīgs pārliecināties, vai personai ir atbilstīgs pamatojums nedzīvot noteiktā valstī, kā tas bija šajā lietā; turklāt es uzskatu šādu rīcību par neatbilstīgu, jo tikai persona pati var pamatoti pieņemt lēmumu saistībā ar šādiem jautājumiem. Tāpēc ir pārsteidzoši, ka Federālā Tiesa un arī Palāta konstatēja, ka var pamatoti sagaidīt prasītājas

---

atgriešanos Izraēlā, lai gan Izraēlas Ģimenes tiesa 2005. gada 27. marta lēmumā bija paziņojusi, ka “viņai šajā valstī nav saišu” (sprieduma 27. punkts).

Tas, ka prasītājas rīcība bija nelikumīga Hāgas konvencijas nozīmē, manuprāt, ir svarīgi tikai tādēļ, lai noteiktu vai saistībā ar šo konvenciju vispār rodas pienākums nodrošināt bērna atgriešanos. Šajā saistībā ir jāņem vērā fakts, ka prasītāja ir darījusi to, kas no viņas ir pamatoti sagaidāms situācijā, ar kuru viņa saskārusies, t. i., viņa ir lūgusi Izraēlas tiesu atcelt aizliegumu izvest bērnu no Izraēlas. Tomēr viņas lūgums, neizvērtējot nedz viņas personīgo situāciju, nedz bērna intereses, tika noraidīts. Viņas reakcija — lai gan nelikumīga Hāgas konvencijas nozīmē — uz šāda kategoriska noraidījuma sekām ir saprotama.

Tomēr, ciktāl esmu izpratis Federālās Tiesas spriedumu, tas neuzlika — un nevarēja uzlikt — prasītājai tiesisku pienākumu pārcelties uz dzīvi Izraēlā. Tāpēc, ja viņa atteiktos atstāt Šveici, pret viņu personīgi spriedumu nebūtu iespējams īstenot, un nav skaidrs, vai šajā gadījumā spriedumu vispār varētu īstenot, jo tas ir pamatots ar pieņēmumu, ka viņa pavada bērnu. No otras puses, šķiet, ka šā sprieduma pamatojuma daļas nolūks ir morāli ietekmēt prasītāju, lai panāktu atgriešanos Izraēlā kopā ar dēlu. Manuprāt, ir apšaubāmi, vai noteiktos apstākļos, ja vispār, tiesa savu lēmumu var pamatot ar šādiem morāla rakstura apsvērumiem, kam tiesību aktos nav pamatojuma. Jebkurā gadījumā tas negatīvi ietekmēja šīs lietas izskatīšanu, jo tādējādi Federālā Tiesa nekonstatēja, ka bērna atgriešanās bez mātes būtu nepamatota saskaņā ar Hāgas konvencijas 13. pantu. Es nekādā gadījumā nevēlos teikt, ka Federālā Tiesa tīši izmantoja šādu argumentāciju nolūkā apiet šo konvencijas punktu. Tieši pretēji, es esmu pārliecināts, ka tā tas nebija un ka lēmums tika pieņemts ar vislabāko nolūku izpildīt Hāgas Konvencijā paredzētos pienākumus. Tomēr, manuprāt, tāpēc 13. pants netika pienācīgi izvērtēts un tāpēc Federālās Tiesas 2007. gada 16. augusta sprieduma īstenošana būtu Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8. panta pārkāpums neatkarīgi no tā, kā vēlāk mainītos prasītāju situācija.

Lai novērstu jebkādus pārpratumus saistībā ar mana atsevišķā viedokļa nolūku, es vēlētos pievienot vēl dažas beigu piezīmes. Nekādā ziņā nedrīkst uzskatīt, ka manā viedoklī apšaubīta Hāgas konvencija, kas ir ļoti svarīgs starptautisks tiesību akts cīņā pret bērnu nolaupīšanu. Mans nolūks nav arī apšaubīt šīs konvencijas līdzšinējos piemērošanas gadījumus šīs Tiesas praksē. Tomēr es uzskatu, ka šīs lietas apstākļi ir unikāli tajā ziņā, ka netiek apšaubīts tas, ka neatkarīgi no mātes dzīvesvietas valsts prasītāja interesēm atbilstīga nenoliedzami ir palikšana kopā ar māti. Es neatceros nevienu citu Tiesā izskatītu lietu, kur līdzīgos apstākļos tiktu izdots rīkojums par bērna atgriešanos. Tāpēc šajā konkrētajā gadījumā atteikšanās nodrošināt prasītāja atgriešanos nekādā ziņā negatīvi neietekmēs Hāgas konvencijas parasto piemērošanu.

PIEKRĪTOŠAIS TIESNEŠA KABRALA BARETO VIEDOKLIS

(*Tulkojums*)

Lai gan es piekrītu secinājumam, ka lēmuma, ar kuru izdots rīkojums par prasītāja atgriešanos Izraēlā, īstenošana būtu Konvencijas 8. panta pārkāpums attiecībā uz abiem prasītājiem, es tomēr vēlētos pievienot dažas piezīmes.

1. Prasītāja atgriešanās nepieciešamību nepamatoja nedz Šveice Federālā Tiesa, nedz Šveices Valdība, tādējādi neņemot vērā viņa konkrētos apstākļus.

Federālā Tiesa vienmēr ir piekritusi tam, ka prasītājam būtu jāatgriežas kopā ar māti un to ir uzskatījusi par *sine qua non*: “Pieņemot, ka šāds risks [attiecībā uz mātes cietumsodu pēc atgriešanās Izraēlā] ir pierādīts, nevarētu sagaidīt viņas atgriešanos Izraēlā kopā ar bērnu, un tas savukārt izslēgtu [bērna] atgriešanos, jo, atšķirot bērnu no mātes, viņam tiktu nodarīts milzīgs psiholoģisks kaitējums” (skatīt 44. punktu).

Savukārt Valdība paziņoja, ka “kompetentajām iestādēm, kurām jānodrošina atgriešanās, ir tiesības un pienākums pārbaudīt apstākļus, kādos atgriešanās varētu notikt, nepārkāpjot prasītāju tiesības” (skatīt 129. punktu).

2. Spriedumā liela uzmanība ir pievērsta pret māti ierosinātai krimināllietai un ar to saistītai brīvības atņemšanai (skatīt 150. punktu).

Tāpat kā pārējie es atzīstu, ka šāds risks padara atgriešanos neiespējamu.

Tāpēc šis risks ir jānovērš, un es uzskatu, ka tas būtu iespējams, ja Izraēlas kompetentās iestādes sniegtu Šveices kompetentajām iestādēm un mātei ticamas garantijas, ka pret viņu netiks ierosināta krimināllietā par bērna nolaupīšanu.

3. Tomēr es neuzskatu, ka tas ir pietiekami.

Manuprāt, lai bērns un māte atgrieztos un apmestos uz dzīvi Izraēlā, ir jānodrošina mierīga atmosfēra, kas veicinātu viņu labklājību.

Tāpēc būtu jāizpilda vairāki nosacījumi, piemēram, jānodrošina atbilstīga dzīvesvieta mātei un bērnam, kā arī piemērots darbs mātei.

Turklāt mātei būtu jānodrošina tiesības sākt tiesvedību, proti, lai pārskatītu jautājumus par vecāku varu un tēva tiesībām uz apmeklēšanu.

4. Visbeidzot, man ir bažas, ka bērna neatgriešanās Izraēlā var kaitīgi ietekmēt viņa nākotni, jo Izraēla ir valsts, kurā viņš ir dzimis, kurā viņam ir ģimenes saites, un viņa attiecības *vis-à-vis* ar savu valsti paliek nenoteiktas.

5. Ja tiktu ievēroti visi manis minētie priekšnosacījumi, un arī citi, ko es varētu būt palaidis garām, es būtu gatavs pieņemt, ka prasītājas atgriešanās nav uzskatāma par Konvencijas 8. panta pārkāpumu.

6. Es nevaru piekrist tam, ka pagājušais laiks ir pietiekams pamats, lai nelikumīga situācija kļūtu likumīga.

Es nevēlos atbalstīt prasītājas rīcību un, zināmā mērā, attaisnot bērnu nolaupīšanas gadījumus, kas laika gaitā netiek novērsti, lai gan pret nolaupītāju ir vērstas tiesiskas darbības.

Es esmu pret jebko, ko varētu uzskatīt par atbalstu tādai attieksmei, kas padarītu nederīgu Hāgas 1980. gada 25. oktobra Konvenciju par starptautiskās bērnu nolaupīšanas civiltiesiskajiem aspektiem.

TIESNEŠA MALINVERNI PIEKRĪTOŠAIS VIEDOKLIS

(Tulkojums)

2009. gada 8. janvārī es kopā ar vairumu Palātas tiesnešu secināju, ka Noama atgriešanās Izraēlā nebūtu 8. panta pārkāpums. Tagad kopā ar tiesnešu vairākumu es apstiprinu, ka šajā noteikumā garantētās tiesības attiecībā uz abiem prasītājiem tiktu pārkāptas, ja tiktu īstenots lēmums, ar kuru izdots rīkojums par prasītāja atgriešanos Izraēlā.

Man jāpaskaidro, kāpēc tagad šajā lietā man ir cits — no iepriekšējā atšķirīgs — viedoklis. Manu lēmumu noteica vairāki apstākļi, kas radušies pēc Palātas sprieduma pasludināšanas.

1. Hāgas konvencijas mērķis ir novērst tādu situāciju, kad tas no vecākiem, kas bērnu nolaupījis, pēc kāda laika, izmantojot laika ziņā gūtās priekšrocības, veiksmīgi padara likumīgu nepareizo situāciju, ko viņš vienusēji ir radījis. Tomēr ir jāatzīst, ka jo ilgāks ir laiks pēc nolaupīšanas, jo grūtāk ir pieprasīt bērna atgriešanos, jo nolaupīšanas radītā situācija laika gaitā tiek nostiprināta.

Nesen pieņemtā spriedumā Tiesa paziņoja: “Šāda veida lietā pasākuma piemērotība ir jāvērtē, ņemot vērā tā īstenošanas ātrumu. Tiesvedībai par nolaupītā bērna atgriešanos [...] ir jānotiek ātri, jo laika ritums nelabojami ietekmē attiecības starp bērnu un to no vecākiem, ar kuru bērns nedzīvo kopā.”¹

Proti, lai novērstu nelikumīgi radītās *de facto* situācijas juridisku nostiprināšanos, pēc tam, kad ir izpildīti Hāgas konvencijas piemērošanas nosacījumi, iespējami ātrāk jāatjauno *status quo ante*.

Jānorāda, ka arī Hāgas Konvencijā — 11. pantā — noteikts, ka attiecīgajām tiesām vai administratīvajām iestādēm, veicot bērna atgriešanās procedūru, ir jārīkojas ātri, un jebkuras kavēšanās dēļ, kas ir ilgāka par sešām nedēļām, var pieprasīt paskaidrojumu.

Konvencijas 12. pantā ir noteikts, ka, ja bērns ir ticis nelikumīgi aizvests un ja ir pagājis mazāk nekā gads kopš nelikumīgās aizvešanas datuma, attiecīgajai iestādei nekavējoties ir jānodod rīkojums par bērna atgriešanos (panta pirmā daļa). Arī tad, ja kopš aizvešanas ir pagājis vairāk nekā viens gads, iestādei ir jānodod rīkojums par bērna atgriešanos, ja vien netiek pierādīts, ka bērns ir iedzīvojies jaunajā vidē (panta otrā daļa).

Noams ir dzimis 2003. gada 10. jūnijā. Šveicē viņš ieradās 2005. gada 24. jūnijā, dažas dienas pēc savas otrās dzimšanas dienas. Izraēlas centrālā iestāde viņa atrašanās vietu nespēja noteikt līdz 2006. gada 21. maijam, un nākamajā dienā Izraēlas Tieslietu ministrija Federālajam Tieslietu birojam Bernē nosūtīja pieprasījumu par bērna atgriešanos.

Tiesvedība Šveicē tika sākta 2006. gada 8. jūnijā, kad Noama tēvs vērsās pie Lozannas Apgabala miertiesneša nolūkā nodrošināt bērna atgriešanos Izraēlā. Tiesvedība noslēdzās ar spriedumu, ko Federālā Tiesa pasludināja 2007. gada 16. augustā un 2007. gada 21. septembrī iesniedza prasītājas juridiskajam pārstāvim. Šajā spriedumā augstākā tiesa izdeva rīkojumu Noama mātei veikt pasākumus, lai nodrošinātu bērna atgriešanos Izraēlā līdz 2007. gada septembra beigām.

---

¹ Spriedums lietā *Macready v. the Czech Republic*, Nr. 4824/06 un Nr. 15512/08, 2010. gada 22. aprīlis (šā sprieduma pieņemšanas brīdī nav galīgs).

Bērns tobrīd bija aptuveni četrus gadus un trīs mēnešus vecs. Viņš Šveicē bija pavadījis aptuveni divus gadus, un aptuveni tikpat ilgi viņš bija dzīvojis Izraēlā.

Tiesas Palāta pasludināja spriedumu 2009. gada 8. janvārī, bet Lielās Palātas spriedums tika pieņemts 2010. gada 2. jūnijā.

Noamam tagad ir septiņi gadi. Divus gadus viņš ir pavadījis Izraēlā, bet piecus — Šveicē.

Es uzskatu, ka pēc tik ilga laika *status quo ante* atjaunošana vienkārši vairs nav iespējama.

2. Palāta piekrita tam, ka mātei varētu tikt izvirzīta prasība atgriezties Izraēlā kopā ar dēlu. Viņa Izraēlā ir nodzīvojusi sešus gadus un var domāt, ka viņai šajā valstī ir saglabājušās kādas sociālas saites. Attiecībā uz risku, ka viņai varētu tikt piespriests cietumsods, Palāta paļāvās uz Izraēlas iestāžu garantijām. Tomēr šķiet, ka, lai šīs iestādes atceltu jebkādas krimināltiesiskas sankcijas, prasītājam ir jāievēro vairāki nosacījumi. Tāpēc nevar viennozīmīgi uzskatīt, ka Izraēlas centrālās iestādes 2007. gada 30. aprīļa vēstulē noteikti ir garantēti, ka prasītājam netiks piemērotas nekādas krimināltiesiskas sankcijas. Tāpēc, ja pret viņu tiktu sākts kriminālprocess un viņa tiktu sodīta ar brīvības atņemšanu, rastos jautājums par bērna aprūpētāju.

3. Palāta uzskatīja, ka Noama aizvešana uz Šveici bijusi nelikumīga, jo tēvam kopā ar māti bija aprūpes tiesības, kas saskaņā ar Izraēlas tiesību aktiem ietver arī tiesības noteikt bērna dzīvesvietu (skatīt Hāgas konvencijas 5. pantu). Tāpēc mātei nebija tiesību vienpusēji pieņemt lēmumu par dēla dzīvesvietu. Turklāt dēla aizvešanas dēļ tēvam praktiski nebija iespējams īstenot piešķirtās tiesības uz apmeklēšanu. Tāpēc galvenais mērķis Noama atvešanai uz Izraēlu būtu iespēja iepazīt tēvu un veidot ar viņu attiecības.

Palāta uzskatīja, ka jāņem vērā arī bērnu psihiatra Dr. B. ziņojums, saskaņā ar kuru pastāv būtisks risks, ka pusaudža gados Noamu var negatīvi ietekmēt tēva trūkums, īpaši tad, kad viņš atklās, kādos apstākļos ir ticis šķirts no tēva.

Tomēr, kā redzams 2009. gada 29. jūnija rīkojumā, kas tika pieņemts pēc Palātas sprieduma un ir pēdējais valsts tiesas lēmums šajā lietā un pret kuru puses nav iebildušas, tēva atrašanās vieta nav zināma, kopš dēls dzīvo Šveicē, tēvs nekad nav centies viņu satikt, un šķiet, ka tagad viņš par šo lietu ir zaudējis interesi. Turklāt Valdība neapstrīdēja prasītāja apgalvojumu, ka Noama tēvs 2005. gada 1. novembrī salaulājies atkārtoti, taču šķīris laulību vien dažus mēnešus vēlāk, kad viņa jaunā sieva bija grūtniecības stāvoklī. Prasītāji paziņo, ka pēc tam viņš ir salaulājies trešo reizi, un pret viņu 2008. gadā atkal ir ierosināta lieta, šoreiz pēc viņa otrās sievas ierosmes — par uzturnaudas nemaksāšanu meitai.

4. Visbeidzot, vēl viens iemesls, kas ietekmēja mana viedokļa maiņu — Federālais Likums par bērnu starptautisko nolaupīšanu, kas stājās spēkā 2009. gada 1. jūlijā, jau pēc Federālās Tiesas un Palātas spriedumu pasludināšanas. Tā kā Šveices varas iestādēm, kas atbild par Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunktā minētā izņēmuma piemērošanu, rada problēmas šā punkta interpretācija, minētā likuma 5. panta nolūks ir precizēt šā izņēmuma piemērošanas nosacījumus.

Pēc virsraksta “Bērna atgriešanās un bērna intereses” pantā ir skaidrots, ka bērnam tiek radīta neciešama situāciju Hāgas konvencijas 13. panta b) apakšpunkta nozīmē, ja ir spēkā norādītie nosacījumi.

---

a) Pirmkārt, bērna nodošana tā no vecākiem aprūpē, kas iesniedzis prasību, acīmredzami nav bērna interesēs. Manuprāt, ņemot vērā Noama tēva personiskās īpašības, par kurām var spriest pēc vairākiem šā sprieduma fragmentiem, šajā lietā ir spēkā šis nosacījums. Turklāt, ņemot vērā gan tēva kādreizējo uzvedību, gan ierobežotos finanšu resursus, viņa spējas aprūpēt bērnu ir apšaubāmas. Viņš nekad nav dzīvojis viens kopā ar bērnu un kopš bērna aizbraukšanas no Izraēlas viņu nav redzējis.

b) Otrkārt, tas no vecākiem, kas bērnu nolaupījis, attiecīgajos apstākļos nespēj aprūpēt bērnu valstī, kurā bija bērna pastāvīgā dzīvesvieta nolaupīšanas laikā, vai šai personai acīmredzami nevar prasīt īstenot bērna aprūpi. Manuprāt, arī šis nosacījums ir izpildīts. Kā Tiesa pamatoti secina, mātes atteikšanās atgriezties Izraēlā nav pilnīgi nepamatota. Tā kā viņa ir Šveices pilsone, viņai ir tiesības palikt Šveicē. Pat pieņemot, ka viņa piekristu atgriezties Izraēlā, kur viņa, iespējams, tiktu sodīta ar brīvības atņemšanu, rastos jautājums par bērna aprūpētāju (sprieduma 150. punkts).

Visbeidzot, tieši pagājušā laika un tēva personisko īpašību dēļ esmu mainījis savu vērtējumu par šajā lietā izskatītajiem jautājumiem un secinājis, ka bērna atgriešanās Izraēlā nebūtu viņa interesēs.

ATSEVIŠĶAIS TIESNESES JOČIENES, TIESNEŠA ŠAJO UN TIESNESES COCORIJAS KOPIĢAIS VIEDOKLIS

1. Tāpat kā vairums tiesnešu mēs balsojām par konstatējumu, ka gadījumā, ja tiktu īstenots Federālās Tiesas 2007. gada 16. augusta spriedums, būtu noticis Konvencijas 8. panta pārkāpums.

Tomēr mēs uzskatām, ka šāda atgriešanās, īstenojot Federālās Tiesas spriedumu (ar kuru, neizvirzot papildu nosacījumus, ir izdots rīkojums mātei nodrošināt bērna atgriešanos Izraēlā) būtu Konvencijas 8. panta pārkāpums tāpēc, ka Federālā Tiesa, piemērojot Hāgas Konvenciju, pienācīgi neņēma vērā Konvencijas 8. panta garantētās prasītāju tiesības.

2. Tas, ka prasītājas rīcība, nolaupot savu bērnu un aizvestot viņu uz Šveici bez Izraēlas tiesas atļaujas, bija nelikumīga Hāgas konvencijas izpratnē, nozīmē to, ka šī konvencija šajā lietā ir piemērojama

3. Tiesai nav jāuzņemas valsts iestāžu pienākumi (citu autoritatīvu avotu starpā skatīt spriedumu lietā *Hokkanen v. Finland*, 1994. gada 23. septembris, 55. punktu, A sērija Nr. 299-A, un lietā *Kutzner v. Germany*, Nr. 46544/99, 65. punktu, ECT 2002-I). No otras puses mēs noteikti piekrītam vairākumam, ka Tiesa ir kompetenta pārbaudīt, vai Tiesai ir tiesības pārliecināties, vai valsts tiesas, piemērojot un interpretējot Hāgas konvencijas prasības, ir nodrošinājušas Eiropas Cilvēktiesību konvencijā — jo īpaši tās 8. pantā — paredzētās garantijas (skatīt sprieduma 133. punktu). Tāpēc šajā lietā galvenais jautājums ir par to, vai Šveices Federālā Tiesa, pieņemot lēmumu, ar kuru izdots rīkojums par prasītāja piespiedu atgriešanos Izraēlā, attiecībā uz abiem prasītājiem ir saglabājusi 8. pantā paredzētās garantijas.

4. Piemērojot Hāgas konvencijas 13. pantu, Federālā tiesa uzskatīja, ka “Hāgas konvencijas 13. pantā paredzētie izņēmumi attiecībā uz atgriešanos ir jāinterpretē *ierobežojoši*, proti, tas no vecākiem, kas bērnu nolaupījis, nedrīkst gūt priekšrocības savas pretlikumīgās rīcības dēļ [...]. Jāņem vērā *tikai nopietns risks, neņemot vērā* nekādus iemeslus, kas saistīti ar vecāku spējām audzināt bērnu [...]” (citēts 44. punktā, pievienoti izcēlumi). Tomēr minētajai tiesai bija pienākums nodrošināt Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8. pantā paredzētās garantijas (skatīt 133. punktu). Riska pakāpe ir jāinterpretē saskaņā ar Konvenciju un tās kontekstā. Sabiedriskās kārtības interešu aizstāvība nozīmē jebkādu nelikumīgas rīcības radītu priekšrocību noliegumu, tomēr nedrīkst noliegt citus tiesībās pamatotus apsvērumus, jo īpaši bērna intereses. Šāda līdzsvarota pieeja ir paredzēta pašā Hāgas Konvencijā, tās 13. pantā.

Atbilstīga pieeja Hāgas konvencijas 13. panta piemērošanā nozīmētu samērīgi ievērot tiesības, kas aizsargātas 8. pantā, un atcerēties, ka šajā gadījumā pienācīgu līdzsvaru iespējams panākt tikai tad, ja galvenais apsvērumus ir bērna intereses. Piemēram, ja valsts iestādei ir jālabo kaitīgā ietekme, ko radījusi bērna nelikumīga aizvešana vai aizturēšana, tai ir jāņem vērā bērna atgriešanās sekas, t. i., tai Hāgas konvencija ir jāpiemēro, domājot par nākotni. Nopietna riska jēdziena ierobežošana var negatīvi ietekmēt līdzsvarotu novērtēšanu. Turklāt, piemērojot Hāgas konvencijas 13. pantu, ir jāveic vispusīga analīze, kā norādīts šā panta b) apakšpunktā, kur īpaši prasīts novērst “neciešamas situācijas”, ko radītu bērna atgriešanās.

Mēs uzskatām, ka minētās ierobežojošās interpretācijas dēļ Federālā Tiesa nav pievērsusi pienācīgu uzmanību interesēm un tiesībām, kas aizsargātas 8. pantā, kā arī citām Konvencijas garantētajām tiesībām (īpaši Noilingeres kā patstāvīgas personas cilvēka cieņas neaizskaramība).

---

5. Federālā Tiesa nav spējusi argumentēti pamatot, kāpēc tā nav ņēmusi vērā Dr. B. ekspertīzes ziņojumu, kas sagatavots, pildot Vodas kantona tiesas rīkojumu, un ko šī tiesa ir atzinusi. Saskaņā ar šo ziņojumu bērna atgriešanās Izraēlā *kopā* ar māti nodarītu bērnam tādu psiholoģisku kaitējumu, kura ietekmes pakāpi nav iespējams novērtēt, nepārliciecinoties par šīs atgriešanās apstākļiem, īpaši par apstākļiem, kādos būs jādzīvo mātei, un to iespējamo ietekmi uz bērnu (skatīt 37. punktu). Tāpat Federālā Tiesa nav ņēmusi vērā ietekmi, ko radītu tēva ierobežotās tiesības uz apmeklēšanu un iespējamās finansiālās grūtības. Šie ir ļoti svarīgi apsvērumi, kas jāņem vērā piemērojot 8. pantu pat tad, ja konkrētais lēmums attiecas uz nelikumīgi aizvesta bērna atgriešanos. Protams, ņemot vērā lietas īpašos apstākļus, dažādu faktoru svarīguma pakāpe (piemēram, sabiedriskās kārtības nodrošināšana, lai novērstu nolaupīšanas gadījumus) atšķiras no tās, kāda būtu piemērojama “parastās” bērnu izvietošanas lietās. Šis uzdevums galvenokārt jāveic valstu iestādēm, kas bieži var izmantot priekšrocības, ko sniedz *tieša saskare* ar iesaistītajām personām, un tām ir jāpiešķir pamatota rīcības brīvība.

6. Lielās Palātas spriedumā ir norādīti vairāki apsvērumi, ko tā *šobrīd* uzskata par svarīgiem, lai novērtētu, vai ir ievērotas 8. panta prasības. Vairākuma pieeja norāda, ka, lai sekmīgāk nodrošinātu bērna interešu ievērošanu, piemērojot Hāgas konvencijas 8. pantu, ir jāizvēlas uz nākotni vērsta pieeja.

Mēs uzskatām, ka lielākā šo apsvērumu daļa vairākums bija piemērojama jau kopš 2007. gada 16. augusta. Tiesa īpaši minējusi iedzīvošanos jaunā vidē (skatīt 145. punktu) un uz to grūtību nopietnības pakāpi, ar kurām bērnam un mātei visdrīzāk būtu jāsaskaras galamērķa valstī (skatīt 146. punktu). 2007. gadā bērns, pavadījis Šveicē divus gadus, jau bija iedzīvojies jaunajā vidē. Tas tika pierādīts, izskatot lietu valsts tiesās. Tiesa, norādot, ka bērns kopš 2006. gada apmeklē bērnudārzu, konstatēja, ka šis fakts ir pierādīts. Tomēr Federālā Tiesa šo apstākli neņēma vērā. Tiesa arī konstatēja, ka, lai novērtētu risku bērna labklājībai, ja viņš atgrieztos Izraēlā, ir jāņem vērā bērna tēvam noteiktie apmeklēšanas tiesību ierobežojumi, kas bija spēkā līdz 2007. gadam (skatīt 22. un 24. punktu). Arī šoreiz šo apsvērumu izskatīšanu izslēdz Federālās Tiesas tīši ierobežojošā Hāgas konvencijas interpretācija. Visbeidzot, vairākuma skatījumā atgriešanās gadījumā mātei piemērojamās iespējamās krimināltiesiskās sankcijas arī ir būtisks risks bērna labklājībai. Lai gan, ka māte, iespējams, ir vienīgā persona, ko bērns uzskata par tuvu radnieku, Tiesa 2010. gadā uzskatīja, ka šis risks nav jāņem vērā. Tomēr fakti un izrietošie riski tādi paši bija arī 2007. gadā.

7. Federālā Tiesa atzina, ka bērna atgriešanās Izraēlā radītu viņam nopietnu risku, bet secināja, ka var pamatoti uzskatīt, ka māte uz Izraēlu dosies kopā ar bērnu, un tāpēc minētais risks nepastāv.

Federālā Tiesa uzskatīja, ka māte nav objektīvi pamatojusi savu vēlmi neatgriezties. Proti, tā secināja, ka mātes iespējamā kriminālvajāšana Izraēlā nav uzskatāma par objektīvu iemeslu, jo viņa nav sniegusi vajadzīgos pierādījumus, kas paredzēti saskaņā ar Hāgas konvencijas 13. panta ierobežojošo interpretāciju tiesas skatījumā. Federālās Tiesas argumentācija netieši paredz, ka tad, ja nav objektīvu iemeslu to nedarīt, mātei ir jāatgriežas kopā ar bērnu. Tomēr, neapstrīdētais tiesiskais pienākums personīgi rūpēties par bērnu neietver beznosacījumu pienākumu to darīt *jebkurā* dzīvesvietā, un tādējādi tiek pilnībā ignorētas Konvencijas garantētās aprūpētāja tiesības. Savā argumentācijā Federālā Tiesa neņēma vērā iespēju, ka bērns varētu atgriezties bez mātes, un ar to saistīto risku; šis argumentācijas pamatā esošais pieņēmums, ka mātei ir jāatgriežas kopā ar bērnu, norāda uz to, ka pilnībā ir ignorētas 8. pantā garantētās mātes tiesības, pārvietošanās brīvība un personiskā neatkarība. Šajā ziņā mēs pilnībā piekrītam tiesneša Lorencena viedoklim, ko atbalsta tiesnese Kalaidžijeva.

---

8. Mēs piekrītam šiem tiesnešiem, ka Federālās Tiesas lēmums noteikti tika pieņemts vislabākajā nolūkā izpildīt Hāgas Konvencijā paredzētos pienākumus. Tomēr, mūsaprāt, tādēļ 13. pants netika pienācīgi izvērtēts Konvencijas skatījumā un tāpēc Federālās Tiesas 2007. gada 16. augusta sprieduma īstenošana būtu Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 8. panta pārkāpums neatkarīgi no tā, kā vēlāk mainītos prasītāju situācija.

NEPIEKRĪTOŠAIS TIESNEŠA ZUPANČIČA VIEDOKLIS

1. Es balsoju pret konstatējumu, ka gadījumā, ja tiktu īstenots Federālās Tiesas 2007. gada 16. augusta spriedums, nosacīti *būtu noticis* Konvencijas 8. panta pārkāpums. Divu iemeslu dēļ es uzskatu, ka Konvencijas 8. panta pārkāpums jau ir noticis
2. Nav noliedzams fakts, ka pārkāpums būtu noticis, t. i., Šveices tiesas lēmums tiktu īstenots, ja šī Tiesa nebūtu noteikusi pagaidu pasākumu (saskaņā ar Reglamenta 39. pantu).
3. Šajā un dažās citās nozīmēs pārkāpums Šveicē jau nenoliedzami ir noticis.
4. Šī Tiesa kā iespējamu pārkāpumu nekad nav izskatījusi galīgā sprieduma izpildi (tomēr tas neattiecas uz lēmumu neizpildi).
5. Ja šī Tiesa konstatē pārkāpumu, tā atsaucas uz valsts tieslietu sistēmas galīgo lēmumu, nevis tikai uz tā izpildi.
6. Praktiskā ziņā — hipotētiskais pārkāpums, kuru konstatēja vairākums, tagad, iespējams, liedz prasītājiem atkārtoti iesniegt lietu izskatīšanai valsts tiesās. Turklāt saskaņā ar Šveices tiesību aktiem, kas attīstības ziņā uzskatāmi par ļoti progresīviem, ja šī Tiesas konstatētu nepārprotamu, nevis hipotētisku, ar galīgā sprieduma īstenošanu saistītu pārkāpumu, šī lieta vismaz būtu atkārtoti jāizskata valsts tiesā.
7. Tagad ir zināms, ka saistībā ar šādu atkārtotu izskatīšanu pienākumu Šveices tiesai būtu pienākums ievērot ne vien šīs Tiesas lēmuma rezolutīvo daļu, bet arī pamatojuma daļu.
8. Ja tas tā nebūtu — arī tas tagad ir noskaidrots — prasītāji varētu atkārtoti vērsties Eiropas Cilvēktiesību tiesā un pieprasīt, lai valsts tiesas lēmums, lai kāds tas būtu, tiktu grozīts atbilstīgi Tiesas spriedumam.
9. Otrs iemesls nav tikai pragmatisks. Tas saistīts ar svarīgu jautājumu par to, cik lielā mērā Eiropas Cilvēktiesību tiesas spriedumi faktiski ir valstu tiesām saistoši.
10. Tomēr izšķirošais, protams, ir pirmais iemesls, jo tas netieši norāda, ka pārkāpums *vel non* šajā Tiesā var netikt atzīts par pārkāpumu saistībā ar galīgā tiesas sprieduma izpildi *vel non* — turklāt sprieduma izpildi šajā gadījumā apturēja mūsu pašu piemērotie pagaidu pasākumi (saskaņā ar Reglamenta 39. pantu).
11. Tomēr mani būtiskākie iebildumi pret vairākuma spriedumu izriet no tā, ka tas pilnīgi sagrozītā veidā pamatots ar spriedumu lietā *Maumousseau and Washington v. France*⁷ (Nr. 39388/05, ECT 2007-XIII).
12. Līdzīgas lietas ir jātiesā līdzīgi. Ir skaidrs, ka faktu struktūra abos gadījumos ir līdzīga, izņemot to, ka *Maumousseau and Washington* lietā risks mātei, ja viņa atgrieztos ASV, būtu daudz lielāks — tostarp arī iespējama apcietināšana uz robežas un pat depoziits 25 000 ASV dolāru apmērā, kā arī iespēja tikties ar bērnu tikai sarga klātbūtnē tiesas ēkā aptuveni pusstundu; šie ir tikai daži no nežēlīgajiem nosacījumiem, ko Ņujorkas štata pirmās instances ģimenes lietu tiesā izvirzīja ģimenes lietu tiesas tiesnesis.
13. Vēl var piebilst to, ka, salīdzinot ar šīs lietas apstākļiem, situācija *Maumousseau and Washington* lietā bija ievērojami sliktāka.

---

14. Tāpēc ir skaidrs, ka spriedums lietā *Noilingere un Šuruks pret Šveici* [*Neulinger and Shuruk v. Switzerland*] viennozīmīgi atceļ III nodaļas spriedumu lietā *Maumousseau and Washington v. France*.

15. To var ļoti vienkārši pierādīt. Atbildētājs šajā lietā, Šveices Valdība, precīzi atsaucās uz III nodaļas sprieduma lietā *Maumousseau and Washington* III daļu (skatīt sprieduma 199. punktu).

16. Lietā *Maumousseau and Washington* Nodaļas vairākums (tomēr pievērsiet uzmanību manam nepiekrītošajam viedoklim!) paziņoja, ka Hāgas konvencijas mērķis ir novērst tādu situāciju, kad tas no vecākiem, kas bērnu nolauņis, pēc kāda laika, izmantojot laika ziņā gūtās priekšrocības, veiksmīgi padara likumīgu *de facto* situāciju, ko viņš vienpusēji radījis (*nemo auditur propriam turpitudinem allegans*). Nodaļa izvēlējās neņemt vērā bērna intereses, kas nebija nosakāmas pagājušā laika un citu ar tēvu saistītu apstākļu dēļ.

17. Tādējādi saskaņā ar *stare decisis* Šveices Valdības paļaušanās uz lietu *Maumousseau and Washington* bija pilnīgi loģiska.

18. Šveices Valdība *a fortiori* varēja droši uzskatīt, ka fakti lietā *Noilingere un Šuruks* [*Neulinger and Shuruk*], salīdzinot tos ar situāciju lietā *Maumousseau and Washington*, ir ievērojami mazāk neizdevīgi mātei un bērnam. Minētajā gadījumā bērns tika brutāli izrauts no mātes rokām un nogādāts tēvam Ņujorkā, ar kuru šī meitene, starp citu, nekad nebija viena dzīvojuši.

19. Tā kā es savu viedokli jau izskaidroju minētajā lietā, ir pietiekami piebilst, ka Šveices iestādēm savā *stare decisis* paļāvībā uz spriedumu *Maumousseau and Washington* lietā bija pietiekami daudz iemeslu uzskatīt, ka lietā *Noilingere un Šuruks* [*Neulinger and Shuruk*] Tiesa *a fortiori* uzskatīs, ka pārkāpums nebūtu izdarīts, ja bērns tiešām būtu nosūtīts atpakaļ uz Izraēlu.

20. Neizskaidrojamā kārtā Lielā Palāta noraidīja prasību atsaukties uz lietu *Maumousseau and Washington*.

21. Tomēr jautājums, par kuru tika pieņemts nepareizs lēmums lietā *Maumousseau and Washington*, atkal ir aktuāls, un Tiesa par spīti konstatētā pārkāpuma hipotētiskajam raksturam, ir pieņēmusi pietiekami pareizu lēmumu.

22. No tā neapšaubāmi izriet, ka ar lēmumu lietā *Noilingere un Šuruks* [*Neulinger and Shuruk*] ir pilnībā atcelts lēmums lietā *Maumousseau and Washington*, kā arī tā “argumentācijas loģika”.

23. Tas, ka tiek citēts spriedums *Maumousseau and Washington* lietā, protams, ir savādi, jo šī lieta nekādi nav saderīga ar rezultātu lietā *Noilingere un Šuruks* [*Neulinger and Shuruk*] un ar to nevar pamatot šīs lietas iznākumu.